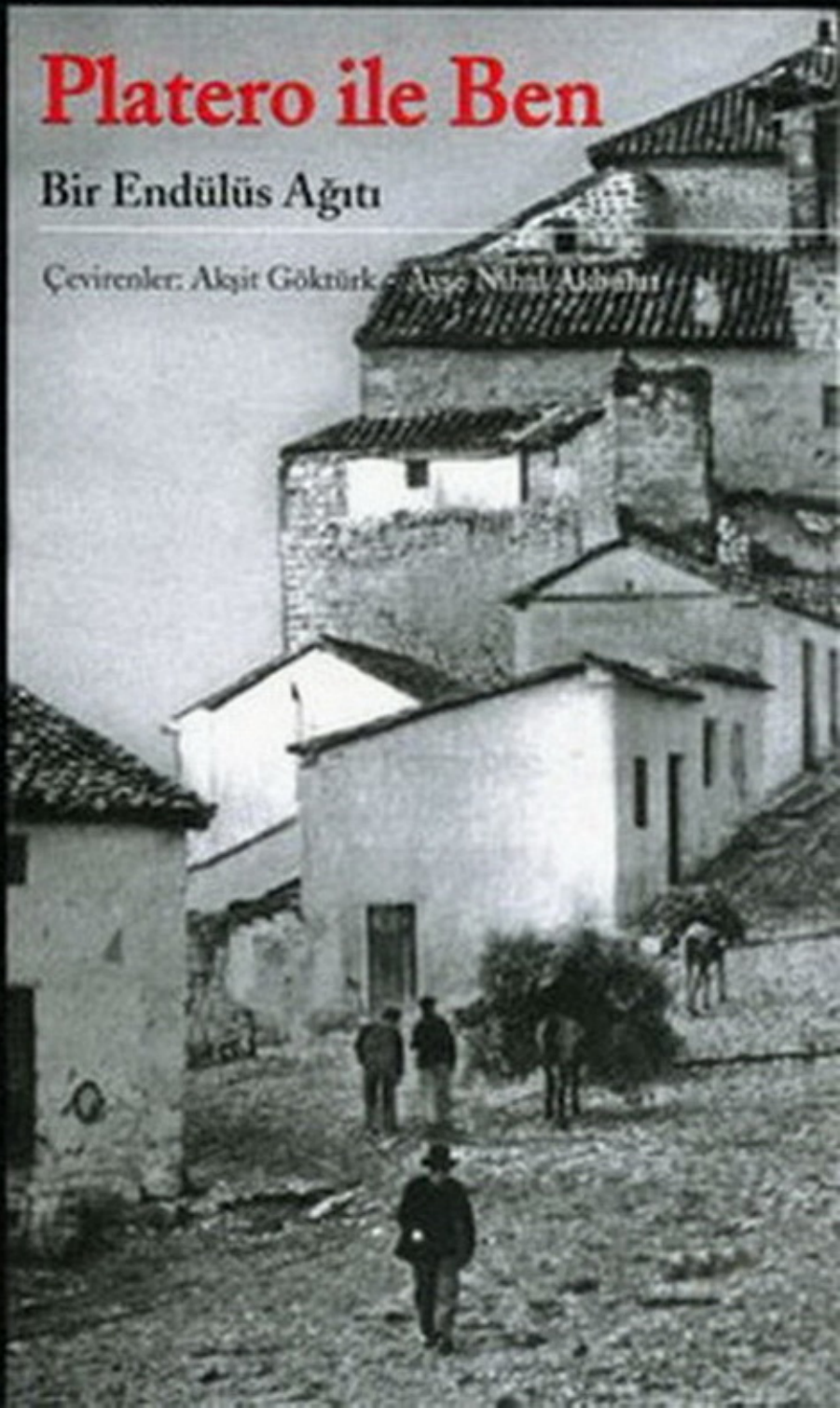
J. R. Jiménez

Platero ile Ben

Bir Endülüs Ağıtı

Çevirenler: Akşit Göktürk, Ayşe Nihal Akbulut

YKY

PLATERO İLE BEN
Bir Endülüs Ağıtı

J. R. Jiménez 1881'de Güney İspanya'da Moguer adlı küçük Endülüs kasabasında doğdu. Gençliğinde bir ara resim öğrenimi yapmak için Sevilla'ya gitti. Ama daha sonra resmi bırakarak şiire yöneldi. İlk şiirleri, Ruben Dario'nun etkilerini taşır. 1902'de yayınladığı *Lirikler* adlı kitabında büyük bir yalınlığa ve öznelliğe doğru gelişen kendi kişiliğini ortaya koydu. 1920'lerde ülkenin en önemli ozanlarından biri sayılıyordu. İspanya İç Savaşı çıktığında bir süre için Amerika'ya kaçmak zorunda kaldı. 1956'da Nobel Edebiyat Ödülü'nü aldı. 1958'de öldü ve çok sevdiği Moguer'de gömüldü. Çağdaş İspanyol şiirinin kurucularındandır. Rafael Alberti, García Lorca, Jorge Guillén gibi sonraki kuşak ozanları üstünde büyük etkisi olmuştur.

Akşit Göktürk (27 Aralık 1934, Van–26 Şubat 1988, İstanbul), edebiyat eleştirmeni, yazar ve dilbilimci.
İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi İngiliz Dili ve Edebiyatı Bölümü'nü bitirdi (1960). 1961'de aynı fakülteye asistan olarak girdi. 1965'te doktorasını verdi; 1972'de doçent, 1978'de profesör oldu. İngiltere'de Nottingham Üniversitesi'nde (1964-65) ve Almanya'da Konstanz Üniversitesi'nde (1970, 1974-76) araştırmacı olarak çalıştı. Uppsala (İsveç) ve Batı Berlin üniversitelerinde çeviri kuramları ve yöntemleri konulu seminerler yönetti. *Robinson Crusoe*'nun Türkçedeki ilk tam çevirisiyle 1969 TDK Çeviri Ödülü'nü kazandı. 1975-83 arasında TDK Yönetim Kurulu üyeliğinde bulundu.
1958'den sonra *Varlık, Yeni Dergi, Türk Dili, Yeni Ufuklar, Çağdaş Eleştiri* gibi dergilerde inceleme yazıları ve çeviriler yayımlayan Göktürk, eleştirilerinde dil çözümlemelerine ve üslup sorunlarına ağırlık verdi. D. H. Lawrence, T. S. Eliot, E. Kästner, F. Dürrenmatt gibi yazarlardan yaptığı çevirilerle tanınan Göktürk'ün başlıca yapıtları *Edebiyatta Ada* (1973), *Okuma Uğraşı* (1979) ve *Çeviri: Dillerin Dili*'dir (1986).

Ayşe Nihal Akbulut 1975 yılından beri çevirmenlik yapıyor. İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi İngiliz Dili ve Edebiyatı ile İspanyol Dili ve Edebiyatı bölümlerini bitirdi. İngiliz Dili ve Edebiyatı bölümünde Akşit Göktürk'ün öğrencisi oldu. Aynı üniversitede İngiliz Dili ve Edebiyatı, Amerikan Kültürü ve Edebiyatı, İspanyol Dili ve Edebiyatı Anabilim Dallarında öğretim üyesi olarak çeviribilim dersleri verdi. 1998'de İngilizce Mütercim-Tercümanlık Doçenti oldu. İstanbul Üniversitesi İspanyol Dili Edebiyatı Anabilim Dalında ve İngilizce Çeviri Anabilim Dalı ile Okan Üniversitesi Çeviribilim Bölümünün kuruluşunda başkanlık görevleri yaptı. Yayınları ve çevirileri özellikle bu alanlarda yoğunlaşmıştır. 2001 yılında İstanbul Üniversitesinden emekli olduğundan bu yana Boğaziçi Üniversitesi Çeviribilim Bölümünde çalışıyor.

J. R. JIMÉNEZ

Platero ile Ben

Bir Endülüs Ağıtı

ÖYKÜ

YKY
İSTANBUL

Yapı Kredi Yayınları - 2446
Edebiyat - 756

Platero ile Ben - Bir Endülüs Ağıtı / J. R. Jiménez
Çevirenler: Akşit Göktürk - Ayşe Nihal Akbulut

Editör: Fahri Güllüoğlu
Düzelti: İncilay Yılmazyurt

Kapak Tasarımı: Nahide Dikel

Baskı: Mega Basım
Cobançeşme Mah. Kalender Sok. No: 9 Yenibosna / İstanbul

Çeviriye Temel Alınan Baskı: Panamericana Editorial Ltda,
Quinta reimpresión, marzo de 2006
1. Baskı: İstanbul, Şubat 2007
ISBN 978-975-08-1183-8

© Yapı Kredi Kültür Sanat Yayıncılık Ticaret ve Sanayi A.Ş., 2006
Sertifika No: 1206-34-003513
© Heirs of Juan Ramón Jiménez, 2002, Madrid
Bütün yayın hakları saklıdır.
Kaynak gösterilerek tanıtım için yapılacak kısa alıntılar dışında
yayıncının yazılı izni olmaksızın hiçbir yolla çoğaltılamaz.

Yapı Kredi Kültür Sanat Yayıncılık Ticaret ve Sanayi A.Ş.
Yapı Kredi Kültür Merkezi
İstiklal Caddesi No. 285 Beyoğlu 34433 İstanbul
Telefon: (0 212) 252 47 00 (pbx) Faks: (0 212) 293 07 23
http://www.yapikrediyayinlari.com
e-posta: ykkultur@ykykultur.com.tr
İnternet satış adresi: http://yky.estore.com.tr
http://alisveris.yapikredi.com.tr
http: //www.yapikredi.com.tr

İÇİNDEKİLER

Önsöz (Akşit Göktürk) • 9
"Çocuklara Yazılmış Bu Kitabı
Okuyacaklara Diyeceklerim." • 13
Platero • 15
Ak Kelebekler • 16
Alacakaranlıkta Oyunlar • 17
Güneş Tutulması • 18
Ayaz • 19
Anaokulu • 20
Deli Adam • 21
Yahuda • 22
Erken Olmuş İncirler • 23
Akşam Duası • 25
İskeletler Tarlası • 26
Diken • 27
Kırlangıçlar • 28
Ahır • 29
Beygir • 30
Yolun Ötesindeki Ev • 32
Çocuklardan Bir Çocuk • 33
Hayalet • 34
Kızıl Görünü • 36
Papağan • 37
Dam • 39
Dönüş • 40
Kapalı Demir Kapı • 41
Köy Papazı Don José • 43

Bahar • 44
Sarnıç • 45
Uyuz Köpek • 47
Dinginlik • 48
Nisan Türküsü • 50
Kanaryanın Kaçışı • 51
Şeytan • 52
Özgürlük • 54
Sirk Çingeneleri • 55
Sevgili • 56
Sülük • 57
Üç Kocakarı • 58
Küçük Kağnı • 59
Ekmek • 60
Áglae, Söylencelerdeki Güzellik • 61
La Corona'daki Çam • 63
Darbón • 64
Çocukla Su • 65
Arkadaşlık • 66
Ninni • 67
Avludaki Ağaç • 68
Veremli • 69
Mağaralarda Tören • 70
Ronsard • 72
Sinemacı • 73
Yol Kıyısındaki Çiçek • 74
Lord • 75
Kuyu • 77
Kayısılar • 78
Çifte • 80
Eşeklik • 82
Yortu • 83
Gezi • 85
Horozlar • 86
Gece • 88
Lastik Damga • 89
Ana Köpek • 91
Üçümüz • 92
Serçeler • 93

Frasco Vélez • 95
Yaz • 96
Dağlarda Yangın • 97
Dere • 99
Pazar • 101
Cırcırböceğinin Türküsü • 102
Boğa Güreşi • 104
Fırtına • 106
Bağbozumu • 107
Gece Türküsü • 108
Sarito • 109
Öğle Uykusu • 110
Gök Fişekleri • 111
Meyve Bahçesi • 112
Ay • 114
Şenlik • 115
Tepemizden Geçen Ördekler • 116
Küçük Kız • 117
Çoban • 118
Kanaryanın Ölümü • 119
Tepe • 120
Güz • 121
Bağlı Köpek • 122
Tosbağa • 123
Ekim Öğle Sonu • 125
Antonia • 126
Unutulmuş Üzümler • 128
Almirante • 129
Bezeme • 130
Balık Terazisi • 131
Pinito • 132
Irmak • 134
Nar • 136
Eski Gömütlük • 138
Lipiani • 139
Kale • 140
Eski Arena • 141
Yankı • 142
Korku • 144

Eski Çeşme • 145
Yol • 146
Çamfıstığı • 147
İpini Koparan Boğa • 149
Kasım Türküsü • 151
Kır At • 152
Tenekeli Ayışığı Türküsü • 153
Çingeneler • 154
Alev • 155
Hastalık Sonrası • 156
Kocamış Eşek • 157
Şafak • 159
Çiçekler • 160
Noel • 161
Kumsal Sokağı • 162
Kış • 163
Eşek Sütü • 164
Duru Gece • 166
Maydanozdan Taç • 167
Üç Krallar • 169
"Mons-Urium" • 171
Şarap • 173
Öykünce • 174
Karnaval • 176
León • 177
Yel Değirmeni • 179
Kule • 180
Kumcu Eşekleri • 181
Gazel • 182
Ölüm • 183
Özlem • 184
Dört Ayaklı Marangoz Sehpası • 185
Kara Düşünceler • 186
Moguer Göklerindeki Platero'ya • 187
Kartondan Platero • 188
Kendi Ülkesindeki Platero'ya • 189

Önsöz

Platero ile Ben, Juan Ramón Jiménez'in Madrid'den döndükten sonra Moguer'de geçirdiği altı yıl (1905-1911) sırasında yazılmıştır. Doğduğu yerlerden uzun bir süre uzaklarda kalmış olan ozanın Endülüs kırlarındaki yaşayışa, bu yaşayışın değişmez akışına, yalın sevinçlerine, acılarına dönüşündeki gözlemlerini dile getirir. Keskin bir şiir duyarlığının, geniş bir yaşantının, müzik-resim bilgisinin, dağları, tepeleri, bataklıkları ile denize doğru uzanan küçük bir Endülüs kasabası üzerine yansımasından *Platero ile Ben: Bir Endülüs Ağıtı* doğmuştur.

Bu kitabın ikinci başlığını da yabana atmamak gerekir. *Platero*'nun yazıldığı sıralarda ağıt türü Juan Ramón'un şiirinde özel bir yer tutuyordu. Bu kitap, ozanın Endülüs kırlarında geçmiş çocukluğuyla gençliği ardından bir ağıt olarak görülebilirse de, Juan Ramón, ağıtı müzikteki anlamıyla, acıklı bir etki kurmak için kullanır. Burada küçük bir kasabanın günlük yaşayışı, ak badanalı evleri, sokakları, damları, çatıları, kilise kulesi göz kamaştırıcı bir renklilikle çizilir; dört mevsim boyunca bayramlar, şenlikler, acılar, günlük sevinçler, güneşteki, bulutlardaki, ağaçlardaki, kırlardaki değişiklikler çarpıcı bir güçle dile getirilir. *Platero ile Ben*'de her canlı yaratık bütün doğanın bir parçası olarak büyük önem taşır: Çocuklar, hayvanlar, çiçekler, otlar vb. Platero ozanın candan arkadaşıdır. Aynı düşleri görürler. Ozanın ikinci benliğidir sanki. Onunla konuşmalarında ozan, doğayla bir iç konuşmayı sürdürür gibidir. Gerçekte *Platero* bütün doğanın bir simgesi olarak görülebilir.

Bu kitap, dile getirdiği insanca duyarlıkla gerek Avrupa'da gerekse Amerika'da büyük bir ilgi uyandırmış, birçok dile çevrilmiştir. Tıpkı *Don Quijote* gibi hem büyüklerin hem de küçüklerin sevebileceği niteliktedir; bu iki yapıt arasında kuruluş bakımından bile benzerlikler vardır. Ancak, Cervantes'in kahramanını ardından sürükleyen ülkü 'ADALET', *Platero*'daki ozanın ülküsü ise 'GÜZELLİK'tir. Güzellik uğruna yollara düşmüş üzgün bir ozanla şen bir eşeğin öyküsü...

Akşit Göktürk

Güneş Sokağı'ndan
bana dutlar karanfiller gönderen
yoksul deli kız
AGUEDILLA'nın anısına

"Çocuklara Yazılmış Bu Kitabı Okuyacaklara Diyeceklerim."

Neşeyle acının, Platero'nun bir çift kulağı gibi birbirinden ayrılmaz bir bütün olduğu bu küçük kitap kimin için yazıldı bilir misiniz? Ben de bilmem kimin için!... Biz lirik ozanlar kimin için yazarsak şiirlerimizi... Çocuklar için olduğuna göre artık ne bir virgül atıyorum kitaptan, ne de fazladan bir virgül ekliyorum! Ne hoş!

Novalis diyor ki: "Çocuklar neredeyse, orada bir altın çağ yaşanır." Ozanın yüreği, gökten inmiş tinsel bir adaya benzeyen bu altın çağ içinden geçer, orada kendi evinde gibidir, en büyük isteği de herhalde bir daha buradan ayrılmamak olmalı.

Mutluluk, tazelik, tanrı nimeti, çocukların altın çağı bu ada! Acı denizi, yaşam boyu seni hep yanıbaşımda buldum; esintin bana, yüce ve kimi anlamsız lir ezgilerini taşısın; tıpkı gün sökerken yükselen ak güneşte öten tarla kuşu gibi.

Ozan
Madrid, 1914
(İspanyolca baskıya önsöz)

Platero

Platero, küçücük, tüylü, ipek gibi. Dokununca öyle yumuşak ki, bütünüyle pamuktandır dersiniz, hiç kemiği yok sanki. Yalnız, gözlerinin kara parıltısı iki koyu pırlanta böcek sertliğinde.

Salıveririm, koşup gider çayırlara; ayakları çimene dokunmadan koşar sanki, burnunu minicik, pembe, gök mavisi, altın sarısı çiçeklere sürter. Usulca seslenirim: "Platero!" Gülüyormuş gibi, yanıma seğirtir.

Verdiğim her şeyi yer. Mandalinayı, kehribar sarısı üzümleri, dibinde balı ışıyan mor incirleri sever.

Küçük bir oğlan gibi, bir kız gibi, incecik, sevimli; ama bir taş gibi güçlü, kaskatı. Pazar günleri üzerine binip kasabanın kıyısındaki dar yollardan geçtiğim zaman, köylerden gelme temiz giyimli, ağır yürüyüşlü adamlar, ona bakmak için durakladırlar:

"Çelikten sanki."

Evet, çelikten. Çelikle cıvadan.

Ak Kelebekler

Gece yaklaşıyor, sisli, mor. Belli belirsiz, yeşil, uçuk mavi ışıklar kilise kulesinin ötesinde oyalanmakta. Gölgelere, çançiçeklerine, ot kokusuna, türkülere, yorgunluğa, özleme bürünmüş yol önümüzde uzanıyor. Kömür çuvalları arasına gömülü çirkin bir kulübeden, şapkalı, sivri sopalı bir adam karartısı, ağzındaki yaprak sigarasının ışığından bir an kıpkızıl aydınlanıveren çirkin yüzüyle, ansızın bize doğru ilerliyor. Platero ürkerek birden geri çekiliyor.

"Nedir o taşıdığınız mal?"

"Bakın... ak kelebekler."

Adam sivri demir sopasını küçük sepete dürtmek istiyor, hiç sesimi çıkarmıyorum. Heybeyi açıyorum, hiçbir şey göremiyor. Böylece düşlerimizi donatacak gereçler için gümrükçülere hiçbir vergi ödemeden elimizi kolumuzu sallayarak geçip gidiyoruz.

Alacakaranlıkta Oyunlar

Köyün alacakarınlığında Platero'yla ben, soğuktan donmuş bir durumda, kuru bir dere yatağına çıkan sıkıntılı bir arka yolun mor gölgeleri arasında ilerlerken, yoksul çocuklar dilencileri yansılayarak birbirlerini korkutmaya çalışıyorlar, dilencilik oynuyorlar. Biri kafasına bir çuval geçirmiş, biri kör olmuş, yalancıktan, bir başkası topal olmuş.

Sonra, çocuklarda sık sık göze çarpan apansız değişmelerden biri görülüyor; ayakları sıcak, sırtları pek, karınları da bir bakıma yalnız kendilerinin tanıdığı analarınca doyurulmuş olduğundan, prensler gibi görmeye başlıyorlar kendilerini.

"Benim babamın gümüş bir saati var."

"Benimkinin atı var."

"Benimkinin de bir av tüfeği."

Tanla birlikte uyandıracak bir saat, açlığı öldüremeyecek bir tüfek, yoksulluğa götürecek bir at!

Sonra el ele tutuşup bir halka oluyorlar. Karanlığın ortasında, tiz sesli küçük bir kız –karanlıkta sıvı bir pırlanta ipliğini andıran sesiyle– bir prenses gibi, tatlı bir türkü söylüyor:

"Oréé Kontu'nun genç duluyum ben..."

Evet, evet! Türkü söyleyin, düş kurun, yoksul evlerin çocukları! Çok geçmez, gençliğinizin ilk adımlarında bahar, kış soğuğuna bürünmüş bir dilenci gibi korkutur hepinizi.

"Gidelim, Platero."

Güneş Tutulması

Ellerimizi ister istemez ceplerimize soktuk. Alınlarımız, sık bir çam ormanına girmişiz gibi, serin gölgelerin incecik ürpertisini duyuyordu. Tavuklar birer birer tüneklerine çekiliyorlardı. Çevredeki kırlar, büyük bir mihrabın mor örtüsüyle yaşmaklanmış gibi, koyu yeşile büründü. Uzakta deniz ak bir parıltıyla ışıyor, birkaç yıldız soluk soluk yanıp sönüyordu. Damların saçakları üstünden gelen ne büyük bir değişiklikti bu! Damların üstünde, güneş tutulmasının sessizliğinde küçücük birer karartı gibi gözüken insanlar, birbirlerine seslenerek bilgiççe yorumlar yapıyorlardı.

Elimize geçen her şeyle güneşe bakıyorduk: Opera dürbünleri, dürbünler, şişeler, isli camlar; her yerden bakıyorduk: üst balkondan, ağılların basamaklarından, tavanarası penceresinden, avlunun demir parmaklıkları arasından, mavili kırmızılı pencere camlarından...

Biraz önce her şeyi ışık-altın karışımlarıyla iki üç yüz kat daha güzel yapan güneşin gözden gitmesiyle, alaca bir karanlığın uzunca geçişi olmaksızın, sanki o altın önce gümüşe sonra da bakıra dönüşüvermişti. Bütün kasaba küflü bir bakır para gibiydi, hem de artık geçmeyen bir para. Küçük sokakların, alanların, kulelerin, tepelerdeki yaya yollarının ne acıklı bir görünüşü vardı!

Aşağıdaki otlakta Platero, daha az gerçekti şimdi, değişmişti, kâğıttan yapılma bambaşka bir eşekti...

Ayaz

Kocaman bir ay bizimle birlikte geliyor; sini gibi, dupduru. Uyuklayan çayırlardaki böğürtlenler arasında belli belirsiz garip, kara keçiler görülüyor. Biz geçerken bir adam usulca saklanıyor... Çitin üstünde, tepesi ak bir buluta karışan, ayışığında ak çiçeklerle karlı kocaman bir badem ağacı, yolumuzu mart yıldızlarının oklarından bir kalkan gibi koruyor... keskin bir portakal kokusu... Islaklık, sessizlik... Cadılar Vadisi...

"Bu ne soğuk böyle... Platero!"

Platero ya kendi korkusundan ya da benim korkumdan olacak, tırısa kalkıyor, dereye dalarak ayı çiğneyip darmadığın ediyor. Sanki ışıl ışıl pırlanta güllerden bir demet, ayaklarına takılarak, seken bacaklarını engellemek istiyor...

Platero yakınımızdaki köyün yumuşak sıcaklığını sezmiş, biri arkadan kendini yakalayacakmış gibi, sağrılarını öne doğru çekerek bayırdan yukarı tırmanıyor.

Anaokulu

Sen de öbür çocuklar gibi birinci sınıfa gitsen Platero, abeceyi, harflerin nasıl yazılacağını öğrenirdin. Mum heykeller arasındaki, yapma çiçeklerden bir taç giymiş, camların ardında duran, taptaze pembe, altın renkli, yeşilli deniz kızının arkadaşı eşek gibi bilge olurdun; bilginle Palos'un doktorunu da, papazını da gölgede bırakırdın Platero!

Ama yaşın daha dört olmakla birlikte çok hantalsın, çok kocamansın! Hangi küçük iskemlede oturacaksın okulda, hangi masada yazacaksın, hangi kalem, hangi defter sana yeter büyüklüktedir, koro şarkıları söylerken hangi sahneye sığacaksın?

Hayır! Sarı kordonlu mor rahibe elbisesiyle balıkçı kılıklı öğretmen Domitila, seni çınar ağaçlı avluda belki de tam iki saat dizüstü bekletecek, uzun kuru değneğiyle dövecek, öğle yemeğinde senin ayva küspeni yiyip bitirecek, ya da yağmur geleceği zamanlar kuyruğunun altına yanan bir kâğıt parçası tutacak, tahta tekerlekler yapan arabacı ustasının oğlu gibi kulakların kıpkırmızı kesilecek.

Hayır Platero, hayır! Sen benimle kal: Sana çiçekleri, yıldızları öğreteceğim. O zaman seni, akranlarından iri bir mankafa olarak görüp üstüne gülmezler; sanki sen o eşek dedikleri yaratıklardan biriymişsin gibi kafana, çevreleri ırmaktaki kayıkları andırırcasına parlak kırmızıyla, maviyle süslü iki kocaman göz deliği, seninkilerin iki katı uzunluğunda kulakları bulunan bir takke geçirmezler.

Deli Adam

Yas elbiselerim içinde, kısa kesilmiş sakalım, dar çevreli şapkamla, Platero'nun boz, yumuşak sırtında çok garip bir görünüşüm olmalı.

Bağlara doğru giderken, badanayla, günışığıyla parıldayan son sokakları geçtiğim sırada, dağınık saçlı, yağ ışıltılı gergin kara karınları, sırtlarındaki kırmızı, yeşil, sarı paçavralardan dışarı fırlamış çingene çocukları koşarak arkamıza takılıyorlar. Cırlak bir sesle uzun uzun bağırıyorlar:

"Deli deli tepeli, kulakları küpeli, deli deli tepeli..."

Önümüzde yeşil tarlalar uzanmaya başladı bile. Yüzümü, çivit mavisi içinde yanan duru göğe kaldırıyorum, gözlerim –işittiklerimden çok uzaklarda– soylu bir aralanışla, durgunluklarına ufkun sonsuzluğunda yaşayan tanrısal, uyumlu erinci sindiriyorlar.

Uzaklarda, yüksek bahçelerin yama yama yeşilleri arasından birkaç cırlak ses gene işitilmekte; incecik bir tüle bürünmüş gibi, kesik kesik, soluk soluğa, usanç verici bir ses:

"Deli deli tepeli! Deli deli tepeli!"

Yahuda

"Korkma yavrucuğum! Ne oluyor sana böyle? Gel şöyle usulca... Yahuda'yı öldürüyorlar budala, ne var bunda korkacak?"

Evet Yahuda'yı öldürüyorlar. Birini Monturrio'da asmışlar, birini Enmedio Sokağı'nda, birini de Concejo Çeşmesi'nde. Dün gece gördüm onları; ölü gövdelerini bir balkona bağlayan urgan karanlıkta seçilemediği için, doğaüstü bir güçle kaldırılmış gibi havada salınıyorlardı. Durgun yıldızlar altında, eski silindir şapkalı, kadın yenli, devlet bakanı maskeli, çember eteklikli ne gülünç bir curcunaydı o! Köpekler üstlerine havlıyor gene de kaçmıyorlardı, atlar güvensizlik içinde... yanlarından bile geçmek istemiyorlardı...

Şimdi çanlar yüce mihraplardaki tüllerin yırtıldığını söylüyorlar Platero. Kasabada Yahuda'ya boşaltılmamış tek tüfek bile kaldığını sanmıyorum. Barut kokusu ta buralara geliyor. İşte patlayan bir tüfek daha! Bir daha!

Ama bugün Platero, Yahuda milletvekilidir, öğretmendir, avukattır, vergi toplayıcıdır, belediye başkanıdır, ebedir; şu kutsal cumartesi, çocuklaşan her adam, saçma, belli belirsiz bir bahar özentisiyle, dönek silahını diş biledi̇ği kişiler üzerine boşaltıyor.

Erken Olmuş İncirler

Serin ve sisli sabah tan sökerken tam da yeni ermiş incir toplamaya uygundu. Saat altıyı bulmadan Rica'ya yemiş yemeye gittik.

Bir kadının etekleri altındaki bereketli oyluklar gibi birbirine kavuşan külrengi gövdeleriyle yüzyıllık incir ağaçlarının serin gölgesi altında gece daha derin uykudaydı. Koca incir yaprakları –Âdem ile Havva'nın giysileri– pürüzsüz yeşilliğini solgunlaştıran, minik incilerden örülmüş incecik bir şebnem dantelinden hazinesiyle örtünmüştü. Buradan derinlere bakıldığında, dallardan fışkıran zümrüt yeşili arasından ağaran gökte pembeleşen gün, gitgide daha kızaran doğunun duru örtüsü görülüyordu.

...Deliler gibi koştuk, bakalım incirlere önce kim varacaktı! İlk ulaşan Rociíllo yaprağı benimle aynı anda yakaladı; yüreklerimiz küt küt çarpıyordu; kahkahadan soluğumuz tıkanmıştı. – Şuraya bir dokun! Elimi yakalayıp, tutsak kalmış zavallı bir dalgacık gibi kabarıp inen gencecik göğsüne, yüreğinin üstüne koydu. Adela daha koşmayı beceremiyordu, ufacık, tostoparlaktı, uzaktan bize bakıp küplere biniyordu. Birkaç olgun inciri kaparak Platero'ya götürdüm, oyalansın diye eski bir çotuğun üstüne yerleştirdim.

Adela kendi beceriksizliğine öfkelenerek, dudaklarında kahkahalar, gözlerinde yaşlar, yaygarayı bastı. Alnıma bir inciri yapıştırıverdi. Rociíllo ile ben de sabah serinliğinde asmaları nişan alıp fırlattığımız yemişlerle dur durak bilmeden, ateşkes-

siz sürdürdük bu savaşı; ağzımızdan başka her yanımız incirlerle doldu, gözümüze, burnumuza, ensemize, yenlerimizden içeri, her yanımıza yedik incirleri. Havada uçan incirlerden biri Platero'ya rastladı, sonunda o da bu çılgınlığın hedefi olmuştu. Zavallıcık ne kendini savunabildiğinden ne de saldırıya bir karşılık verebildiğinden ben ondan yana geçtim. Yumuşacık, mor bir yemiş seli duru sabah havasını dolduruyor, hızla atılan misket saçmaları gibi her yöne dağılıyordu.

Yerden yükselen bir çift kahkaha, toprağa serilmiş ve bitkin düşmüş dişilerin yenilgisini dile getiriyordu.

Çeviren: Ayşe Nihal Akbulut

Akşam Duası

Bak Platero, ne çok gül dökülüyor dört bir yana; mavi güller, ak güller, renksiz güller... Göklerin güle çözüştüğünü düşünüyor insan. Bak, nasıl örtüyor güller alnımı, omuzlarımı, ellerimi... Ne yapacağım bunca gülle ben?

Sen biliyor musun nerden geliyor bu güzelim çiçek, doğrusu ben akıl erdiremiyorum. Her gün inceden bir örtüyle sarıyor çevreyi, tatlı bir pembeye, beyaza, maviye bürüyor... daha çok, daha çok güller... hep göklerin resmini yapmak için diz çöken Fra Angelico'nun fırçasından çıkma bir resim gibi.

Sanki cennetin yedi katından yeryüzüne güller saçılıyor. Ilık, tatlı, renkli bir kar gibi güller, örtüyor kuleyi, damı, ağaçları. Bak: Bütün sert çizgiler bu süsle tatlılık kazanıyor. Daha çok, daha çok güller...

Anlaşılan, Platero, akşam çanlarının çaldığı sırada, şu bizim yaşamamız günlük gücünü yitiriyor, içerden daha yüce, daha arı, daha kalıcı bir güç her şeyi... bağış kaynakları gibi, şimdi güller arasında yanıp sönmeye başlayan yıldızlara doğru yükseltiyor. Daha çok güller... Kendin göremediğin, uysalca göğe doğru kaldırdığın gözlerin de bir çift güzel gül, Platero.

İskeletler Tarlası

Sen benden önce ölürsen sevgili Platero, hiçbir seveni olmayan öbür zavallı eşekler, atlar, köpekler gibi kasaba tellalının arabasında o kocaman tuzlu bataklığa ya da yamaçta yol kıyısındaki çukurlara gitmeyeceksin. Gövdene üşüşen kargaların kanlı gagalarıyla kaburgaların, akşam saat altı arabasında San Juan'a giden yolcuları irkilten, kızıl günbatımına karşı bir gemi iskeleti durumuna düşmeyecek; bir çukurda şişmiş, kaskatı kesilmiş, çamurlar arasında çürüyen leşinle, pazar günleri öğleden sonra çam korularına, kavrulmuş çamfıstıkları yemeye giderlerken bayırın üstünden dallara tutunarak eğilip merakla bakan çocukları da korkutmayacaksın.

Hiç tasalanma Platero, seni La Piña'daki meyve bahçesine, çok sevdiğin kocaman çam ağacının dibine gömeceğim. Yaşamanın erincine, kıvancına yakın olacaksın. Yanıbaşında küçük oğlanlar oynayacak, küçük kızlar alçak iskemlelerinde dikiş dikecek. Yalnızlığın bana söylettiği şiirleri duyacaksın. Portakal bahçesinde çamaşır yıkayan kızların türkülerini işiteceksin, kuyu kovalarının zincir şıkırtısı senin sonsuz rahatlığını kıvançla dolduracak, yenileyecek. Bütün bir yıl boyunca ketenkuşları, çulhakuşları, ispinozlar, ağaç tepelerinin sürüp giden mutluluğu içinde, senin durgun uykunla Moguer göklerinin sonsuz, değişmez mavisi arasına, türküleriyle küçücük bir ezgiler tavanı örecekler.

Diken

Çayıra vardığımızda Platero topallamaya başladı. Sırtından yere indim.

"Nen var yavrucuğum?"

Platero, aksayan güçsüz sağ ayağını hafifçe kaldırarak tabanını gösteriyor, ayağı yolun ateş gibi yanan kumlarına güçlükle basıyor.

Platero'nun doktoru yaşlı Darbón'u aratmayan bir özenle, ayağını çevirip kızarmış tabanına bakıyorum. Dipdiri bir portakal ağacından uzun yeşil bir diken, zümrütten bir yeşil hançer gibi saplanmış. Platero'nun çektiği acıyla sarsılarak dikeni çıkarıyorum; akarsuyun uzun tertemiz dili yarasını yalayıp sağaltsın diye, zavallı hayvancağızı derenin içine sokuyorum.

Sonra ak bir denize doğru ilerliyoruz, ben önde gidiyorum o da arkada, başını uzatarak hafif hafif omzuma dokunuyor.

Kırlangıçlar

Bak Platero, işte orda, Montemayor Meryemi'nin bir resmi yanındaki küçük boz yuvasında kara, kımıl kımıl bir yaratık; her zaman saygı gören bir yuvadır bu. Zavallı kuş büyük bir korkuya kapılmış görünüyor. Bana kalırsa, geçen hafta gün tutulduğu sırada güpegündüz kümeslerine tüneyen tavuklar gibi, şimdi de kırlangıçlar bir yanılma içindeler. Bu yıl bahar erken gelmek gibi bir cilveye yeltendi, ama soğuktan ürpererek tatlı çıplaklığını gene martın buluttan yatağında gizlemek zorunda kaldı. Portakal bahçesindeki kız oğlan kız çiçeklerin tomurcukken solması ne acı bir şey!

Kırlangıçlar geldi Platero, ama geçen yıllardaki gibi gelişlerinin ilk gününde her şeyi selamlayıp inceledikleri, ıslıklı ötüşleriyle durmadan dinlenmeden gevezelik ettikleri görülmüyor pek. Onlar çiçeklere, Afrika'da gördükleri şeyleri, denizaşırı iki yolculuğu, bir kanatlarını yelken gibi kullanarak ya da gemilerin donanımlarına konarak su üstünde yol alışlarını, başka günbatımlarını, başka şafakları, başka yıldızlı geceleri anlatırlardı.

Şimdi ise ne yapacaklarını bilmiyorlar. Sessizce uçuşuyorlar ortalıkta; yolları bir çocuğun ayaklarıyla çiğnenmiş karıncaların şaşkınlığı içindeler. Dizi dizi sıralanıp gösteriş içinde Yeni Sokak boyunca uçmayı göze alamıyorlar, kuyulardaki yuvalarına giremiyorlar, kuzey yellerinin uğuldattığı telgraf tellerine konup, direkler üstündeki akfincanlar yanında, o alışılmış postacı görünüşüyle durmuyorlar. Soğuktan ölecekler, Platero!

Ahır

Öğleyin Platero'yu görmeye gittiğim zamanlar, yumuşak gümüş sırtında öğle güneşinden bir demet altın ışın yama gibi parıldar. Karnının altındaki koyu yeşil döşemeye, eskimiş çatıdan ışıl ışıl ateş paraları yağar.

Platero'nun ayakları arasına serilmiş yatan Diana sekerek yanıma gelir, ön ayaklarını göğsüme kaldırır, pembe diliyle ağzımı yalamak ister. Yemliğin en yüksek yerine tırmanmış olan keçi, güzel başını dişi bir incelikle bir yandan bir yana çevirerek ilgiyle bana bakar. Bu arada, daha ben içeri girmeden yüksek sesle anırarak beni selamlayan Platero, sevinçten çektiği yularını koparmak ister.

Öğle üzerinin gökkuşağı hazinelerini içeriye salan tepe penceresinden güneş ışınlarına tırmanmak için, bir an içerdeki bu kır türküsünden ayrılırım. Sonra bir taşın üstüne çıkarak dışardaki kırlara bakarım.

Yeşil kırlar parlak, sıcak bir ışıltının uykusunda yüzer gibidir; yıkık duvarların çevrelediği duru mavilikten, bir çanın tatlı sesi süzülür.

Beygir

Rengi karaydı; karafatmalarla kargaların gümüş sırtları gibi kızıl, yeşil, mavi ışıltılı bir kara. Genç gözlerinde ikide bir, Marqués Alanı'nda kestane satan adamın sırlı çömleğindeki gibi parlak bir ateş yanıp sönüyordu. La Friseta kumsallarından gelip de taş döşeli Yeni Sokak'a girdiğinde adımları nasıl da yankılanıyordu! Küçük kafasıyla, incecik bacaklarıyla ne tezcanlı, ne sinirli, ne acardı!

Taş kemerlerin ardında kamaşan kaleden ışıyan kızıl güneşe karşı, yeraltı bölmesinin, kendi gövdesinden de kara görünen basık kapısı içinden ne soylu bir geçişi vardı. Yürüyüşü yavaştı, her şeyle oynamaya hazır bir hali vardı. Kapı eşiğindeki kocaman çam kütüğünün üstünden atladıktan sonra, bir sevinç boşanması içinde, koşuşan tavuklar, uçuşan güvercinler, serçeler arasına dalarak yeşil avluya girdi. Orada bekleyen, kıllı kolları renk renk gömleklerinin üzerinde çaprazlanmış dört adam, onu alıp bir biber ağacının dibine götürdüler. İlkin yumuşak, sonra, sert, kısa çetin bir çekişmeden sonra beygiri gübre yığınının üstüne yıktılar, Darbón onun büyülü acıklı güzelliğine son verirken, dördü de üzerine oturdular. Shakespeare'in arkadaşına:

"İşe yaramazsa güzelliğin seninle gömülmek zorundadır.

Yararsa da bu güzellik seni öldürmek için yaşar" diye yazdığı gibi.

Bir zamanların taşı, şimdiki at, uysal, kan ter içinde, acıklı, bitkin yatıyordu. Adamlardan yalnız biri, üzerine bir çul örterek onu sokaktan aşağı yavaş yavaş sürüdü.

Daha dün bir şimşek oku gibi dipdiri parıldayan, zavallı bir tutam bulut! Sayfaları dağılmış bir kitap gibi. Artık yere basmıyordu. Acımak bilmez, yetkin bir bahar sabahında, onu kökünden sökülmüş bir ağaç, bir anı gibi varlığından uzaklaştıran bir öğe, toynaklarıyla yolun taşları arasına girmişti.

Yolun Ötesindeki Ev

Yolun ötesindeki ev çocukluğumda ne büyülü görünürdü bana, Platero! Kumsal Sokağı'nda ilk ev, saka Arreburra'nın, güneye bakan avlusu her zaman güneşle yaldızlanan küçük eviydi; o evin toprak duvarına tırmanınca Huelva'yı görebilirdim... Ara sıra birkaç dakika için içeri girmeme izin verirler, Arreburra'nın şimdi evli olan, o zaman da gözüme tıpkı şimdiki gibi yetişkin kadın görünen kızı bana ağaçkavunları, öpücükler verirdi... Sonraları Cánovas, daha sonra da Fray Juan Pérez adını alan Yeni Sokak'ta, altın sarısı güderi çizmeleriyle gözlerimi kamaştıran Sevilla'lı pastacı Don José'nin evi vardı; avlusundaki yüzyıllık ağaca yumurta kabukları asar, ön kapılarını deniz mavisiyle çerçevelenmiş, kanarya sarısına boyardı; ara sıra bizim eve gelirdi, babam para verirdi ona, Don José her zaman zeytinliklerden söz ederdi... Nice çocukluk düşlerim Don José'nin çatısı üzerinden gördüğüm, serçelerin üşüştüğü o zavallı biber ağacıyla süslenmiştir! (Gerçekte bir türlü anlayamadığım iki biber ağacı vardı: Biri rüzgârda ya da güneşte tepesindeki yaprakları balkonumdan gördüğüm, öteki de Don José'nin avlusunda gövdesinden tepesine doğru baktığım ağaç.)

Yağmurlu öğle uykularının parlak öğle sonlarında, günden güne saatten saate göze çarpan en ufak değişiklikte –ön kapının aralığından, penceremden, balkonumdan sessiz sokağa bakarken–, ne büyük bir ilgi duyardım yolun ötesindeki eve, nasıl büyülenirdim.

Çocuklardan Bir Çocuk

Ne zaman San José Sokağı'ndan dönsem, çocuğun biri evinin kapısı önünde küçücük iskemlede oturur, gelen geçeni seyrederdi. Konuşma yeteneği gelişmemiş, güzellikten payı olmayan, yoksul çocuklardan biriydi; kendince mutluydu ama görünüşü acıklıydı; annesi için her şey, öteki insanlar için ise bir hiçti.

Bir gün kötü bir kara yel, o beyaz sokağı yaladı geçti, artık kapının önünde değildi çocuk. Issız eşikte bir kuş türkü söylüyor, babası Curros, bir kelebeğe yitirdiği çocuğundan haber soruyordu:

"Volvoreta d'alinas douradas..."

"Kanadı yaldızlı kelebek..."

Şimdi bahar gelirken düşüncelerim, San José Sokağı'ndan cennete giden çocuğa yöneliyor. Güllerin yanında küçük iskemlesine oturmuş, yeniden açılmış gözleriyle, tanrısal alayların altın geçidini seyrediyordur.

Hayalet

Kabına sığmaz esintili gençliği, bitmez tükenmez sevinç duygularına kaynak olan Anilla la Manteca'nın en hoşlandığı şey hayalet kılığına girmekti. Tepeden tırnağa bir ak çarşafa bürünür, zambak yüzünü una bular, ağzına sarmısaktan dişler geçirir, akşam yemeğinden sonra küçük oturma odasında yarı uyuklar bir halde oturduğumuz sırada, elinde bir fener, sessiz etkileyici görünüşüyle, mermer basamaklarda ansızın beliriverirdi. O kılığa girince çıplaklığı ak bir cüppeye dönüşmüş gibi gözükürdü. Evet. Yukarıların karanlığından inen bu mezar kaçkını görüntü, bu tepeden tırnağa beyazlık, garip bir cinsel duygu da uyandırırdı.

O eylül gecesini hiç unutmam Platero. Rüzgâr, bir saattir kasabanın üstünde çırpınan bir yürek gibi atıyor, sürekli şimşekler gökgürültüleri arasında, doluyla karışık bir yağmur alabildiğine boşanıyordu. Su sarnıcı taşmış, avluyu su basmıştı. Günün, alıştığım son tanıdık olayları –saat dokuz arabası, bu dünyadan göçenlerin ruhları için çalınan çanlar, postacı– geride kalmıştı. Korkudan titreyerek, içecek bir şey bulmak için yemek odasına geçtim; apansız bir şimşeğin yeşilimsi aklığında, bahçedeki Velardes okaliptüsünün –bizim deyimle şeytan ağacının– çatının önündeki sundurma üzerine yatmış olduğunu gördüm.

Birden, gözlerimizi körelten korkunç bir ışık patlamasının çığlıklı gölgesiyle bütün evin yerinden oynadığını gördük. Kendimize gelip de gerçeğe döndüğümüzde hepimiz az önce

bulunduğumuz yerlerden başka yerlerdeydik; her birimiz, ötekiler için en ufak bir tasa, korku duymaksızın, yapayalnızdı sanki. Biri başım diye sızlanıyordu, biri gözlerim, biri elim diye. Yavaş yavaş herkes gene eski yerine döndü.

Fırtına diniyordu. Boydan boya yırtılan bulutlar arasından ay, avluda biriken suyu ışıltılı bir aklığa dönüştürdü. Hepimiz gözlerimizi avluya dikmiştik. Köpeğimiz Lord avlunun merdivenlerinden bir aşağı bir yukarı koşarak deli gibi havlıyordu. Ardından gittik, Platero; ıslaklığın iç bulandırıcı bir koku verdiği gecesefası çiçeklerinin dibinde zavallı Anilla'yı hayalet kıldığında, elinde daha yanmakta olan feneriyle, yıldırımdan kömürleşmiş bulduk.

Kızıl Görünü

Tepe. Ötelerde batan gün kendi ışık oklarıyla her yerinden yaralı, kanamakta. Parıltısından çam korusu sivrileşmiş, belli belirsiz bir kızıltıya bürünmüş; alevlenen cam görünüşündeki küçük çiçeklerle bitkiler, bu sessizlik anını, ıslak, keskin, parlak bir kokuyla sindirmeye çalışıyorlar.

Akşamın ışıltısı karşısında kendimden geçerek duraklıyorum. Kara gözleri batan günden kızıla dönüşen Platero, kızıl, pembe menekşe renkli bir su birikintisine yaklaşıyor; ağzını usulca, dokunulduğu zaman sıvılaşan aynalara daldırıyor; gölgeli, kan kızıllığında bir su, kocaman boğazından aşağı iniyor.

Bu gelişigüzel bir görünüştür belki, ama günün şu saatinde dokunaklı, bilinmezden haber veren, anıtsal bir anlam kazanıyor. Sanki her an, ıssız bırakılmış bir saraya varacakmışız gibi... Akşam, kendi ötesine uzanıyor; ucu sonrasızlığa değen bu saat, sonsuz, barış dolu, erişilmez...

"Haydi gidelim, Platero."

Papağan

Platero, ben, bir de papağan, Fransız doktor arkadaşımın bahçesinde oynuyorduk; saçı başı birbirine karışmış bir genç kadın bayır aşağı koşarak telaşla bize doğru geldi. Uzaktan, kapkara, tasalı bir bakışla yalvarırcasına sordu:

"Doktor orda mı efendim?"

Arkasından, soluk soluğa koşan, ikide bir dönüp geriye bakan bir sürü kirli pasaklı çocuk sökün etti; en arkadan da bitkin, ölü gibi soluk bir adamı taşıyan birkaç köylü. Adam, Doñana av korusundaki kaçak geyik avcılarından biriymiş. Hasır lifleriyle bağlanmış eski garip tüfeği ateş ederken geri tepmiş, kolundan yaralanmıştı.

Arkadaşım yaralı adama ilgiyle yaklaştı, yarasının üstüne konmuş olan kirli paçavraları çekip attı, kolundaki kanı yıkadı, kemikleri kasları eliyle yokladı. Ara sıra bana dönerek:

"Ce n'est rien" diyordu.

Öğle sonu ışıkları solmak üzereydi. Huelva'dan, tuzlu su, çamsakızı, balık kokuları geliyordu... Portakal ağaçlarının kadife zümrüt yeşili, batan günün pembeliğini çepeçevre kuşatıyordu. Kırmızılı yeşilli papağan, mor yeşil bir leylak ağacına konup konup kalkıyor, küçük değirmi gözleriyle bize bakıyordu.

Zavallı avcının gözlerinden süzülen yaşlar akşam güneşinde ışıldıyor, arada bir hüngür hüngür ağlamamak için kendini güç tutuyordu. Papağan:

"Ce n'est rien" dedi.

Arkadaşım, üstünü pamukla kapadığı yarayı sarıyordu.

Zavallı adamcağızdan bir "Ah!" sesi yükseldi.
Papağan da leylakların arasından gene seslendi:
"Ce n'est rien. Ce n'est rien..."

Dam

Sen dama hiç çıkmadın, Platero. O karanlık tahta merdivenleri çıktıktan sonra nasıl kocaman, derin bir soluk dolduruyor insanın göğsünü bilemezsin; insan günün ışığıyla yanmış duyuyor kendini, sanki göğün hemen yanıbaşında mavilere boğuluyor, sarnıca inen yağmur sularının temiz olması için tuğla döşemesi kireçle badanalanmış olan bu düz damın aklığı gözünü alıyor insanın.

Ne güzel bir şey damda olmak! Kulelerin çanları ta göğsümüzde çalıyor, alabildiğine çarpan yüreklerimizin tam karşısında. Uzaklardaki bağlarda çapalar, altın gümüş ışıltılarla yanıp sönüyor. Her şeyi tepeden görüyor insan: Öbür damlar, kendi kendilerine avlularda çalışan insanlar –iskemleci, badanacı, fıçıcı–, daha geniş avluların yeşil öbeklerinde bir keçi ya da boğa; ara sıra mezarlıkta gördüğümüz, tanımadığımız birinin yarı çıplak insanlarla dolu, çabuk çabuk ilerleyen karanlık gömme alayı; iç gömleğiyle, açık bir pencere önünde bir türkü mırıldanarak dalgın saçlarını tarayan bir genç kız; hiç yol almaz gibi görünen bir kayıkla ırmak; içinde bir çalgıcının boruyla yalnızlık ezgileri çaldığı ya da çılgın bir sevginin –yuvarlak, körcesine, bilinçsiz– kendi çıkarına çabaladığı ambarlar.

Ev, bir bodrum gibi yitiyor insanın altında. Göğün pencerelerinden bakıldığında günlük yaşayış ne garip görünüyor; içerden görülünce sözler, gürültüler, bildiğimiz bahçe nasıl da büyük bir güzellik kazanıyor; sen Platero, beni hiç görmeden bir yalaktan su içiyor, ya da alık alık bir serçeyle, bir kumruyla oynuyorsun!

Dönüş

İkimiz de ağır yüklü olarak ormandan dönüyorduk. Platero'nun yükü tatlı mercanköşk otları, benimki de sarı süsen çiçekleriydi.

Nisan akşamı solmak üzereydi. Günbatımında altın rengiyle parlayan her şey, şimdi gümüş ışıltılıydı; ak zambaklardan, pırlantadan, tatlı pırıl pırıl bir uyum. Sonra uçsuz bucaksız gökler, zümrüt yeşiline dönen cam gibi bir gök-yakutu andırıyordu.

Bu durgun saatin yüceliğinde, kasabanın parlak çinilerle kaplı çan kulesi biz yaklaştıkça bir anıt görünüşü kazanıyordu. Daha da yaklaşınca, Sevilla'daki büyük katedralin kulesini andırmaya başladı; her bahar depreşen uzak kentler özlemim bu görünüşte ezik bir avuntu buldu.

Dönüş... Nereye? Nerden? Ne için?... Ama benimle birlikte gelen süsenler, yaklaşan gecenin ılık tazeliğinde daha keskin kokuyorlardı; görülmeyen çiçeklerden, kuytu gölgelerden gelerek hem gövdeyi hem de ruhu büyüleyen kokular, birdenbire daha belirsiz, daha içe işleyici oluyordu.

"Ruhum bir süsen çiçeğidir gölgelerde!" dedim.

Birden, altımdaki Platero'yu iyice unutmuş olduğumu sezinledim.

Kapalı Demir Kapı

Diezmo şarap mahzenine her gidişimizde, Ermiş Antonio Sokağı yanındaki duvardan köşeyi dönünce, kırlara açılan demir parmaklıklı kapı çıkardı karşıma. Yüzümü demirlere dayar gözlerimi dört açarak bir sağa bir sola, göz alabildiğine uzanan kırlara bakardım. Kapının eşiğinden başlayan, ısırgan, ebegümeci bürümüş, geçilmekten aşınmış bir keçiyolu, tepeden aşağı, Las Angustias kilisesinin orada gözden yitiyordu. Ve benim hiç ayak basmadığım, alt yanını çeviren çitiyle geniş ve çukur bir yol uzanıyordu...

Her zaman parmaklığın demir çubukları dışından gördüğümüz gökyüzü ile kırları, bir de onların çerçevesi içinden izlemek ne baş döndürücü büyüydü! Yüksek çatı ile duvar, bu seyirlik alanı yalnızca parmaklıkların ardından görünecek biçimde, ötekilerden ayırabilmek için düzenleyerek sanki el çabukluğu yapıyormuş gibiydi... Durduğum yerden anayol seçiliyordu; üstündeki köprüsü, kavak bulutu, tuğla ocağı, Palos tepeleri, Huelva'nın gemileri; akşam çökünce Riotinto rıhtımının ışıkları ve ardındaki güvez rengi günbatımı ile su kanallarının o bir başına dimdik yükselen koskocaman ökaliptus ağacı...

Mahzenciler bana gülerek demir parmaklıklı kapının anahtarının olmadığını söylemişlerdi... Düşlerimde, başıboş düşüncelerin belirsizliği içinde, bu kapı en olağanüstü, en tansıksı bahçelere, en benzersiz kırlara açılırdı... Gerçekte de bir kez, bir karabasanda gördüklerime uyarak niyetlenmiş, döne döne inen mermer basamakları izlemeye kalkışmış ve sabah olunca

kafamda düş gücümün, bilmem isteyerek mi istemeden mi, gerçeklere katıp kardıklarını bulacağımdan hiç kuşku duymadan, doğrudan demir parmaklıklı kapıya gitmiştim...

Çeviren: A.N.A.

Köy Papazı Don José

Bak Platero, dindarlık taslayarak, birtakım içten pazarlıklı sözler ederek geçiyor seninki gene. Ama her zaman bir meleği andıran biri varsa, onun dişi eşeğidir; gerçek bir hanımefendidir bu eşek.

Sanıyorum bir gün sen de görmüştün, ayağında bir gemici pantolonu, başında geniş çevreli bir şapka, bahçesinde portakal çalan çocuklara söve saya taş yağdırıyordu. Nice cuma günleri uşağı Baltasar'ı, karnında bir sirk topunu andıran fıtığıyla, kasabaya onun süpürgelerini satmaya, ya da yoksullarla birlikte bir zenginin ölüsü için ağlamaya, yakarmaya giderken görmüşüzdür.

Ondan daha çirkin sözler kullanan, daha kocaman yeminler eden bir adam daha görmedim desem yalan olmaz. Evet, saat beş dualarında da anlattığı gibi, cennetin nerde olduğunu, orda her şeyin nasıl işlediğini biliyor belki. Ağaçlar, yeryüzü, su, rüzgâr, ateş: Böylesine güzel, yumuşak, taze, böylesine arı, canlı olan bütün bunlar, ona kalırsa ancak birer düzensizlik, karmaşa, soğukluk, sertlik, bozulmuşluk örneği. Biten her günün sonunda, bahçesinde gözü kararmış bir düşmanlıkla kuşlara, çocuklara, çamaşırcı kadınlara, çingenelere atılmış her taş, geceyi başka bir yerde geçirmek zorunda kalıyor.

Ama Tanrı'ya yakarma zamanı gelince işler değişiyor. Don José'nin sessizliği kırların sessizliğini bile bastırıyor. Cüppesini, papaz şapkasını bir giydi mi, yavaş yavaş yürüyen eşeğinin sırtında giderken karanlık kasabaya başını çevirip bakmıyor bile; tıpkı İsa'nın ölümü gibi, ağır ağır ilerliyor.

Bahar

Ah, bu ne parıltı ne güzel kokular!
Ah, çayırlar nasıl da gülüyor bakın!
Ah, bu ne müzik böyle tan ağarırken!

İspanyol Halk Türküsü

Bir sabah, yarı uyur yarı uyanık, küçük çocukların şeytanca gevezelikleriyle tedirgin oluyorum. Sonunda, artık uyuyamayacağımı anlayarak umutsuzluk içinde yataktan fırlıyorum. Sonra açık pencereden tarlalara bakınca, bütün bu gürültüyü kuşların çıkardığını anlıyorum.

Bahçeye çıkıp bu masmavi gün için Tanrı'ya şükrediyorum. Sayısız kuşun körpe gırtlaklarından kopan ardı arkası kesilmez bir cümbüş! Kırlangıç bir çalımla sesini kuyunun derinliklerine yolluyor; karatavuk düşen portakallara ıslık çalıyor; ateş parıltılı asmakuşu meşe ağacının üstünde ötüyor; baştankara kuşu okaliptüsün tepesinden incecik bir kahkaha koyvermiş; büyük çam ağacında da serçelerin sürüp giden şamatası.

Ne güzel bir sabah! Güneş yeryüzüne altından, gümüşten bir sevinçle saçılıvermiş; dört bir yanda binbir renkli kelebekler oynaşmakta; çiçeklerin arasında, evin içinde, çeşmede. Çevredeki tarlalar yeni bir dirilikle çatlayıp açılıyorlar.

Kocaman bir ışık peteğinin ortasında, tutuşmuş bir gülün göbeğindeyiz sanki.

Sarnıç

Bak Platero, nasıl da dolmuş son yağmurlardan. Yankısı kalmamış artık. Suyunun az olduğu, kapalı ağzının güneşle aydınlandığı zamanlardaki gibi, sarılı yeşilli cam tavanında derinlere renk renk değerli taşların parıltısı da yansımıyor.

Sen bu sarnıcın içine hiç inmedin, Platero. Ben indim; yıllar önce bir gün içini boşalttıkları zaman inmiştim. Bak; uzun bir dehlizi, bir de oda gibi bölmesi var. İndiğim zaman elimde taşıdığım mum sönmüş, bir semender elimin üstünden kayıvermişti. İki korkunç ürperti, kesişen iki kılıç gibi göğsüme saplanmıştı; bir kurukafanın altındaki çapraz kemikler gibi tıpkı... Bütün kasabanın altı böyle dehlizlerle, sarnıçlarla oyuk oyuktur Platero. En büyük sarnıç, Kurt Çeşmesi'nin avlusunda, eski bir şatonun önündeki sarnıçtır. En güzeli de benim evimdekidir; görüyorsun, önünde tek parçadan kesilmiş damarlı su mermerinden bir yalak vardır. Kiliselerin dehlizleri Los Puntales'teki üzüm bağlarına dek uzanır, orda ırmağın yakınında toprağın üstüne açılırlar. Hastanedeki sarnıcın dehlizini sonuna dek yüzmeyi göze alan hiç kimse çıkmamıştır, çünkü sonu yoktur.

Çocukluğumda, yağmurlu uzun gecelerde damdan sarnıca döne döne inen suların hıçkırıklı sesi uykumu kaçırırdı. Sonra sabahleyin uyanır uyanmaz sarnıca koşar, suyun hangi yüksekliğe eriştiğini görmek isterdik. Bugünkü gibi ağzıyla bir dolu olduğunu gördüğümüz zamanlar görecektin şaşkınlığımızı, attığımız çığlıkları!

Evet, Platero! Şimdi bu taze, duru sudan sana bir kova dolusu vereceğim; fazla içkiden, konyaktan şimdi kemikleri bile çürümüş olan zavallı Villegas'ın bir zamanlar bir solukta tepesine dikivereceği bir kova dolusu!

Uyuz Köpek

Cılız görünüşüyle, bahçedeki küçük eve ara sıra soluyarak gelirdi. Azarlanmaya, taşlanmaya çoktandır alışmış olduğu için, zavallının her an kaçmaya hazır bir hali vardı. Köpekler bile azılarını gösterirlerdi ona. Öğle güneşinin altında bayır aşağı, üzgün, yavaş yavaş uzaklaşır giderdi.

O gün Diana'nın ardına takılıp gelmişti. Birdenbire büyük bir öfkeye kapılan bekçi, tüfeğini kaptığı gibi, ben yetişmeye kalmadan ateş etti. Engel olmaya zaman bulamadım. Zavallı köpek, gövdesinin içindeki kurşunla bir an çılgınca sendeledi, göğsü delen acı bir ulumayla bir akasyanın altında düşüp öldü.

Platero başını kaldırmış, köpeğe bakıyordu. Diana ikimizin arasında bir ileri bir geri gidip geliyor, korkudan saklanacak yer arıyordu. Bekçi, belki de suçluluk duyduğu için, sözlerini belli bir kişiye yöneltmemekle birlikte uzun uzun açıklamalara girişiyor, gitgide artan kızgınlığıyla –boş yere– içinde duyduğu ezikliği öldürmeye çalışıyordu. Bir yas tülü, güneşi örterek kararıyordu sanki; kocaman bir tül, tıpkı ölen köpeğin güzel gözlerini bulutlarla perdeleyen küçük tül gibi. Öğle saatinin altın tarlalardan aşarak ölü köpeğe uzandığı derin, bunaltıcı sessizlikte okaliptüs ağacı denizden gelen bir rüzgârla eğilmiş, deli gibi ağlıyordu.

Dinginlik

Az dur Platero... Dur bir soluk alalım şu yeni bitmiş taptaze otlağın üstünde, ne dersin? Ama izin ver ben bir göz atayım hep kafamı dinlediğim, yıllardır uğrayamadığım bu güzelim köşeye...

Bak güneşe, nasıl da şu kopkoyu suların yeşiline vurup altın rengi şavkıyor, nasıl da ona kapılarak izliyor, kıyıya dizilmiş göksel ferahlığıyla tazecik süsenler... Bunlar kadifeden basamaklar, kendi üstüne katlanan bir dolambaç gibi iniyorlar; içinde tutsak bir ressamın çığrından çıkmış düşlemine, aklın alabileceği tüm söylencelerin taşıyacağı her türlü ülküsel özellikle donanmış tılsımlı mağaralar; kocaman yemyeşil gözlü, aklını yitirmiş bir ecenin yakasını bırakmayan karaduygularının kaynağı olabilecek güzelim bahçeler; yıkıntılar içindeki saraylar, tıpkı akşam ışıklarının vurduğu deniz gibi, batan güneşin, eğik ışınlarıyla yaraladığında kızıla boyanan sığ sular gibi...ve daha neler neler; gerçekte hiç varolamayacak bir unutuş bahçesinde, bir ilkbahar saatinden acıyla anımsanacak bir tabloya yerleştirmek üzere en zorlu düşün, uçucu güzelliklerden çalabilecekleri; üzerine sonsuzluk giysisini fırlatarak çalıp taşıyabilecekleri... Hepsi küçücük ama engin ve koskoca çünkü çok uzaktaymış gibi görünmekte; sayısız duygulanımın kaynağı, ateşlerin en eski büyücüsünün hazinesi...

İşte bu dingin köşe, Platero, eskiden benim yüreğimin attığı yer, gözbebeğimdi. Bu yalnızlık içinde, yavaşlatılmış, duraklatılmış olağanüstü taşkınlıklarla ağır aksak, tatlı tatlı ağulanır-

ken bu duygulara kapılırdım... İnsanlara duyduğum sevgi bent çekilmiş yüreğimi yaralayıp da irin tutmuş kanım yol bulup dışarı uğrayınca, Platero, köyümüzün düzlüklerindeki derelerin nisan ayının en duru, altın rengi sıcacık saatinde aktığı gibi akar, yüreğimi ilikler gibi temizler, rahatlatırdı.

Yine de, kimileyin, gerilerde kalmış o günlerden, solgun ak bir el yüreğimi o geçmiş günlerin, kimseciklerin uğramadığı o yemyeşil dingin köşesine çeker ve oracıkta, büyülenmiş gibi bırakır, 'çektiği çileyi yumuşatmak, ona biraz olsun tat katmak için' çın çın çınlayan o haykırışları yanıtlar, sana daha önce de okuduğum Fransız ozan Chénier'nin çobanıl dizelerinde güzel Hylas'ın güçlü Herakles'e seslendiği gibi 'aldırışsız ve kurumlu' bir sesle karşılar...

Çeviren: A.N.A.

Nisan Türküsü

Çocuklar Platero'yla kara kavakların yanındaki dereye gittiler, her yanına sarı çiçekler yüklemişler, oynaya sıçraya, kahkahalarla, koşturarak geri getiriyorlar. Aşağılarda yeşil tarlaları altın gümüş saçaklarıyla perdeleyen geçici bir bulutun yağmuruna tutulmuşlar. Benim küçük budala eşeğimin ıslak tüylü sırtındaki çançiçeklerinden damla damla sular saçılıyordu.

Şen, taze, duygulu bir türkü! Bu yağmur ıslağı yükün altında Platero'nun anırması bile bir tatlılık, incelik kazanıyor! Ara sıra sağa sola uzatıp, ağzının yetişebildiği çiçekleri koparıp alıyor, kar beyazı, altın renkli çançiçekleri bir an ağzındaki yeşilimsi salyanın ortasında kalıyor, sonra kolanlı karnına iniyordu. Çiçekleri yiyip de zarar görmeyecek senden başka kimse var mıdır Platero!

Nisanın kararsız bir öğle sonu!.. Platero'nun parlak, canlı gözleri güneşli yağmurlu çevreyi bütünüyle yansıtıyor. Batıda San Juan'daki tarlanın üzerinde bir başka pembe bulutun iplik iplik yağmura çözüştüğü görülüyor.

Kanaryanın Kaçışı

Bir gün yeşil kanarya, nasıl oldu neden oldu bilmiyorum, kafesinden kaçıverdi. Yaşlı bir kanaryaydı; ölmüş bir arkadaşımın bana acıklı armağanı; açlıktan soğuktan ölür ya da kediler yakalar diye salıvermekten çok korkuyordum.

Bütün sabah bahçedeki nar ağaçları, evin önündeki çamlar, leylaklar arasında uçtu. Çocuklar da bütün sabah, sarımsı kuşun kısa uçuşlarıyla büyülenmiş gözlerle, balkonlarında oturup baktılar. Yuları çözük Platero, aylak aylak, güllerle, bir kelebekle oynuyordu.

Öğleden sonra kanarya büyük evin damına geldi, solan günün ılıklığında titreyerek orada uzun süre kaldı. Nasıl olduysa, ansızın gene kafesinin içinde beliriverdi, gene mutluydu.

Bir cümbüştür koptu bahçede! Çocuklar zıp zıp sıçrıyorlar, el çırpıyorlar, yüzleri şafak gibi allanıyordu; Diana, kesik, tatlı havlamalarla deli gibi arkalarından koşuyordu; onların bu sevincinden etkilenen Platero, gümüş ışıltılı gövdesiyle dalga dalga, küçük bir oğlak gibi sıçradı, toy bir vals oyuncusunu andırırcasına kendi çevresinde fırıl fırıl döndü, ön ayakları üstünde dikilerek, parlak ılık havaya çifteler savurdu.

Şeytan

Kasabanın dışındaki duvarın çevresinden ansızın, yalnız başına tırısa kalkmış, kocaman bir toz bulutu içinde iki kat daha kara gözüken bir eşek beliriveriyor. Hemen ardından, soluk soluğa koşan, bir yandan önlerinde giden eşeğe asma sırıkları, taşlar fırlatırken bir yandan da kara karınlarını açıkta bırakmış pantolonlarını çeken çocuklar görünüyor.

Kocaman, yaşlanmış kara bir eşek; kemikleri öyle dışarı çıkık ki –bir başpapaz sanki– tüyleri kavlamış derisi herhangi bir yerinden yarılıp çatlayacak gibi. Sarı fasulyeyi andıran dişlerini göstererek, durup, kocamışlığını yalanlayacak güçte bir sesle havaya doğru keskin keskin anırıyor... Kaçmış bir eşek mi? Tanıyor musun onu Platero? Ne istiyor dersin? Bu azgın, çekimser koşuyla neden kaçmak istiyor böyle?

Platero onu görünce, ilkin kulaklarını birbirine değdirerek boynuz gibi dikiyor, sonra kulaklarından birini yana sarkıtıyor; bana geliyor, bir yandan da bir çukura gizlenmeye, kaçmaya çalışıyor. Kara eşek, yanından sürtünerek geçiyor, semerine tosluyor, kokluyor, duvara karşı anırarak çitlerin çevresinden aşağı seğirtip gidiyor.

Sıcakta, bir ürperme anı geçiyor –ben mi ürperiyorum yoksa Platero mu bilmem–, güneşin önüne gerilen alçak kara bir örtünün gölgesiyle bir an için sessizleşen, boğucu bir havaya bürünen yola kamaştırıcı bir yalnızlık saçılmış gibi, her şey şaşkın bir karmaşa içinde görünüyor. Uzak nesneler bizi ağır ağır gerçeğe geri getiriyor. Sokağın başındaki balık pazarından, de-

niz kıyısından yeni dönmüş balıkçıların, tuttukları dilbalıklarını, tekirleri, incibalıklarını, ıstakozları öven, durmadan alçalıp yükselen bağırtıları işitiliyor; sabah duasına çağıran kilise çanları, bir bileytaşının vızıltısı...

Platero durup durup bana bakıyor, sessiz durgunluğumuzun nedenini anlamadan gene titriyor, korkmuş...

"Platero, gerçek bir eşek değil o bana kalırsa..."

Platero, hendeğe doğru korkulu karanlık bir gözle bakarak hafif bir hışırtıyla tepeden tırnağa ürperiyor.

Özgürlük

Yol kıyısındaki çiçeklere dalmış bakışlarım ansızın, ıslak yeşil çayırın üstünde çok renkli kanatlarını sürekli çırparak uçup duran pırıl pırıl bir kuşa takıldı. Önde ben, arkada Platero, usulca yaklaştık. Hemen ötemizde, üzerine haylaz çocukların kuşlar için bir tuzak kurmuş oldukları bir tatlı su pınarı gördük. Zavallı küçük çığırtkan kanatlarının olanca gücüyle yükseliyor, gökteki kardeşlerini budalaca çağırıyordu.

Mavi, cam gibi, duru bir sabahtı. Komşu bir çam korusundan, yükselen ötüşlerin bir yaklaşan bir uzaklaşan, bununla birlikte tatlı, altın bir deniz melteminin ürperttiği ağaç tepelerinden hiç eksilmeyen güzel türküsü işitiliyordu. Böylesine kötülük dolu yüreklerin yakınında, zavallı tertemiz bir türkü!

Platero'ya binerek bacaklarımla dürttüm, hızlı bir koşuyla çam korusunun tepesine tırmandık. Yaprakların gölgelediği tepeye vardığımızda ellerimi çırptım, sesimin yettiğince bağırdım çağırdım, bir gürültüdür kopardım. Bu çabamı anlayan Platero da aralıksız anırmaya başladı. Seslerimiz, kocaman bir kuyunun dibinden döner gibi keskin, titrek yankılarla büyüdü. Kuşlar, türkülerini söyleyerek başka bir çam korusuna uçtular.

Çocukların uzaktan işitilen sövüp saymaları arasında Platero, kocaman tüylü başını yüreğime sürterek, göğsümü acıtırcasına teşekkür ediyordu.

Sirk Çingeneleri

Bak şunlara Platero, uzanmışlar sereserpe; sanki, kuyruğunu kıvırıp kaldırımdaki güneşe serilmiş bitkin köpekler gibi yere atmışlar kendilerini.

Genç kadın çamurdan bir yontu; bakırdan cömert çıplaklığını üstünden dökülen yeşil yünlü paçavraların darmadağınıklığına serip yerleştirmiş, bir kazanın dibi gibi kara ellerinin ulaşabildiği kuru otları yoluyor. Küçük kız, hepi topu gür bir saç yelesi sanki, elinde bir kömür parçası duvara açık saçık anlamlara gelen resimler çiziktiriyor. Oğlan, havuzundan fışkıran fıskiye gibi karnından işiyor, keyfinden ağlar gibi. Adamla maymun kaşınıyor; biri mırıl mırıl söylenerek keçe gibi olmuş saçlarını ovalıyor, öteki de gitar çalar gibi omuzlarını, sırtını kaşıyor.

Adam ara sıra toparlanıyor, sonra doğrulup ayaklanıyor, sokağın ortasına yürüyor, gözü bir balkonda olanca gücüyle çalgısını çalıyor. Genç kadın oğlanın tekmelerini yiyerek şarkısını söylerken bir yandan da tekdüze renksiz bir sesle yakası açılmadık küfürler savurmakta. Zinciri kendinden ağır çeken maymun, yerinden fırlıyor, amaçsızca bir çan çizerek hendekteki bitkilerin arasına girerek en yumuşak otları aranıyor.

Üçü bir arada...istasyona giden araba yola koyulur, dosdoğru Nueva sokağından yukarı çıkar. Güneş bir başına kalır.

— İşte Platero, Amaro ailesinin su katılmamış örnek hali bu... Meşe gibi bir adam, kafayı çeker; testi gibi bir kadın, yere fırlatılır; soyun sürmesi için gerekli bir kadın ve bir erkek; önüne ne atarlarsa yiyen, pirelerini havada yakalayan, dünya gibi küçük ve çelimsiz, güçsüz bir de maymun.

Çeviren: A.N.A.

Sevgili

Denizden gelen serin bir yel kırmızı bayırı yalayarak tepedeki tarlaya uzanıyor, orada incecik ak çiçekler arasında bir kahkahayla çözülüyor; sonra budanmış çamların dallarıyla oynaşıyor, mavi, pembe, altın ışıltılı parlak örümcek ağlarını savurup dalgalandırıyor. Bütün öğle sonu süren deniz rüzgârı. Günışığıyla rüzgâr, yürekleri büyük bir tatlılıkla yatıştırmakta.

Platero, beni kıvançla, mutlulukla tüy gibi taşıyor. Ağırlığımı bile duymuyor sanki. Tepeye doğru, bayır aşağı iner gibi kolayca tırmanıyoruz. Ötelerde en uzaktaki çamlar arasında, belli belirsiz parlak renkli bir şerit, bir ada görüntüsü gibi titreşmekte. Aşağılardaki yeşil çayırlarda bağlı eşekler çalıdan çalıya sıçrıyorlar.

Derede bir bahar ürpertisi geziniyor. Platero birden kulaklarını dikiyor, burun kanatlarını gözlerine doğru kaldırarak fasulye biçimindeki kocaman sarı dişlerini gösteriyor. Derin soluklarla dört rüzgârın gizli özünü içine çekiyor; doğruca yüreğine gidiyor olmalı bu öz. Evet. Orada, mavi göğe karşı yükselen boz bir tepede sevgilisi var. Bu parıltılı ânı keskin yankılarla parçalayan uzun, çınlayıcı, karşılıklı anırışmalar bir çift çağlayana dönüşüyor.

Zavallı Platero'nun sevgi dolu içgüdülerini dizginlemek zorunda kalıyorum. Tarladaki güzel sevgilisi, kendisininkine eşit bir üzüntü içinde Platero'nun, kırları yansıtan kapkara gözlerle geçip gittiğini görüyor. Papatyalar arasında çın çın öten, boş, gizemli bir bağırtı!

Platero, hep geri dönmek isteğiyle kafa tutarcasına ilerliyor, hızlı koşuşunda beni suçlandırırcasına:

"Haksızlık bu, haksızlık bu, haksızlık bu!" diyor sanki.

Sülük

Dur bakayım! Bu ne Platero? Neyin var?

Platero'nun ağzından kan geliyor. Öksürüyor ve gitgide daha yavaş yürüyor. Bir anda olan biteni anlıyorum. Bu sabah Pinete suyundan geçerken Platero oradan içmişti. Gerçi her zaman suyun en duru yerinden ve dişleri kapalı içer ya, besbelli bu kez bir sülük diline ya da damağına yapışıvermiş...

— Dur bakayım oğlum. Göster bana...

Yukarıdan, bademlikten inen saraç Raposo'dan yardım istiyorum. Platero'yu aramıza sıkıştırıp ağzını açtırmaya uğraşıyoruz. Sanki beton dökülmüş gibi çeneleri birbirine kenetlenmiş açılmıyor. Zavallı Platero'nun düşündüğümden daha az akıllı olduğunu anlıyorum... Raposo kalın bir sırığı alıp dörde yarıp bir parçasını Platero'nun çene kemiklerinin arasına geçirmeye çalışıyor... Hiç de kolay bir iş değil. Platero arka ayakları üstünde yükselerek kafasını göğe dikiyor, kaçıyor, kendi çevresinde fır dönüyor... Sonunda, bir anlık şaşkınlığından yararlanarak değneği ağzının kenarından sokuyoruz. Raposo eşeğin üstüne biniyor ve değneği ağzından atmasın diye sırığın dışarıda kalan iki ucunu iki eliyle arkaya doğru çekiyor.

Evet, işte orada içeride, şişmiş ve kapkara duruyor sülük. Bağ çubuklarını cımbız gibi kullanarak sülüğü yapıştığı yerden söküp alıyorum... Koyu renk bir çuval ya da kırmızı şarap dolu bir tuluma benziyor; güneşe tutunca da, kırmızı bir bezle kızdırılıp kabaran hindinin ibiğini andırıyor. Artık hiçbir eşeğin kanını ememesin diye onu derenin üstünde kesip atıyorum; suların girdap oluşturduğu yerde köpükler bir anda Platero'nun kanı ile ala boyanıyor.

Çeviren: A.N.A.

Üç Kocakarı

"Şöyle yolun kıyısına tırman Platero. Haydi, şu zavallı kocakarılara yol verelim de geçsinler."

Ya deniz kıyısından ya da tepelerden geliyorlardır. Bak. Biri kör, öteki ikisi de kolundan tutmuş ona yol gösteriyorlar. Doktor Luis'i görmek için hastaneye gidiyor olmalılar. Bak ne yavaş yürüyorlar, kör olmayan ikisi de ne büyük bir sakınganlıkla, dikkatle atıyorlar adımlarını. Üçünün de ölümün ta kendisinden korkar bir halleri var. Görebiliyor musun Platero, bilinmez tehlikelerden korunmak için ellerini, sanki havayı tutmak ister gibi, en ince çiçekli dallara bile nasıl anlamsız bir ürkeklikle uzatıyorlar?

Dikkat et, düşeceksin yavrucuğum. Dinle bak, ne çirkin bir konuşmaları var. Çingene bunlar. Benekleriyle kemerleriyle göz kamaştıran giyimlerine bak. Görebiliyor musun? Omuzlarında atkı yok, uzun kıvrak gövdeleri bu yaşlarında bile eğilmemiş. Kararmış, terli, kirli, öğle üzerinin güneşinde tozunda yitmiş solgun kaba bir güzellik, hırçın bir anı gibi yapışmış üzerlerine.

Bak, Platero, bak şu üçüne. Sarı katırtırnaklarını ateşli günışığının içine boca ediveren şu bahar gününü yüreklerine sindirerek, nasıl bir güvenle yaşlılığı yeni bir yaşama sürüklüyorlar!

Küçük Kağnı

Yağmurla kabaran suları üzüm bağlarına dek yayılan kocaman derede çamura saplanmış, taşıdığı portakallarla ot demetleri altında yitmiş bir kağnıya rastlıyoruz. Kirli, üstü başı yırtık küçük bir kız, tekerleklerden birine dayanmış ağlıyor, genç göğsünün olanca gücüyle abanarak, Platero'dan çok daha küçük, daha çelimsiz eşeğe yardım etmeye çalışıyor. Küçük eşek, kızcağızın hıçkırarak her seslenişinde, gücünün çok ötesinde bir çabayla, önden vuran rüzgâra karşı, kağnıyı çamurdan kurtarmak için boşuna çırpınıyor. Yorgun yaz melteminin çiçekler arasında dağılıp yitmesi örneği, küçük kızın da çabaları bütün yiğit çocuklarınki gibi boşa çıkıyordu.

Sırtını okşayarak Platero'yu zavallı küçük eşeğin önüne, arabaya koştum. Platero bir çekişte kağnıyı da eşeği de bataklıktan kurtardı, yolun kıyısına çıkardı.

Gözyaşlarının ıslattığı kirli yüzüyle nasıl da gülümsüyordu küçük kız! Sanki sarı parıltılarla yağmur bulutları arasına gömülen akşam güneşi, ansızın tan ışıklarına bürünmüştü.

Sevinç gözyaşları arasında bana iki seçme portakal uzattı. Aldım, birini yorgun yüreğini serinletsin diye küçük çelimsiz eşeğe, birini de altın bir ödül olarak Platero'ya verdim.

Ekmek

Sana Moguer'in ruhu şaraptır demiştim, değil mi Platero? Hayır, ekmektir Moguer'in ruhu. Moguer bir buğday somununu andırır, yumuşak, içi beyaz, dışı da incecik bir kabuk gibi altın renkli – gün yanığı!

Öğlenleri güneşin en sıcak saatlerinde bütün kasaba çam kokar, sıcak ekmek kokar. Bütün kasaba ağzını açar. Kocaman bir somunu yiyen kocaman bir ağız gibi. Her şeyin içine işler ekmek: Zeytinyağının, soğuk domates çorbasının, peynirle üzümün; kızarmış bir ekmek kabuğunun öpücüğü andıran tadı, şaraba, ete, domuz pastırmasına siner. Bu tat yalnız başına da umut gibi bir şeydir, ya da bir düşle gelir...

Ekmek dağıtan adamlar atları üzerinde gelerek her aralık kapının önünde durup, ellerini çırparak bağırıyorlar: "Ekmekçi!" Yarımlık ekmeklerin, küçük ekmekler üzerinden kayarken, kocaman somunların çıplak kolların taşıdığı sepetlerdeki burmalı francalalara değerken çıkardığı tok, hışırtılı ses işitiliyor.

Hemen ardından yoksul dilenci çocuklar dış kapının zilini çalarak ya da parmaklıklı çit kapısını tıklatarak, içerdekilere sızlanan bir sesle yalvarıyorlar: "N'olur bir parçacık ekmek!"

Áglae, Söylencelerdeki Güzellik

Ne yaman güzelsin bugün Platero! Gel yanıma...

Bizim Macaria bu sabah ne şamata yaptı sana ama!

Her yanın parıldıyor; yağmur ertesi kara rengin ile ak rengin gece ile gün gibi ortaya çıkıyor, ışıldıyor.

Ne güzelsin, Platero!

Platero, ona düzdüğüm övgülerden biraz utanç duyarak usul usul bana yaklaşıyor; üstü başı hâlâ biraz ıslak, tıpkı yeni yunup yıkanmış çıplak bir kız çocuk gibi tertemiz. Yüzü tıpkı bir gündoğumu gibi apak aydınlanmış; bu yüzde iriliğiyle dikkati çeken capcanlı gözleri ise tıpkı söylencelerdeki Üç Güzellerin en gencinden ödünç alınmış gibi bir parlaklık ve ateşle yanıyor.

Bunu ona da söylüyorum ve içimde uyanan kardeşlik heyecanıyla kafasını ellerimin arasına alıp sevecenlikle döndürüp bağrıma basıyor, gıdıklıyor, gıdıklıyorum... Başını eğip gözlerini indiriyor, uzaklaşmadan kendini kulaklarıyla usulca korumaya çalışıyor ya da ellerimden kurtulup, azıcık koşuyor, sonra ansızın zınk diye duruyor, tıpkı oyuncu bir köpecik gibi.

— Bak hele, ne de güzelsin sen öyle! diyorum yine.

Ve Platero, tıpkı kendisine armağan edilen yeni bir giysiyi deneyecek yoksul bir çocuk gibi, kulaklarını dikip seğirtirken benimle söyleşerek, bana bakarak ürkek ürkek koşuşturuyor, sonra sanki yerdeki renkli kahkaha çiçeklerini yiyecekmiş gibi ahırın kapısında duraklıyor.

Üç Güzellerin en küçüğü Áglae, iyilik ve güzellik bağışçısı,

sabah güneşinin yarı saydam buğusu içinden belli belirsiz görünüyor; üstünde üç ayrı yükü, yaprakları, armutları ve serçeleriyle yükselen armut ağacına yaslanmış hoşnut gülümseyerek çevresini izliyor.

Çeviren: A.N.A.

La Corona'daki Çam

Nerede bir mola versem, La Corona'daki çamın altında duruyormuşum gibi geliyor bana, Platero. Ulaşmak istediğim her şeyden söz edişte –ister bir kent olsun, ister sevgi, ister yücelik– onun ak bulutlu gök altındaki yemyeşil cömert bolluğuna varmak ister gibi oluyorum. Fırtınaya tutulmuş Moguer'li gemiciler gibi onu, Sanlúcar'a giden dilencilerin geçtiği dik bayırın tepesinde duran, çalkantılı düşlerimde bana yol gösterecek bir deniz feneri, sıkıntılı günlerimde yardımına sığınabileceğim yüce bir nokta olarak görüyorum.

Ne güçlü oluyorum onun gölgesinde dinlendiğim zamanlar! Ben büyüdükçe gözüme gitgide daha küçük görünmeyen, tersine daha da büyüyen tek nesne varsa, o ağaçtır. Kasırganın kopardığı dalını keserlerken kendi gövdemden bir parça kesiliyormuş gibi oldum; bir yerimde apansız bir sancı duysam, La Corona'daki çam da aynı sancıyı duyar sanırım.

"Büyük" sözü denize, göğe, yüreğime yaraştığı gibi ona da yaraşır. Yüzyıllardır gölgesinde nice kuşaklar dinlenmiş, koca göğün altında bulutlara sulara, benim yüreğimdeki özlemle bakmışlar. Düşüncelerimin aylak dolaştığı, seçikçe beliren görüntülerin yanısıra birtakım nesnelerin de düş görüntüsüne dönüştüğü anlarda, La Corona'daki çam ağacı garip, sonsuz, devliği bile aşan bir görünüşe bürünerek binbir mırıltıyla, yaşam içindeki yolculuğumun gerçek, sonsuz amacı olarak, beni sessiz gölgesinde dinlenmeye çağırır.

Darbón

Platero'nun doktoru, kocaman bir alacalı öküzü andıran Darbón, bir karpuz gibi kırmızı. Yüz kırk kilo ağırlığında. Yaşı, kendi deyimiyle, üç yirmi.

Konuşmasında, eski bir piyanodaki gibi, birtakım sesler eksiktir; ya da ağzından söz yerine ancak hava püskürtür. Bu homurtunun yanısıra, alabildiğine başını sallar, ellerini uzatır, sarsılır, boğazını temizler, mendiline tükürür. Tam yemekten önce eşi bulunmaz bir konser!

Ağzında tek dişi bile kalmamıştır. Elinde ufaladığı ekmek kırıntılarından başka hemen hemen hiçbir şey yemez. Kırıntıları ilkin avucunda topak yapar, sonra kırmızı ağzına indiriverir! Lokmasını saatlerce bir o yana bir bu yana çevirir durur! Sonra başka bir topak, bir başka daha. Çiğnerken sakalları kanca burnuna değer.

Dediğim gibi, kocaman bir alacalı öküz iriliğindedir. Nalbant dükkânının önünde durur, canı istedi mi hemen evine çıkar. Platero'ya küçük bir çocuğa gösterilecek bir ilgi gösterir. Bir çiçek ya da küçük bir kuş görecek olsa, ağzını mağara gibi açarak, her zaman gözyaşlarıyla sona eren sinirli bir kahkaha koyverir. Sonra gene durgunlaşır, eski mezarlığa bakarak mırıldanır:

"Küçük kızım benim, zavallı küçücük kızım..."

Çocukla Su

Ne denli sakınarak yürürse yürüsün insanın yüzünü incecik ak bir toza bürüyen geniş tozlu avlunun kısır, günyanığı kuruluğunda küçük bir oğlan, çeşmeyle içten, mutlu, gönülden gönüle bir söyleşiyi sürdürüyor. Görünürde tek bir ağaç bile yokken, oraya varınca insanın yüreğini, sıcak mavi bir gök üzerine kocaman ışıktan harflerle yazılmış tek sözün gözlerdeki yansıması dolduruyor: Vaha!

Sıcaklığıyla öğleyi andıran bir sabah! San Francisco'nun avlusunda bir çekirge, zeytin ağacının üstünde cırlayıp duruyor. Güneş, oğlanın başında parıldıyor, ama o suya dalmış, bunu sezmiyor bile. Yere uzanmış, bir elini akan suyun altına tutmuş; sular avcunun içinde kara gözlerini büyüleyen titrek bir serinlik sarayı biçimlendiriyor... Çocuk kendi kendine konuşuyor, öbür eliyle de yırtık elbisesinin altından orasını burasını kaşıyor. Her zaman aynı kalan, sürekli olarak değişen saray ara sıra belirsizleşiyor. Sonra çocuk kendi içine çekiliyor, gerginleşiyor, kendi derinliklerinde yitiyor, o kımıl kımıl pırlanta suda yakaladığı ilk duygusal görüntüyü değiştiren nabzının atışı bile bu işi sona erdirsin istemiyor.

Dediklerimi anlıyor musun anlamıyor musun bilmem Platero, ama küçük oğlanın o eli, ruhumu tutuyor benim.

Arkadaşlık

Birbirimizle çok iyi anlaşıyoruz. Ben onu istediği yere gitmesi için salıveriyorum, o da beni istediğim yere götürüyor.

La Corona'daki büyük çama vardığımızda, Platero benim gidip ağacın gövdesini ellemek, kocaman parlak tepesine doğru göğe bakmak istediğimi bilir; otların arasından eski pınara giden yolda yürümek istediğimi; doruğu çamlı tepeden ırmağa bakarak klasik bir görünüyü tatmanın benim için eşsiz bir kıvanç olduğunu bilir. Sırtında büyük bir sessizlik içinde otururken gözlerim her an bir başka güzel görüntüye açılır.

Platero'ya bir çocuğa davranır gibi davranırım. Yol dikleşir de kendisi için ağır geldiğimi sezersem, yükü azalsın diye hemen sırtından yere inerim. Öperim, alay ederim, öfkelendiririm; kendisini sevdiğimi çok iyi bildiği için her halime katlanır. Bana öyle çok benzer ki, benimle aynı düşleri gördüğünü sanırım.

Platero, tutkun bir genç kız gibi bana adamıştır kendini. Hiçbir davranışıma karşı koymaz. Benim, kendisinin başlıca mutluluğu olduğumu bilir. Başka eşeklere, başka insanlara yaklaşmaz bile.

Ninni

Kulübenin kapı aralığında bir tuğlanın üstüne oturup küçük kardeşini uyutmaya çalıştığı zamanlar kömürcünün kızı, parlak kara gözleriyle, kapkara is ortasında kan kırmızı görünen diri dudaklarıyla, kararmış bir para gibi güzel, kirlidir.

Mayıs saati, güneşin yüreği gibi parlak, yakıcı, titrek. Bu parlak durgunlukta tarlada kaynayan çömleğin fokurtusunu, otlaklardaki uğultuyu, deniz rüzgârının okaliptüs dalları arasındaki kıvancını işitebilirsiniz.

Kız tatlı bir duygululukla ninni söyler:

"Uyuyacak oğlum benim
Kız çobanlar hatırı için..."

Duraklar. Rüzgâr...

"Oğlum uykuya varınca
Onu uyutan da uyur..."

Rüzgâr... Yanık çamlar arasında usul usul yürüyen Platero yanıma yaklaşıyor. Kara toprağın üzerine uzanıyor, bu uzayıp giden ninni sesiyle o da, bir çocuk gibi uyuyakalıyor.

Avludaki Ağaç

Kendi ellerimle diktiğim şu ağaç, Platero, şu her bahar biraz daha boy atan yeşil yeşil alazlanan yalım, şimdi ardından günbatımını izlediğimiz, başımızın üstünde sık yaprakları, karmakarışık büyümüş dallarıyla yükselen şu akasya, ben bugün artık kapalı olan bu evde bir zamanlar otururken, şiirimin en temel dayanağıydı. Nisanda zümrütlerle donanan, ekimde altına bulanan herhangi bir dalı gözüme ilişecek olsa, bir esin perisinin saf eli alnıma değmiş gibi ferahlardım. Öylesine incelikli, güzelim ve narindi!

Bugün neredeyse tüm avlunun efendisi olmuş. Yeter büyüdüğü. Bilmem anımsar mı beni? Kendime başkası gibi geliyorum da. Sanki hiç var olmamışçasına unutulduğu onca süre boyunca, yıllar yılı bahar onu kendi dilediğince biçimlendirmiş; benim duygularıma uyup uymayacağını hiç hesaba katmadan.

Gerçi ben dikmiştim onu, bugün bana hiçbir şey söylemiyor artık. Herhangi bir ağaç, ilk kez okşadığımızda, yüreğimizi duygularla doldurur, Platero. Ama onca sevdiğimiz bir ağaç, onca bildik bir ağaç dönüp onu görmeye geldiğimizde hiçbir şey söylemesin, Platero, ne yazık! Ama bundan ötesi boş laf. Yok, bu akasya ile günbatımı karışımına bakamıyorum artık; lirle işim bitmiş, köşeye asmışım onu. Ne bana uzanan narin dal bir dize esinliyor; ne de günün yaprakların arasından vuran kızıllığı bir düşünce uyandırıyor içimde. Ve nice kez yaşamdan kopup da, ezgi dolu, taptaze ve mis kokulu bir yalnızlık umuduyla geldiğim bu yer bu kez iyi gelmiyor bana, üşüyorum; bir zamanlar kumarhaneden, meyhaneden, tiyatrodan kaçtığım gibi kaçıp gitmek istiyorum, Platero.

Çeviren: A.N.A.

Veremli

Soğuk ak badanalı yatak odasında, bir ak sümbül gibi solgun parıltısız yüzüyle, unutulmuş bir iskemlede dimdik oturuyordu. Doktor, mart güneşinden yararlanması için kırlara çıkmasını söylemişti, ama zavallı çocuk bunu yapacak güçte değildi.

"Köprüye varmaya kalmadan" diyordu, "görüyorsunuz efendim, işte hemen şuracıkta köprü, ama oraya varmaya kalmadan soluğum kesiliyor."

Çocukça sesi ince, kesik kesik, yaz rüzgârının ara sıra kesilişi gibi, bitkindi.

İsterse Platero'nun sırtında biraz dolaşabileceğini söyledim. Bu gezintide o ölümcül yüzde, kapkara gözler, kar gibi dişlerle ne kahkahalar ışıdı!

Kadınlar bizi görmek için kapı aralıklarına çıktılar. Platero, sırtında dokunulsa kırılacak camdan bir zambak taşıdığını biliyormuş gibi, ağır ağır yürüyordu. Coşkuyla, sevinçle dolup taşan çocuk, ak giysileriyle, güney göklerine gidişi sırasında kasabaya yolu düşen bir meleği andırıyordu.

Mağaralarda Tören

"Platero" dedim küçük eşeğime, "Haydi gidip kağnıları bekleyelim. Donana'nın uzak ormanlarının uğultusunu, Las Áminas'taki çam korusunun büyüsünü, Las Madres'le Fresnos'un tazeliğini, La Rocina'nın hoş kokusunu getiren kağnıları..."

Kızların gönlünü okşasın diye, süsledim eşeğimi, tüylerini parlattım, solgun öğle sonu güneşinin, ak badanalı dam saçakları boyunca, yüksek pembe bir şerit gibi can çekiştiği Pınar Sokağı'ndan yürüdük. Sonra Los Llanos yolunun bütünüyle göründüğü, duvarlarla çevrili tarlalardan birine geldik.

Kağnılar bayırdan yukarı doğru gelmeye başlamıştı bile. Yolunu şaşırmış bir mavi buluttan tatlı bir yağmur, kayaları olduğu gibi yeşil asmaları da hafiften ıslatıyordu. Ama insanlar gözlerini kaldırıp yağmura bakmıyorlardı.

İlkin Mağripli koşum takımlarıyla süslenmiş eşekler, katırlar, atlar üzerinde genç çiftler gözüktü; erkekler mutlu, kadınlar şendi. Bu göz kamaştırıcı canlı kalabalık, anlamsız bir karmaşa içinde bir ileri bir geri dalgalanarak geçiyordu. Arkadan, burnunun ucunu görmeyen taşkın, kaba sarhoşlarla dolu kağnılar geldi; kağnıların ardından, üzerlerindeki beyaz gölgeliklerin içi tef çalıp Sevilla türküleri söyleyen çiçeği burnunda kara kızlarla dolu, elle taşınan teskereler. Başka atlar, başka eşekler... Alayın başında giden adam bağırıyor:

"Yaşasın mağaralar Meryem'i! Yaşasın, çok yaşasın!"

Ak saçlı, uzunca kırmızı yüzlü bir adam bu; geniş çevreli şapkası, üzengisinde de altından asası var. En sonunda, parlak

renkli allı pullu boyunduruklarıyla papazları andıran iki ala öküzün çektiği bir arabada, ak çiçekler ortasında, tomurcuklara bürünmüş bir üzünç bahçesinde yüzer gibi Kız Meryem.

Çanların sesiyle, gök fişekleriyle, demir nalların taşlar üzerinde çıkardığı kulak tırmalayıcı gürültüyle yarı yarıya boğulan bir müzik işitiliyor.

Platero, ön ayaklarını bükerek uysal bir kadının boyuneğişiyle yere çöküyor.

Ronsard

Platero, yuları çözük, el değmemiş papatyalar arasında otlarken ben de bir çam ağacının dibine çöküyorum. Heybemden incecik bir kitap çıkarıp işaretli yerinden açarak yüksek sesle okumaya başlıyorum:

"Mayıs ayı gelir de gül ağacı donanır
O güzel körpeliği, ilk açan goncası
Kıskandırır göğü diri rengiyle..."

Yukarda en uç dallarda, güneşin, inleyen ağaç tepesinin bütünüyle birlikte altına çevirdiği küçük bir kuş, cıvıldayarak sıçrıyor. Uçuşlarla ötüşler arasında, kuşun öğle yemeği olan tohumların çıtırtıyla açılışı işitiliyor.

"Kıskandırır diri rengiyle..."

Kocaman ılık bir şey ansızın, canlı bir gemi burnu gibi omzuma dayanıyor... Platero, Orpheus'un türküsüyle büyülenmiş, birlikte okumaya gelmiş. İkimiz birden okuyoruz:

"Canlı rengiyle,
Gözyaşlarının tam gün ağarırken..."

Ama bu sırada yediklerini çabucak sindirmiş olan küçük kuş, dışardan okuduğu bir türküyle sözlerimizi bastırıyor.

Belki de Ronsard cehennemde gülüyor.

Sinemacı

Sokağın sessizliği ansızın bir davulun keskin gümbürtüsüyle bozuluyor. Sonra çatlak sesli, uzun, titrek bir bağrışma kopuyor. Sokaktan aşağı koşuşan çocukların ayak sesleri işitiliyor; bağırıyorlar:

"Sinemacı adam geldi! Sinemacı! Sinemacı!"

Köşede açılır-kapanır bir iskemle üzerinde, merceği güneşe dönük, dört küçük pembe bayrakla süslü, yeşil bir kutu duruyor. Parası olmayan çocuklardan bir küme, elleri ceplerinde ya da arkalarında, kutunun çevresine üşüşmüş sessizce dineliyorlar. Kısa bir süre sonra bir çocuk, avcunda sıkıca tuttuğu parasıyla koşarak geliyor. Gözünü merceğe dayıyor.

"Şimdi... General Prim'i görüyorsunuz... kır atı üstünde" diyor yaşlı yabancı, yorgun bir sesle, bir yandan da davulunu çalıyor.

"Barcelona limanı!" Gene davul sesi. Başka çocuklar, ellerinde gözünün içine baktıkları yaşlı adama uzatılmaya hazır paralarıyla, düşler satın almak için gelip sıraya giriyorlar. Yaşlı adam:

"Şimdi Havana şatosunu göreceksiniz!" diyor, davulunu çalıyor.

Köpekle birlikte, küçük bir kızla sokağın öbür ucundan gelen Platero da coşup, kocaman kafasını çocukların arasından uzatıyor. Yaşlı adam birden keyiflenerek Platero'ya:

"Paran nerde senin bakalım?" diyor.

Bunun üzerine, hiç de gülecek durumda olmayan parasız çocukların hepsi, yalvaran gözlerle yaşlı adama hayran hayran bakarak gülüyorlar.

Yol Kıyısındaki Çiçek

Ne temiz, Platero, ne güzel yol kıyısındaki şu çiçek! Bütün kalabalık –boğalar, keçiler, taylar, insanlar– yanından gelip geçiyor; o, en küçük bir lekeden bile uzak, üzgün toprağında mavi, tertemiz, öylesine ince, öylesine güçsüz, dimdik durmaya devam ediyor.

Bayırı kestirme yoldan her çıkışımızda onu ordaki yeşillikte görürsün. Şimdi yanında küçük bir kuş var, biz yaklaşınca havalanıyor – neden? Şimdi de çiçek küçücük bir bardak gibi, bir yaz bulutunun pırıl pırıl damlalarıyla dolu; şimdi de bir arının soyguncuğunu hoşgörüyor, ya da bir kelebeğin kendisini yalınca süslemesine bakıyor.

Bu çiçek topu topu birkaç gün yaşayacak Platero, ama gönlümüzdeki anısı ölümsüz olacak. Bütün yaşamı, senin baharında tek bir gün, benim yaşamımda tek bir bahar uzunluğunda olacak. Ah, Platero, bu tanrısal çiçeğin her günkü yaşamımıza yalın bir örnek olarak canlı kalabilmesi için neler vermezdim, bir bilsen!

Lord

Bilmem ki bir fotoğrafa nasıl bakılacağını bilir misin Platero! Bir zamanlar köylülere birtakım fotoğraflar göstermiştim, hiçbir şey görememişlerdi. Evet, işte bu Lord, Platero, sana zaman zaman sözünü ettiğim küçük tazı. İşte bak – görebiliyor musun? Mermer avluda sardunya saksıları arasında bir çulun üstüne uzanmış, kış güneşinin tadını çıkarıyor.

Zavallı Lord. Sevilla'da resim yaptığım sıralarda almıştım onu. Beyaz ışıl ışıl gövdesi hemen hemen renksiz, bir kadın kalçası gibi yuvarlak, tahta bir oluktan boşanan su gibi gür, atılgandı. Gövdesinin orasında burasında, dinlenmek için konmuş, küçük kelebekleri andıran kara benekler vardı. Gözleri soylu duygulardan iki küçük dünyaydı. Deli bir yanı vardı. Zaman zaman, durup dururken, renkli cam çatıdan süzülerek yerleri Don Camilo'nun çizdiği güvercinleri andıran kırmızı, mavi, sarı lekelerle süsleyen mayıs güneşinde, mermer avlunun ak zambakları çevresinde birden baş döndürürcesine fırıl fırıl dolanmaya başlardı. Ara sıra da dama çıkar, kırlangıç yuvaları arasında cıvıltılı bir şamata kopardı. Macaria, Lord'u her sabah sabunlardı, Lord'un gövdesi her zaman, damda mavi göğe karşı ışıyan mazgallar gibi pırıl pırıl yanardı.

Babam öldüğünde bütün gece tabutun başında beklemişti. Annemin bir hastalığında, tam bir ay, yemeden içmeden karyolanın ayakucunda uzanmıştı. Bir gün Lord'u kuduz bir köpeğin ısırmış olduğunu söylediler. Kalenin eski avlularına götürerek, orada insanlardan uzak bir portakal ağacının dibine bağladılar.

Küçük sokaktan aşağı doğru götürülürken, geriye son bakışı, büyük yoğun acısıyla kendi tükenişini aşmak isteyen bir ölü yıldızın ışığı gibi her zaman içimde yaşar, Platero; o zaman olduğu gibi şimdi de yüreğime işler. Acı çeken herhangi bir nesne görünce her zaman, yaşamdan sonsuzluğa uzanan yol boyunca inlerim. Dereden La Corona'daki çama giden yolu demek istiyorum – Lord'un yüreğimde bir damga gibi bıraktığı, acısına dayanılmaz görünü.

Kuyu

Kuyu! Ne derin bir sözcük, Platero, öyle koyu yeşil, öyle serin, yankılı! Sanki bu sözcüğün kendisi, bir burgu gibi, suya çarpıncaya dek, sıkıntılı kara toprağı oymuş.

Bak: İncir ağacı kuyunun yalak taşını bir yandan süslüyor, bir yandan da yıkmaya çalışıyor. İçinde, elle uzanılabilecek bir yerde, yosunlu tuğlalar arasında keskin kokulu bir mavi çiçek açmış. Daha aşağıda bir kırlangıç yuvası. Sonra, serin gölgelerden bir kemer ardında, bir taşla rahatı kaçırılacak olursa öfkelenen, homurdanan zümrüt bir sarayla bir göl. Bütün bunlardan sonra da, gök. (Gece bastırıyor, oynak yıldızlarla süslü ay, orda derinlerde yalazlanmakta. Sessizlik! Yolların aşağısında yaşamdan iz kalmamış. Kuyunun aşağısında ruh, derinlere kaçıyor. İnsan, alaca tanın öbür yüzünü görüyor orda. Bütün gizliliklerin ustası bir dev, kuyunun ağzından çıkıverecek sanki. Ah, sessiz, büyülü dolambaç; hoş kokulu gölgeli yeşillik; mıknatıslı büyü dehlizi!)

Dinle, Platero. Bir gün kendimi bu kuyuya atarsam, bil ki kendimi öldürmek için değil, yıldızları daha hızlı koparmak için yapacağım bunu.

Platero anırıyor, susamış, sabırsız. Ürken bir kırlangıç, sessiz zikzaklı bir uçuşla kuyunun ağzından dışarı fırlıyor.

Kayısılar

Çocuk ile eşeği Sal Sokağı'ndan ağır ağır iniyordu. Dönemeçlerle daracık uzanan sokak, üstündeki mavi gök ve güneşte mora çalan kireç badanaları, denizden sürgit esen yelin dövdüğü, güneyin bu bölgesine özgü dökülmüş sıvaları ve kapkara çehresiyle dikilmiş kuleyle sona eriyordu. Çocuk, cüceyi andıran ufacık tefecik bir erkekti; kısa boylu, tıknazdı; öne yatırdığı geniş şapkasından daha küçük kalmıştı; o akla sığmaz köylü yüreğinden çağlayan dizeleri mırıldanıyordu alçak sesle:

...yorgun argınımmmm
istemiştim onuuuu...

Başıboş bırakılmış eşek, sırtındaki kayısıların yükünden hafifçe eğilmiş, sokağın kıyısında, pislik içinde bitmiş otları geveliyordu. Çocuk, arada sırada, birden hiç nedensiz duraklıyor, sanki sokağın taşlarına kazık kakacakmışçasına, toprağa bulanmış çıplak bacaklarını açarak güç kazanmak istercesine yere sımsıkı basarak, ellerini ağzına kavuşturup, bağırırken çocukluğunu ele veren sesiyle sertçe ünlüyordu:

Kayyysııı!

Derken, –Peder Diaz'ın dediği gibi– satış onun için beş para etmezmiş gibi kendi dünyasına, kendi kendine mırıldanıp durduğu çingene şarkısına dönüyordu:

...hiç suçlamadım seniiii,
hiç de suçlamayacağımmm...

Ne yaptığını bilmeden, sokak taşlarına rastgele değnek darbeleri indiriyor...

Sıcak ekmek ve yanık çam kokuyor. Bir esinti usuldan, sezdirmeden sokağı dolanıyor. Birden çan kulesindeki üç çandan en kocamanı, yanıbaşında onu süsleyen küçük çanıyla en tepeyi taçlandıran büyük çan çalıveriyor. Ardından bir çınlama, bayramı muştulayarak çağıltısında, boru sesini, yukarıdaki köye doğru yola çıkan istasyon arabasının çıngırağını boğuyor; uykuya dalmış olanların sessizliğini bölüyor. Hava sazdan damlar üstüne aslında olmayan bir deniz imgesini taşıyıveriyor, kokusu, devinimi ve ışıldayan kırılcalığıyla, kimsesi de olmayan bir deniz; yapayalnız görkemi içinde tekdüze dalgalarından içi sıkılmış bir deniz.

Çocuk yine duruyor, düşlerinden sıyrılıyor ve haykırıyor:

Kayyysıiii!

Platero yürümek istemiyor. Durup gözlerini çocuğa dikiyor, eşeğini kokluyor, tosluyor ona. Her iki kır eşek adlandırılamayan ama birbirinin eşi baş devinimleriyle birbiriyle anlaşıyor, beyaz ayıları andırıyorlar biraz...

— Peki, Platero; öyleyse ben de çocuktan eşeğini isterim; onu seninle değiş tokuş ederiz. Gör bak kayısı satıcısı olmak nasılmış... hadi bakalım!

Çeviren: A.N.A.

Çifte

Genç boğaların damgalanışını görmek için Montemayor'daki çiftliğe gidiyoruz. Öğle üzerinin geniş, mavi, yanan göğü altında gölgeli kalan taş avlu, güçlü atların kişnemeleriyle, kadınların canlılık dolu kahkahalarıyla, köpeklerin keskin kuşkulu havlamalarıyla çınlıyor. Platero bir köşede durmuş huysuzlanmakta.

"Ama yavrucuğum" dedim, "istersen sen de gel bizimle; sırtımıza binecek değilsin ya."

Aklı yarım bir oğlana, üstüne atlayıp onu da bizimle birlikte getirmesini söylediğim zaman Platero'nun hayli canı sıkıldı.

Işıl ışıl tarlalar arasından ne şenlikli bir geçişimiz vardı! Altın renklerle çevrili bataklıklar, kapanmış yel değirmenlerini yansıtan kırık dökük aynalarıyla gülüyordu. Atların güçlü, okkalı nal sesleri arasında, geride kalmamak için hızını sürekli olarak arttıran Platero'nun keskin, küçücük tırıs koşusunun sesi işitiliyordu. Ansızın, tabanca sesinden geri kalmayan bir patlama oldu. Platero ağzını genç bir tayın gerisine yaklaştırmış, tay da bu sarkıntılığa sıkı bir çifteyle karşılık vermişti. Hiç kimse oralı bile olmadı, ama ben Platero'nun ön ayaklarından birinin kan içinde olduğunu görünce atımdan yere atladım, küçük bir tahta parçasını bacağına at kıllarıyla sararak kanı durdurdum. Sonra aklı yarım oğlana, onu eve götürmesini söyledim. Bizim şenlik alayının göz kamaştırıcı gidişine dönüp baka baka, köyden çıkan bir çayın kuru yatağı boyunca, üzgün yavaş yavaş geri döndüler.

Çiftlikten dönüşte Platero'yu görmeye gittiğimde, çektiği acıyla kara kara düşündüğünü gördüm.

"Gördün mü bak" dedim iç çekerek, "el içine çıkınca kendini şaşırıyorsun."

Eşeklik

Bir sözlükten okuyorum: "Eşeklik: ad. Pek akılsızca, kabaca bir davranışı belirtmek için alay sözü olarak kullanılır."

Zavallı eşek! Oysa sen ne iyi, soylu, zeki bir yaratıksın! Alay sözü olarak – neden ama? Daha ağırbaşlı sözlerle anılmak hakkın değil mi senin? Gerçek bir anlatılışın, eşsiz bir bahar öyküsü olur. Neden iyi insanlara Eşek, kötü eşeklere de İnsan demezler? Alay sözü olarakmış! Sen ki gençlerin, yaşlıların, derenin, kelebeklerin, güneşin, köpeğin, çiçeğin, ayın biricik dostusun; sabırlı, düşünceli, içedönük, sevimli varlık, çayırların Marcus Aurelius'u!

Bu sözlerimi hiç şüphesiz anlayan Platero, kara bir dışbükey gök parçasıyla, minicik bir güneşi ışıl ışıl yansıtan iri parlak gözlerinde tatlı bir kesinlikle yüzüme bakıyor. Ah! Bir kır türküsüne yaraşan kocaman tüylü kafasıyla, benim kendisini anladığımı, sözlükleri yazan adamlardan daha iyi olduğumu, hemen hemen kendisi kadar iyi olduğumu bir anlayabilse!

Sayfanın kıyısındaki boşluğa ekliyorum: "Eşeklik: ad. Sözlükleri yazan budalaları anlatmak için –tabii bir alay sözü olarak– kullanılır."

Yortu

Bağlardan dönerken, Fuente Sokağı'ndan girişte, Arroyos ırmağından bu yana tam üç kez işittiğimiz çanlar, apak köyün üstünde tunçtan bir taç gibi etkileyici varlıklarıyla herkesi uyandırıyor, sarsıyor. Döne döne çınlayan çan sesleri, gün ışığında kapkara fırlayan havai fişeklerin ışıldayarak, yanıp tıslayarak yükselen patlamalarına ve metal tınılı müziğin çığırtkanlığına karışıyor.

Kireçle yeni badanalanmış sokakların iki kıyısı pas rengi kırmızı ve yeşille bezenmiş, kavaklar ve sazlarla süslenmiş. Pencereler şarabi şam ipekliler, sarı pamuklular, havai mavi satenlerle, yas tutan evlerde ise kenarları kara şeritli apak ketenlerle ışıyor. Porche'yi döndükten sonra sokağın sonundaki evlerin arasından ağır ağır aynaların Haçı görünüyor; günbatımının ışıltıları arasında, her şeyi damla damla pembeye boyayan kalın kırmızı mumların ışığını kendine çekmiş yakalamış bile. Geçit ağır ağır yol almakta, fırıncıların koruyucusu, kolları tazecik burma ekmek yüklü San Roque ve kızıl bayrağı; çağla yeşili bayrağı ve denizcilerin koruyucusu, elinde gümüşten yapılmış üç direkli gemisiyle San Telmo; altın renkli bayrağıyla emekçilerin koruyucusu San Isidro, yanında boyunduruğa koşulmuş öküzleri ve yine dizi dizi bayraklar, renkler, ermişler ve koruyucular; ardından çocuk bakireye ders veren Santa Ana, San José, kahverengi ve Bakire, mavi renge bürünmüş... Sonunda, jandarmaların arasında, kafes işlemeleri ve kabartmaları olgun başaklarla ve zümrüt gibi koruklarla bezenmiş

Gümüş Ekmek Kabı göksel tütsü bulutu içinde usul usul yaklaşıyor.

Akşam çökerken, Endülüs vurgusuyla söylenen Latince ilahilerin saf ezgisi yükseliyor. Artık pembeye çalan güneş ışınları, Rio Sokağı'ndan gelmekte olan papazların giysilerindeki eskil altın yükü ile yağmurluk pelerinleri üstünde oynaşıyor. Aşağıda kızıla kesmiş olan kulenin çevresinde, haziran ayının pürüzsüz opal dinginliğindeki bu saatinde, güvercinler apak yanan yüce çelenklerini örüyor...

Bu sessizlik aralığında Platero anırıyor. Ve uysallığı çanlarla, fişeklerle, Latince ilahilerle, Modesto'nun ezgileri ve müziğiyle birleşerek, hepsi birden günün açık gizemine dönüşüyor: anırma tatlılaşıyor, yüceliyor, ve düşkün, değersiz olan yücelip tanrısallaşıyor...

Çeviren: A.N.A.

Gezi

Salkım salkım taze hanımelleriyle donanmış kuytu yaz yolları boyunca ne tatlı dolaşıyoruz! Okuyorum, türkü söylüyorum, göğe şiirler düzüyorum. Platero şurda burda durup, gölgeli duvarlardaki seyrek otlardan, toza bürünmüş ebegümeçlerinden, sarımsı kuzukulaklarından otluyor. Yürüdüğünden daha çok duruyor. Keyfine dokunmuyorum.

Gözlerimin haz içinde eriyerek deldiği mavi masmavi gök, dalları yüklü badem ağaçları üzerinde bütün görkemiyle uzanıyor. Bütün kırlar yanan bir sessizlikte pırıl pırıl. Irmakta ak bir yelken görünüyor, durgun, kımıltısız. Bir ateşin koyu dumanı tepelere doğru yuvarlak, kara bulutlarla yükseliyor.

Ama gezintimiz çok kısa. Karmaşalı bir yaşam ortasında ılık, mavi bir gün gibi – ne göklerin tanrılaştırılması, ne ırmakların döküldüğü denizin ötesindeki ülkeler, ne de alevlerin tragedyası!

Bir kuyu zincirinin portakal kokularına karışan serin şakırtısını işittiğimiz zaman Platero mutluluğundan neşeyle anırıyor. Ne yalın günlük sevinçler! Küçük bir gölden bardağımı doldurup erimiş karları içiyorum. Platero ağzını gölgeli sulara daldırıyor, gölün en duru yerlerinden, büyük bir açgözlülükle içiyor.

Horozlar

Bu kötülüğü neyle karşılaştırmalı bilmem, Platero... Yurt bayrağının mavi göklerle denizler üstünde dalgalanırken verdiği tadı hiç de taşımayan, boğa güreşçisinin sırtındaki pelerininin şarabi ve altın rengindeki bir kötülük tohumu... Evet. Belki bir boğa güreşi arenasının göklerinde çırpınan sarı-kırmızı İspanyol bayrağı... Arap etkisinin kalıntısı *mudejar* yapı bezemeleri... Huelva'dan Sevilla'ya uzanan istasyonların mimarisi gibi. İç bayan bir sarı-kırmızı, Galdós'un kitaplarındaki yerelin gerçekliği, tekel büfelerinin vitrinlerinde sergilenen, Fas'la yapılan Afrika savaşının kötü yapılmış resimleri gibi... üstünde altın yaldızlı boğa resim ve markaları olan iskambil destelerini, sigara ya da kuru üzüm kutularının renkli taşbaskı kapaklarını, şarap şişesi etiketlerini, Puerto Cizvit okulu ödüllerini, çikolataların üstündeki resimleri gördüğümde içimi saran bunaltı gibi...

Neden oraya gittim, beni kim oraya götürmüş olabilir? Modesto'nun bandosunun çaldığı bir boru gibi, sıcacık bir kış öğle üzeri gibi anımsıyorum... Taze şarap, sucuk geğirtisi, tütün kokuyordu... Huelva'nın şu şişko ve parlak boğa güreşçisi Litri ve milletvekili ile belediye başkanı oradaydı... Horoz dövüşü yapılan meydan küçücük, yemyeşildi... Çevresini çember gibi saran tahta parmaklıklara abanmış, tıpkı yük arabasına koşulmuş öküz ya da mezbahaya giden domuz suratlarını andıran şişmiş yüzler doldurmuştu; gözlerinden, bunaltıcı sıcaklık, içtikleri şarap ve kavgacı yüreklerinden doğan itişme hevesi sa-

çılıyordu. Gözleri çığlık çığlığaydı... Boğucu sıcaktı, her şey –ne küçüktü: tam bir horozlar dünyası– kapalıydı.

Tepedeki güneşin dur durak bilmeyen, her yanı tutan ışınları altında her şey bulanık bir camda resmediliyordu. Yerden ağır ağır yükselen mavimsi duman bulutları, acınası İrlanda kırması dövüş horozları, iki tane canavar görünümlü hırçın, kızıl açmış çiçek, birbirini parçalıyor, karşılıklı gözlerine saldırıp, birbirlerine gömülüyorlar, insanoğlunun kini, tiksinçliği, her şeyi yaralıyor, horoz mahmuzuyla, limonla... ya da zehirle. Hiç gürültü yapmıyorlardı, görmüyorlardı, sanki orada yoktular...

Evet ama peki ben böylesi kötü bir yerde ne arıyordum acaba? Bilmem... Arada bir, kıyıdaki bir sandalın yırtılmış yelkeni gibi dalgalanan çadır brandasının arasından sonsuz bir özlem ve yurtsama duygusuyla dışarı bir göz atıyordum. Dışarıda, keskin güneş altında havayı buram buram nefis ak portakal çiçeği kokusuyla dolduran kusursuz bir ağaç yükseliyordu... Ne hoş –gönlüm kokudan esrimiş– çiçeğe durmuş bir portakal olmak, katıksız bir yel, gökte yükselen güneş!

...Yine de, oradan ayrılmıyordum...

Çeviren: A.N.A.

Gece

Köyün, sessiz, yumuşak alacakaranlığının yalnızlığında güçlükle kavranan şeylerin karmakarışık düşünülmesi, uzak geçmişin tanrısal bir anlam kazanması ne büyük bir şiir tadı getiriyor! Bütün kasabayı, üzgün uzun düşüncelerin haçına çivilenmiş gibi kıskıvrak yakalayan salgın bir büyü.

Serin yıldızlar altında, harman yerlerinde belli belirsiz sarı tepecikler yapan tertemiz dolgun başaklardan hoş bir koku yayılıyor. Irgatlar düşsel bir yorgunluk içinde tatlı türküler söylüyorlar. Kapı aralıklarında, avluların hemen ötesinde yatan ölülerin dul karıları oturuyor. Çocuklar bir ağaçtan ötekine uçan kuşlar gibi, gölgeden gölgeye koşuşuyorlar.

Ara sıra, kırık dökük evlerin ak badanalı yüzlerinde oyalanan gölgeli ışık içinden, korkunç görünüşleri alacakaranlığın alışılmış nesneler üzerine ağır bir büyüyle saçtığı maviliğin durgunluğuyla çelişen belli belirsiz, topraksı karaltılar geçiyor; tanınmayan bir dilenci, biçilmiş tarlalara giden bir Portekizli, belki de bir hırsız. Çocuklar uzaklaşıyorlar, kapı aralıklarının büyülü karanlığında, "kralın veremli kızını iyileştirmek için bir merhem yapan" adamların konuşmaları...

Lastik Damga

Hani dış görünüşü tıpkı bir saati andırırdı ya Platero. Küçük gümüş kutusunu açınca, mor mürekkebi emmiş çuha parçası üzerinde, yuvadaki bir kuş gibi görünürdü. Ne heyecanlıydı elimin ak pembeliğine bir dakika bastırdıktan sonra avcumda okunan izi.

FRANCISCO RUIZ
MOGUER

Don Carlos okulunda arkadaşımınki gibi bir lastik damgaya sahip olmanın ne çok düşünü kurmuşumdur! Bizim evin çatı katında bulduğum kırık yazı masasının gözündeki dökme kurşun harflerle kendime böyle bir damga yapmayı denedim. Ama izi iyi çıkmıyor, basması da çok güç oluyordu. Şuraya buraya, bir kitabın kapağına, duvara, insanın tenine büyük bir kolaylıkla,

FRANCISCO RUIZ
MOGUER

diye izini bırakıveren öteki damgaya hiç benzemiyordu.

Bir gün bizim eve Sevilla'lı gümüşçü Arias'la birlike, yazı takımları satan bir adam geldi. Ne güzel cetveller, pergeller, renk renk mürekkepler, damgalardı onlar. Her biçimde, her büyüklükte... Kumbaramı kırdım, bir araya getirebildiğim beş pe-

setayı vererek, kendi adımla kasabamın adını taşıyacak bir lastik damga ısmarladım. Ne uzun bir haftaydı o! Posta arabasının her gelişinde nasıl çırpınırdı yüreğim! Postacının adımları bizim kapıya uğramadan yağmurda uzaklaşınca nasıl terler içinde kalır, üzülürdüm! En sonunda bir akşamüstü geldi beklediğim. Kalemiyle, divitiyle, mühür mumu için kullanılacak dökme baş harfleriyle, şimdi hatırlayamadığım daha başka birçok ufak tefeğiyle, karışık bir alet! Bir yaya basınca, yepyeni pırıl pırıl damga ortaya çıkıyordu.

Koca evde damgalanmadık tek nesne kalmış mıydı artık? O gün benim olmayan tek nesne var mıydı? Biri damgamı almak istese, "Aman dikkat et! Aşınmasın!" diyordum. Ne korku! Ertesi gün her şeyimi nasıl soluk soluğa okula taşımıştım: Kitaplarım, gömleğim, potinlerim, ellerim üzerinde hep,

JUAN RAMÓN JIMÉNEZ
MOGUER

damgası okunuyordu.

Ana Köpek

Hani şu keskin avcı Lobato'nun köpeği, Platero. Çok iyi tanırsın onu, çünkü Los Llanos yolu üzerinde sık sık karşımıza çıkmıştır. Anımsıyor musun? Bulutlu bir mayıs günbatımı gibi, altın sarısıyla karışmış bir köpek. Dört enik doğurmuş, sütçü kadın Salud dördünü de alıp Las Madres'teki kulübesine götürmüş; çünkü Don Luis ona, ölmekte olan çocuğunu köpek eniklerinin etinden yapılmış bir çorbayla kurtarabileceğini söylemiş. Las Madres'teki köprünün Lobato'nun evinden ne uzak olduğunu çok iyi bilirsin.

Dediklerine göre köpek çılgına dönmüş o gün Platero, bir içeri giriyormuş bir dışarı çıkıyormuş, yolun aşağısına yukarısına bakınıyor, duvarlara tırmanıyor, gelen geçeni kokluyormuş. Karanlık çökmüş, gene de Los Hornos'taki bekçi kulübesi yanında bir kömür çuvalı üstünde bekleyerek acı acı havladığını görmüşler.

Enmedio Sokağı'ndan Las Madres köprüsünün uzaklığını çok iyi bilirsin. O gece köpek o yolu dört kez gidip gelmiş; her dönüşünde de ağzında eniklerinden birini getirmiş. Sabahleyin gün ağarırken kapısını açan Lobato, ana köpeğin, şişkin pembe memelerine yapışmış titrek titrek sendeleyen enikleriyle kapının eşiğinde, büyük bir uysallık içinde yüzüne bakmakta olduğunu görmüş.

Üçümüz

Kocaman ak bulutlarla ok gibi kesişerek kuzeye doğru yükselen güneş-ezgini kara yolda, belki de başını almış buralardan kaçıyordu – nereye kaçıyordu dersin Platero?

Seninle ikimiz orda, şimdi temmuz ayının külden taçlar giydirdiği kan kırmızı gelinciklerle benekli dalga dalga bir sarı buğday tarlasındaydık. Oraya buraya sürüklenen küçük soluk mavi duman bulutları –anımsıyor musun?– güneşle çiçekler üstüne gelip geçici karartılar düşürüyordu.

Kara tüllere bürünmüş, uçan bir sarışın baş! Bir tren penceresinin kaçamak çerçevesinden görünen bir düş gibi.

Belki de kendi kendine, "Bu yas elbiseleri giymiş adamla gümüş renkli küçük eşek kim ola ki?" diye soruyordu.

Bizden başka kim olabilirdi ki? Değil mi ama, Platero?

Serçeler

Santiago Günü'nün pamuklara sarılıp sarmalanmış gibi bozlu beyazlı sabahı herkes kiliseye gitmiş. Yalnız serçeler, Platero, bir de ben varız bahçelerde.

Serçeler! Ara sıra incecik yağmur damlaları çiseleyen yuvarlak bulutlar altında, asmalar arasına nasıl ok gibi dalıp çıkıyorlar, nasıl da cıvıldıyorlar, birbirlerinin gagasını ısırıyorlar! Biri bir dala konup kalkıyor, dal titriyor ardından; öteki kuyu yalağında, içinde küçücük bir gök parçası yansıyan bir birikintiden su içiyor; bir başkası, çatının bu bulutlu günde canlanan solgun çiçeklerle kaplı saçaklarına hopluyor.

Tanrı armağanı kuşlar; öyle bizim gibi belli bayram günleri falan yok! Doğanın, gerçeğin değişmez özgürlüğünde, bayram çanlarının onlar için belli belirsiz bir sevinçten başka hiçbir anlamı yok. Alınyazılarında hiçbir zorunluluk bulunmayan, insan denilen köleye korkular salan yüceliklerden, derinliklerden uzak, kendi törelerinden başka töre tanımayan bu kuşlar kardeşlerimdir benim, canım kardeşlerim.

Yanlarında para kesesi taşımadan dolaşırlar; akıllarına esti mi yeni bir eve taşınırlar, bir derenin varlığını duyar, küçük bir ağaçlığı ötelerden sezerler, mutluluğu bulmaları için kanatlarını açmaları yeter; pazartesi, cumartesi bilmezler, nerede ne zaman canları istese çimerler sularda; adsız bir sevgiyle, evrensel sevgiliyi severler.

İnsanlar –zavallı insanlar– kiliseye pazar yortusuna gittiklerinde, serçeler yakından tanıdıkları bir ozanla sevimli küçük

bir eşeğin kendilerini kardeş diye seyrettikleri bir sırada, kapalı evlerin bahçelerini ansızın, taze şen bir cıvıltıyla dolduruverir, bir neşe örneği verirler.

Frasco Vélez

Platero, bugün dışarı çıkmak yok. Az önce Escribanos meydanında belediye başkanının bir bildirisini okudular:

"İşbu soylu Moguer kentine giren, dolaşan, geçiş yapan ağızlığı takılmamış köpekler başkanlığımızın yetkilerine dayanarak ateşli silahlara maruz kalacaklardır."

Platero, bu buyruk, kentimizde kuduz köpeklerin olduğu anlamına geliyor. Daha dün gece üst üste sürekli silah sesi duydum. "Belediye gece muhafızları itlaf gücü" işbaşındaydı. Bu da Frasco Vélez'in başlattığı bir şey, Monturrio için, Castillo için, Trasmuros için.

Deli kız Lolilla, pencerelerden kapılardan bağıra bağıra anlatıyor: kuduz köpek filan yok aslında, şimdiki belediye başkanımız, tıpkı eski başkan Vasco gibi hayalet kılığına girip, silahının yarattığı korkunun yalnızlığı içinde içkisinin keyfini sürmeye bakıyor. Ama dur hele, ya bir de gerçekse bu; ya kuduz bir köpek seni ısırıverirse? Düşünmek bile istemiyorum Platero.

Çeviren: A.N.A.

Yaz

Platero'nun, atsineklerinin ısırdığı yerlerinden koyu, morumsu bir kan damlıyor. Sonsuza dek gizli kalacak bir çekirge, bir çam ağacının tepesinden cırıltısını koyvermiş. Bir anlık bir düşten sonra gözlerimi açtığımda, kumlu kırlar yakıcı bir sıcaklığın içinde bir uçtan bir uca bembeyaz, hayalet gibi görünüyor.

Yabangülü çalıları, her birinin gözünde dört damla kızıl gözyaşı bulunan ince kâğıttan, bürümcükten, dumandan yapılma kocaman belli belirsiz çiçeklerle yıldız yıldız; boğucu bir pus, yamyassı gözüken çamları beyaza bürüyor. Kara benekli garip bir sarı kuş dalın birine konmuş, hiç ötmeden öylece duruyor.

Bahçe bekçileri tenekeler çalarak, portakalları yemek için gökten inmiş kılkuyruk ördeklerini kovalamaya çalışıyorlar. Kocaman ceviz ağacının gölgesine vardığımızda iki karpuz kesiyorum; karpuzların kırmızı pembe, buz-buğulu içi, uzun serin sesli bir kütürtüyle yarılıyor. Kasabanın uzak akşam çanlarını işitirken kendi karpuzumu yavaş yavaş yiyorum. Platero da karpuzun şekerli kırmızılığını su gibi içiyor.

Dağlarda Yangın

Büyük çan çalıyor!... Üç... Dört...

— Yangın!

Yemeği öylece bırakıp, birden altüst olan özenli sessizlikte, içimize çöken kapkara sıkıntıyla tahta merdivenlerden dama fırladık.

Daha biz gece karanlığına çıkamadan, hepimizden önce basamakları bir solukta tırmanmış olan Anilla aşağı sesleniyor: –Lucena kırsalında! Tan, tan, tan, tan! Yukarı varıp dışarı fırlayınca –soluk soluğa– çanın yankılanan gümbürtüsü iyice açığa çıkıyor, kulaklara çekiç gibi iniyor, insanı sağır ediyor, yürekleri sıkıştırıyor.

–Yangın iyice yayılmış... Her yanı tutmuş...

Evet. Kapkara ufku kaplayan çamların orada belirgin çizgileriyle alevler uzaklarda uysal ve sakin görünüyor. Sanki kapkara, zincifre kırmızısına boyalı mineyi andırıyor, tıpkı Piero di Cosimo'nun *Av* adlı resmindeki yangın gibi; yalnızca katıksız kara, kırmızı ve ak. Bazen alevler harlıyor, bazen kırmızı renk yeni doğan ayın gülrengine dönüyor... Ağustos gecesinde gök yüksek ve donmuş gibi kıpırtısız; yangının göğün değişmez, sonsuz bir öğesi gibi sanki hep orada var olduğu söylenebilir... Kayan bir yıldız göğün ortasına değin geliyor, Monjas üzerinde maviliklerde sönüyor... Bir başımayım...

Aşağıdan, Platero'nun ahırdan gelen anırmasıyla gerçeğe dönüyorum... Herkes aşağı inmiş bile... Ürperiyorum; gecenin yumuşacık, artık bağbozumu mevsimine dönen havası beni

duygulandırıyor, içime işliyor, sanki çocukluğumda dağları yaktığına inandığım o adam yanıbaşıma gelecekmiş gibi. Moguer'li bir Oscar Wilde olan Pepe el Polo tipinde biri, artık biraz yaşlanmış, esmer, ağarmış saçı, kadınsı yuvarlaklarını kapatan kara bir ceketle kocaman kahverengi-beyaz kareleri olan bir pantolon giymiş, cepleri tıka basa kibrit dolu...

Çeviren: A.N.A.

Dere

Şimdilerde kupkuru olan ve bizi Los Caballos otlağına götüren bu dere yatağı benim eski, sararmış kitaplarımda bir zamanlar olduğu gibi görünüyor; otlağın yanındaki pis su çukurunun yanıbaşında, kıyısında güneşte solmuş gelinciklerıyle, yerlere dökülmüş şam kayısılarıyla; kimi zaman da üst üste binmiş imgeler, başka, simgesel anlamlar yüklenmiş, bambaşka ve uzak yerlere taşınmış, kimi zaman hiç var olmamış ya da yalnızca sezgilere yansımış biçimiyle boy gösteriyor...

Oralarda dolaşırken, Platero, çocuk düş dünyam, tıpkı güneşin alnındaki bir atmaca gibi, ilk buluşlarının sevinciyle başı dönmüş, gülümseyerek parıldardı. Tıpkı yelde türküler fısıldayan kavaklığın kıyısından San Antonio yolunda çatallanan Los Llanos deresiyle bunun aynı su olduğunu anladığımda; yazın derenin kuru yatağında yürüyüp de yine buraya vardığımda; kışın, kavakların orada durup, suya mantardan yapılma bir oyuncak kayık atarak peşinden koşarken, boğalar geçerken sığındığım Las Angustias köprüsünün altından yine şu narlara değin geldiğimde duyumsadığım gibi tıpkı...

Çocukluğun düşleri benzersizdir, Platero! Bilmem sen bunları hiç tattın mı, hiç böyle düşlerin var mı, oldu mu? Her şey gelir geçer, doyumsuz değiş tokuşlardır bunlar; her yana görmeyen gözlerle bakılır, düş gücünde bir belirip bir yiten anlık resimlerden fazlası olamaz bunlar... İnsan iç dünyasın-

dakilerin yarısını da dışarıdaymış gibi algılayarak yarı kör gezinir. Kimi kez gölgelerde, yaşamın gönlüne yüklediklerini dışarı püskürterek, ya da güneşte aydınlanmış gönlünün şiirini en gerçek kıyısına yerleştirdiği bir çiçek gibi açarak dolaşır durur.

Çeviren: A.N.A.

Pazar

Küçük kulenin çan sesi bir yaklaşıp bir uzaklaşarak, bayram sabahının göğünde bir uçtan bir uca çınlıyor; bütün gökler sırçadan sanki. Artık renkleri biraz solgunlaşmış olan tarlalar, bu sesin çiçeklenen uçuşundan dökülen ezgilerle altın serpintili.

Herkes töreni görmeye gitmiş; bekçiler bile. Platero'yla ben yalnız kalmışız. Ne sessizlik! Ne arılık! Ne kıvanç! Platero'yu bayırdaki bir otlakta bırakıyorum, kendim de dallarındaki kuş sürülerinin hiç kaçmadığı bir çam ağacının altına çökerek okumaya başlıyorum. Ömer Hayyam...

Çanların uyumlu sesinin suskun aralıklarında, eylül sabahının candan mayası varlığını duyuruyor, işittiriyor. Siyahlı altın sarılı eşekarıları, dört bir yanı sık salkımlı misket üzümleriyle dolu çardağın çevresinde uçuşuyorlar; çiçeklerin arasında salınarak uçan kelebekler, her uçuşta gülüyorlar sanki. Yalnızlık, büyük bir ışıktan düşünce gibi.

Platero ara sıra otlamayı bırakarak bana bakıyor. Ben de ara sıra okumayı bırakarak Platero'ya bakıyorum.

Cırcırböceğinin Türküsü

Platero'yla ben, gece gezintilerimizden cırcırböceğinin türküsünü çok iyi tanırız.

Karanlık çökerken cırcırböceğinin ilk türküsü alçak sesli, çekimser, kulak tırmalayıcıdır. Ton değiştirir, kendi kendini yoklar, yerle zamana en uygun ezgiyi arıyormuş gibi, yavaş yavaş en yüksek tona ulaşır. Duru yeşil gökte yıldızlar belirir belirmez türküsü birden özgür bir çanın kulakları okşayan tatlılığını kazanır.

Taze morumsu esintiler bir gelir bir gider; gecenin çiçekleri iyice açılır; yerle göğün mavi tarlalarının karşılaşmasından doğan yalın, arı, tanrısal bir öz ortalıkta gezinir. Cırcırböceğinin gitgide coşarak bütün kırları dolduran türküsü bir gölgenin sesini andırır. Artık çekimser değildir, hiç susmaz. Her ezgi, kendi dışına taşıyormuş gibi, kara bir parıltının akrabalığında, kendinden sonra gelenin bir eşidir.

Saatler durgunluk içinde geçer. Dünyada savaş yoktur; ırgatlar, düşlerinin en son uzantılarındaki bir gök görüntüsüyle derin uykudadırlar. Bir duvarın dibinden sessizce geçenler arasında, belki de sevgililer, gözler içinde eriyen gözler vardır. Çiçeklenen fasulye tarlalarından kasabaya doğru, açıkyürekli ince duygulu delikanlılığı andıran hoş kokulu esintiler gelir. Sabahın ikisinde, üçünde, dördünde ayışığıyla yeşile bürünmüş buğday tarlaları, rüzgâr altında iç çekerek dalgalanır. Cırcırböceğinin bütün gece uzayıp giden türküsü artık yitmiştir.

Birden gene işitilir! Ah, kırağı düşmüş yollardan Platero'yla ayazdan ürpererek eve yatmaya dönüşümüz sırasında, sabahın erken saatlerinde cırcırböceğinin türküsü! Ay batmaktadır, kırmızı, uykulu. Şimdi türkü ayışığıyla çakırkeyif, yıldızlarla esrik, romantik, gizlilik doludur. Sonra üzgün bir maviyle çevrelenmiş bulutlar, yeni günü ağır ağır denizden sürükler getirirler.

Boğa Güreşi

Bahse girerim ki Platero, sen o çocukların neden geldiğini bilmiyorsun. Bu öğleden sonra seni alıp boğa güreşlerinin açılışına götürmek için izin istemeye gelmişlerdi. Ama hiç tasalanma. Böyle bir şeyi akıllarının kıyısından bile geçirmemelerini söyledim.

Çılgınca bir coşkunluk içinde geldiler Platero. Boğa güreşleri dolayısıyla kasaba yerinden oynuyor. İçkievlerinin önünde sabahın köründen beri çalan bandonun sesi tenekeleşti artık; Yeni Sokak'tan atlar, arabalar bir aşağı bir yukarı geçip duruyorlar. Arkada bir yan sokakta boğa güreşçileri için, çocukların çok sevdiği Kanarya adlı arabayı hazırlıyorlar. Törende yer alacak bayanlar için avlularda çiçek kalmamış yolunmadık. Ahır kokan, içki kokan delikanlıların, geniş şapkalarıyla, renkli gömlekleriyle, ağızlarında purolarıyla, miskin miskin dolaştıklarını gördükçe üzülüyorum.

Saat iki olunca Platero, o güneşli yalnızlık ânında, günün o parlak kesiminde, boğa güreşçileriyle hanımlar giyinirken, biz ikimiz tıpkı geçen yılki gibi arka kapıdan kırlara gideceğiz gene.

Bu bayram günlerinde iyice ıssızlaşan kırlar ne güzeldir. Bağlarda, sebze bahçelerinde, asmaların ya da çayın duru sularının üstüne eğilmiş yaşlı bir adam bile görmek güçtür. Kasabadaki güreş alanından uzak alkışlar, müzik, bir soytarının tacı gibi yükselirken, biz ağır ağır denize doğru yürür, bütün bunları geride bırakırız. İçimizdeki ruh Platero, saygı gördüğü za-

man tatlı sonsuz güzelliğini uysalca ayaklar altına seren doğanın diri gövdesiyle, kendi duygularımızın erdemiyle, gördüğü her şeyin kraliçesi sanır kendini.

Fırtına

Korku! Kesilen soluk! Soğuk terler! Yılgı salarcasına alçalan bir gök, şafağı boğazlıyor. (Kurtuluş yok.) Sessizlik!.. Sevişenler duraklıyor. Suç, titremeler geçiriyor. İçezikliği gözlerini yumuyor. Gene sessizlik.

Boğuk, çınlayıcı, sonsuz gökgürültüsü, kasabanın tepesine düşen bir taş kitlesi gibi, ıssız sabahın bir ucundan öbür ucuna yuvarlanarak gidip geliyor. (Sığınacak yer yok.) Bütün güçsüzler, çiçekler, kuşlar ortalıktan siliniyor.

Yarı açık pencerede korku ürkekçe, yürekleri parçalarcasına parlayan günışığına bakıyor. Doğuda bulut yarıklarından maviyle pembenin, karanlığı alt edemeyen, soğuk, bulanık parıltıları görülüyor.

Sabah çanları! Çatlak sesli sabah çanları gökgürültüsünün yuvarlanışı arasında hıçkırıyor. Yeryüzünde son sabah çanı belki? Gönül istiyor ki ya toptan sussun bu çanlar, ya da var güçleriyle çalarak fırtınayı bastırsınlar. İnsan tedirginlik içinde, ne istediğini bilmeksizin yalvararak geziniyor.

"Kurtuluş yok!" Yürekler korkudan taşlaşmış. Çocuklar ağlıyor...

Platero'nun hali ne olacak, avludaki korunaksız ahırında yapayalnız?

Bağbozumu

Bu yıl üzüm taşıyan eşeklerin sayısı ne az, Platero? Lucena'dan, Almonte'den, Palos'tan gelen, o senin benim gövdemizdeki kan gibi diri akışkan sıvıyla yüklü – saatlerce şarap cenderelerinin boşalmasını bekleyen koca yük hayvanları nerde? Üzüm suyu sokaklardan akar giderdi; kadınlarla çocuklar testilerini, çanaklarını, toprak çömleklerini doldururlardı.

O zaman şarap mahzenlerinde ne büyük bir şenlik olurdu Platero. Çatıyı örten kocaman ceviz ağacının altında mahzen bekçileri şarap fıçılarını yıkarken taze, çınlayıcı, ağır perdeli bir sesle türküler söylerlerdi; şarabı süzen adamlar yalınayak, köpürüp ışıldayan açık koyu üzüm suyuyla dolu damacanaları taşırlardı: Ötede, gerilerde tertemiz, hoş kokulu tahta talaşlar ortasında fıçıcıların çekiç sesleri yankılanırdı. Almirante'nin –her biri ötekine sevinç dolu bir yaşam, bir ışık damgası yansıtan– bir kapısından girip ötekine yürüdüğümde işçilerin kıvancını sezerdim.

Yirmi şarap cenderesi gece gündüz çalışırdı. Ne çılgınlıktı o, ne baş dönüklüğü, ne ateşli bir iyimserlikti! Bu yıl Platero, bütün cenderelerin kapıları, pencereleri kapalı; birkaç işçisiyle avludaki tek cendere yetiyor da artıyor bile.

Sen de bir şeyler yapmalısın Platero. Hep böyle aylak dolaşmak olmaz.

Ağır yükleriyle öbür eşekler, keyfince gezip dolaşan Platero'ya bakıyorlardı; kızmasınlar ya da kötü bir şey düşünmesinler diye, yaklaşıp Platero'yu da üzümle yüklüyorum, aralarından geçip yavaş yavaş şarap cenderesine ilerliyoruz. Sonra kimseye gözükmeden ordan sıvışıyoruz.

Gece Türküsü

Kırmızı ışıkları göğe vuran bayram kasabasından, tatlı bir rüzgâr kulakları tırmalayan özlem valslerinin sesini getiriyor. Çevresindeki menekşe, mavi, saman sarısı renkli oynak ışık halkasıyla çan kulesi sessiz, katı, kül solgunluğunda görünüyor. Kasabanın eteklerindeki koyu renkli şarap mahzenlerinin ötesinde sarı bir ay, ırmağın sularında bir düş içinde.

Kırlar ağaçlarla, ağaçların gölgeleriyle yalnız. Arada cırcırböceğinin kesik kesik işitilen türküsü, gizli suların uykulu söyleşmeleri, yıldızlar eriyormuş gibi ıslak bir yumuşaklık. Platero, ahırının sıcaklığından yakınırcasına anırıyor.

Keçi uyanmış ortalıkta dolaşıyordur; boynundaki çıngırağın ilkin sert sonra tatlı şıngırtısı işitiliyor... Uzakta, Montemayor yönünde başka bir eşek anırıyor... Vallejuelo'da bir başkası... Bir köpek havlıyor.

Gece öyle parlak ki, bahçenin çiçekleri sanki gündüzmüş gibi bütün renkleriyle dineliyorlar. Çeşme Sokağı'ndaki son evin yanından, titrek kırmızı bir fenerin altında yalnız bir adam köşeyi dönüyor. Ben miyim yoksa? Hayır, çünkü ben, ayın, leylakların, meltemin, gölgelerin saçtığı –mavi, oynak, altın sarısı– bir aydınlık içinde eşsiz, derin yüreğimi dinliyorum.

Yerküre ağır ağır dönüyor...

Sarito

Bağbozumu sırasında kızıl bir öğle sonu çayın kıyısındaki bağda dolaşırken, kadınlar küçük kara bir oğlanın beni aradığını söylediler.

Harman yerine vardığımda, yoldan aşağı gelmekte olduğunu gördüm.

"Sarito!"

Sarito'ydu gelen; Puerto Rico'lu sevgilim Rosalina'nın uşağı. Boğa güreşleri için Sevilla'dan kaçmış gelmiş; sırtında göz kamaştıran kırmızı peleriniyle, aç susuz, parasız pulsuz, Nieblа'dan buraya yaya gelmiş.

Bağlardaki ırgatlar yan gözle alaylı alaylı bakmışlar; kadınlar, kendi duygularından daha çok, erkeklerinin duygularından dolayı kaçınmışlar ondan. Daha önce, bir şarap cenderesinin yanından geçtiği sırada, bir oğlanla kavgaya tutuşmuş, kulağından koca bir yara almış.

Gülerek, sevgiyle konuştum onunla. Platero ortalıkta dolaşarak üzüm yiyor, Sarito bana olan sevgisini göstermeyi göze alamadığından onu okşuyor, bir yandan da gururlu gözlerle bana bakıyordu.

Öğle Uykusu

İncir ağacının altında uyandığım zaman öğle sonu güneşinin ne üzgün, sarı, soluk bir güzelliği var.

Yabangüllerinin kokusunu taşıyan kuru bir meltem, terle ıslak uyanışımı okşamakta. Koca ağacın büyük yaprakları beni karanlığa daldırmak ya da gözlerimi ışıkla kamaştırmak için hafif hafif oynaşıyorlar. Sanki beni bir beşikte ağır ağır güneşten gölgeye, gölgeden güneşe sallıyorlar.

Uzakta ıssız kasabada, pırlanta havanın dalgaları ötesinde saat üç çanlarının akşam duasına çağıran sesi. Kocaman, serin, kırmızı, buğulu bir karpuzumu aşırmış olan Platero, çanları işitince duraklıyor, iri, kırpışan gözlerle hiç kımıldamadan bana bakıyor.

Onun yorgun gözleri önünde benim gözlerim de gene yoruluyor... Meltem gene esiyor; uçup gitmek isterken kanatları geriye dönüveren bir kelebek gibi tıpkı... geriye... birden kapanan ağır gözkapaklarım gibi.

Gök Fişekleri

Eylülün bayram gecelerinde, bahçede evin arkasındaki tepeye çıkmış, havuzbaşındaki sümbüllerin tatlı kokulu sessizliği ortasında kasabanın şenlik seslerini dinliyorduk.

Gece ilerleyince gök fişekleri ışıklanmaya başladı. İlkin küçük, boğuk sesli çatırtılar işitildi; kuyruksuz fişekler kırların bir anlık görüntüsüyle dolan yıldızlı bir göz gibi, havada bir iç çekişle açılarak kırmızıya, mora, maviye çözüşüyordu; güzellikleri, bayılan çıplak bir kızın gövdesi gibi düşüveren daha başka fişeklerin ışık çiçekleriyle kandan bir söğüdü andırıyordu. Alev alev tavuskuşları, salkım salkım parlak uzay gülleri, yıldızlı bahçelerde ateşten sülünler!

Her patlama sesinden sonra göğün ansızın aydınlanmasıyla rengi maviye, mora, kırmızıya dönen Platero ürperiyor, titrek aydınlıkta kocaman kara gözlerinin korkuyla bana baktığını görebiliyorum.

Kasabanın uzak gürültüsü iyice artınca kalenin üstünden altın bir taç döne döne göğe yükseliyor, Platero deli gibi anırarak asma çubukları arasından, gölgelerde yitmiş durgun çamlara doğru şeytan soylu bir ruh gibi koşuyor.

Meyve Bahçesi

Kente indiğimize göre, Platero da Bahçeyi görsün istedim... Giriş kapısını aşağıda bırakıp, dalları daha şimdiden yükünü almış akasyaların ve muz ağaçlarının hoş gölgesinde ağır ağır ilerliyoruz. Kimi üzerine yer yer düşen ak çiçeklerle buram buram tatlı ve duru bir koku salan suyu, kimi göğün mavisini yansıtan koca taşların üzerinden Platero geçerken nal sesleri çınlıyor.

Bahçeden yükselen temiz havayı ve parmaklıklardan ara ara sarkan sarmaşıkların saldığı doyulmaz kokuları su da içine çekiyor! Çocuklar oynuyor. Onların ak dalgaları arasında mor bayrakları ve yeşil tentesiyle çıngır çıngır zil sesleri saçarak gezinti arabası geçiyor. Fındık satıcısının sandalı parlak kırmızı ve altın rengiyle süslenmiş, bacası tüterek, arması ipe dizilmiş yerfıstıklarıyla bezenmiş geliyor; baloncu kız, tepesinde uçan mavi, yeşil, kırmızıdan kocaman üzüm salkımıyla; sandalcı kırmızı teneke tentesi altında alçakgönüllü... Servi ile palmiye gibi direnenler dışında daha şimdiden güzle kötülemiş, seyrelmiş yeşilliklerin arasından seçilen gökyüzünde pembe bulut kümecikleri arasından sapsarı bir ay doğuyor...

Daha kapıda, bahçeye girmeye davrandığımda, elindeki sarı değneği, göğsündeki koca gümüş saatiyle maviler giyinmiş adam güneyli ağzıyla şöyle diyor bana;

— Eşekler giremiyor, bayım.

— Eşek mi, ne eşeği – diyorum, hayvan bedeni doğal olarak unutulmuş Platero'nun başının üstünden ötelere bakarak.

— Ne eşeği olacak, bayım, ne eşeği olacak!...

Böylece, gerçeğe dönerek, eşek olduğu için Platero "giremeyeceğine" göre, ben de insan olarak, girmek istemiyorum, ve birlikte geri dönüyoruz, kapıya doğru yokuş yukarı onu okşayıp başka şeyler konuşarak yürüyorum...

Çeviren: A.N.A.

Ay

Platero avludaki kuyunun yıldızlı suyundan iki bakraç içmiş, uzun saplı günçiçekleri arasından dalgın, yavaş yavaş ahırına dönüyordu. Ben de ak badanalı eşiğe yaslanmış, vanilya çiçeklerinin ılık kokusu içinde, onu bekliyordum.

Alçak damın ötelerinde, eylül ılıklığıyla ıslak uzak tarlalar, keskin bir çam kokusu saçarak uyuyorlar. Kocaman bir kara bulut, altın bir yumurta yumurtlayan dev bir tavuk gibi, dolunayı tepenin üzerine bırakıveriyor. O gökteki aydan şimdiye kadar, yalnız hayalden başka hiçbir şeyin düştüğü görülmemiştir.

Platero gözlerini dikmiş aya bakarken, sert ama gene de yumuşak bir sesle kulaklarından birini silkeliyor. Büyük bir şaşkınlık içinde yüzüme bakarak bu kez öbür kulağını silkeliyor.

Şenlik

Platero, incecik bir ayçayı andıran sevimli beyaz köpek Diana'yla, yaşlı boz keçiyle, çocuklarla oynuyor.

Tezcanlı, ince yapılı köpek, eşeğin önüne atlayarak onun burnunu ısırmak ister gibi boynundaki küçük çıngırağı şıngırdatıyor. Platero da kulaklarını kaktüsten iki kılıç gibi dikiyor, usulca onun üstüne doğru gidiyor köpek, çiçekli otlar arasında yuvarlana yuvarlana kaçıyor.

Keçi, Platero'nun yanısıra yürürken onun bacaklarına sürünüyor. Platero'nun taşıdığı kamışları dişleriyle yakalayarak çekiyor. Ağzında bir papatya ya da başka pembe bir şey, Platero'nun önüne geçiyor, kafasına tos vuruyor, bir kadın gibi cilveler yaparak çevresinde zıplayıp neşeyle meliyor.

Platero çocuklar için bir oyuncak sanki. Onların azgın şakalarına nasıl da sabırla katlanıyor! Onları yere düşürmemek için büyük bir özen göstererek nasıl da ağır ağır, dura dura yürüyor, işi alıklığa vuruyor! Birden tırısa kalkmak ister gibi yaparak nasıl da korkutuyor hepsini!

Moguer'in pırıl pırıl güz öğle sonları! Temiz ekim havası duru sesleri tizleştirirken, vadiden, melemelerin, anırmaların, çocuk gülüşmelerinin, havlamaların, çıngırak şıngırtılarının bir kır türküsünü andıran sevinci dalga dalga yükseliyor.

Tepemizden Geçen Ördekler

Platero'yu sulamaya çıkıyorum. Bir uçtan bir uca ak bulutlu yıldızlı gecede, avlunun sessizliği içinde tepemizden sürekli olarak geçen seçik, fısıltılı sesler işitiliyor.

Ördeklerin sesi. Denizin fırtınalarından karanın içerlerine kaçıyorlar. Zaman zaman, sanki biz yükselmişiz ya da onlar alçalmış gibi, kanatlarının, gagalarının belli belirsiz sesini işitiyoruz.

Sonu gelmez bir uçuşta sesleri saatlerce sürüp gidiyor.

Platero, ara sıra su içmeye ara vererek, tıpkı benim gibi, tatlı, sonsuz bir özlemle başını yıldızlara doğru kaldırıyor.

Küçük Kız

Küçük kız, Platero'nun en büyük sevinciydi. Sırtında beyaz elbisesi, başında hasır şapkasıyla leylaklar arasından, "Platero, Platero'cuğum!" diye seslenerek geldiğini görür görmez, budala küçük eşeğim yularını koparmaya çalışır, küçük bir oğlan gibi zıplayarak dört döner, delice anırırdı.

Küçük kız büyük bir güvenle bir sokulur bir uzaklaşır, ayağıyla ona hafifçe dokunur, elindeki beyaz çiçeği Platero'nun sarı dişlerle silahlanmış kocaman pembe ağzına uzatırdı; ya da eşeğin, o yetişebilsin diye öne eğdiği kulaklarını yakalar, candan bir sevgiyle: "Platero! Platero'cuğum! Platerillo! Platerete! Platerucho!" gibi bir sürü ad sıralardı.

Küçük kızın, kar aklığındaki küçük yatağında ölüme doğru yüzer gibi yol aldığı uzun günlerde Platero'yu arayan soran olmadı. Ama küçük kız ateşler içinde sayıklarken gene ona sesleniyordu: "Platerillo!" İç çekişlerle dolu kara evden zaman zaman, Platero'nun küçük arkadaşının uzak, yürekler paralayan çağrısı işitiliyordu. Kara bir yaz!

Gömüldüğü günü Tanrı ne büyük bir güzellikle donatmıştı! Pembesiyle, altın rengiyle eylül, son demlerini sürüyordu. Çiçek çiçek bir güntabımında mezarlıkta çanlar nasıl da yankılanıyordu. Yalnızlık içinde, üzgün, duvar diplerinden yürüyerek eve döndüm, avlunun küçük kapısından içeri girdim. İnsanlardan kaçmak, Platero'yla baş başa verip ağlamak için ahıra gittim.

Çoban

Mor renkli akşam saatinin yavaş yavaş koyulaştırarak korkunçlaştırdığı tepenin üzerinde, yeşil pırıltılı günbatımına karşı bir karartı gibi gözüken küçük bir çoban, titrek Venüs yıldızı altında kaval çalıyor. Karanlıkta görünmeyen keskin kokulu çiçeklere bir an için, kasabaya giriş yolu yakınındaki tanıdık otlaklara yayılmış bir sürünün tatlı çıngıraklarının sesi karışıyor.

"Ah o eşek benim olsaydı amca..."

Bu belli belirsiz saatte daha koyu, daha şiirli görünen, batan günden geri kalan parlaklığın hepsini canlı gözlerinde toplayan çoban, Bartolomé Murillo'nun yaptığı çocuk resimlerinden birini andırıyor.

Eşeği hemen vermek isterdim ona... Ama sensiz ne yaparim ben Platerillo?

Montemayor Yalnızlar Evi'nin tepesinden yükselen dolunayın ışıltısı, günışığının belli belirsiz oyalanmakta olduğu çayırları bütün yumuşaklığıyla kaplıyor; çiçekli çayırlar şimdi bir düş gibi, ilkel güzel bir dantel gibi görünüyor; büyüyen kayalar daha ürpertici, daha üzüntü verici; gizli derenin suları daha yüksek sesle ağlıyor.

Eşeğime imrenen küçük çoban şimdi uzaktan sesleniyor:

"Ah, o eşek benim olsaydı, başka bir şey istemezdim!"

Kanaryanın Ölümü

Bak Platero, bugün şafak, çocukların kanaryasını kafesinde ölü buldu. Evet, zavallıcık bir hayli yaşlanmıştı. Biliyorsun, geçen yıl bütün kışı kafasını tüyleri arasına gömerek susmakla geçirmişti. Baharın ilk belirtileriyle güneş, bahçenin açıklık yerlerine vurarak avludaki en güzel güllerin goncalarını açmaya başlayınca, bu yeni yaşama o da kendinden küçük bir güzellik katma isteğiyle öttü: Ama sesi çatlaktı, kırık bir kavalın sesi gibi çatal çataldı.

Çocukların en büyüğü, –onun bakımını üzerine almış olan– kafesinin dibinde cansız yattığını görünce ağlayarak yanıma koştu:

"Ama hiçbir şeyi eksik değildi ki. Yemi, suyu her şeyi vardı" dedi.

Evet, her şeyi vardı Platero. "Ne var ki ölüverdi işte", Campoamor'un başka bir kanarya için dediği gibi...

Kuşlar için ayrı bir cennet var mıdır dersin Platero? Mavi göğün yukarılarında, kuşların beyaz, mavi, pembe, sarı ruhlarıyla dolu altından dallarıyla bir gül bahçesi?

Dinle: Bu gece çocuklar, sen, ben, ölü kuşu bahçeye götüreceğiz. Dolunayın solgun gümüş ışığı altında bizim zavallı emekli türkücü, Blanca'nın ak avcunda altın bir süsen çiçeğinin soluk taçyaprağı gibi gözükecek. Kocaman gül ağacının dibine gömeceğiz onu.

Önümüzdeki bahar Platero, bu kuşun iri bir beyaz gülün yüreğinde geri geldiğini göreceğiz. Hoş kokulu havaya ezgiler karışacak, nisan güneşinde, görünmez kanatların büyülü çırpılışını, gizli bir mırıltıda titrek altın ötüşleri işiteceğiz.

Tepe

Sen benim hem klasik hem de romantik bir görünüşle o tepeye uzandığımı hiç görmedin mi Platero?

Boğalar, kargalar, köpekler yanımdan gelir geçerler, dönüp bakmam bile. Gece gelir, karanlık beni zorlamadıkça ordan ayrılmam. Oraya ilk ne zaman gittim, ya da gitmediğim bir zaman var mıydı bilmiyorum. Hangi tepeye demek istediğimi anlıyorsun: Cobano'nun eski bağlarının üstünde, bir kadınla erkeğin gövdelerini andırırcasına yükselen kızıl tepe.

Okuduğum her şeyi orda okudum, düşündüğüm her şeyi orda düşündüm. Her müzede kendi kendime yaptığım o resmimi gördüm; karalar giyinmiş, sırtımı kendime, daha doğrusu sana yaslayarak, resme bakan herkese arkam dönük, kumların üstüne yan gelip yatmışım; gözlerimle batan gün arasında özgürce gidip gelen düşüncelerim.

Şimdi La Piña'daki evden çağırıyorlar beni, yemeğe gelip gelmeyeceğimi, yoksa yatmak mı istediğimi soruyorlar. Herhalde gideceğim, ama orda kalıp kalmayacağımı bilmiyorum; şurası kesin ki Platero, ben burada ya da herhangi başka bir yerde seninle birlikte değilim, mezarımda bile; ancak kızıl tepede, hem klasik hem romantik görünüşümde, elimde kitabım, ırmak üzerinde günbatımını seyrederken...

Güz

Güneş, yatağından kalkmakta tembellik etmeye başladı Platero; çiftlikteki ırgatlar ondan erken kalkıyorlar. Evet, bu ayazda çırılçıplak yataktan kalkmanın da çok güç bir şey olduğu apaçık bir gerçek.

Nasıl da esiyor kuzey yeli! Yere düşen küçük dallara bak; rüzgâr öyle keskin, öyle tek doğrultuda esiyor ki, bütün yaprakların ucu birbirine koşut olarak güneyi gösteriyor.

Saban, kaba bir savaş aracı gibi, barışın mutlu işini yürütüyor Platero; geniş ıslak yaya yolunun iki yanında, bir gün kesinlikle gene yeşile dönüşecek sararmış ağaçlar, en duru altının olgun ateşleri gibi, hızlı adımlarımızı ışıl ışıl aydınlatmakta.

Bağlı Köpek

Güzün gelişini, akşamın çökmesiyle soğuyan ve hüzünlenen bir ağılın, avlunun ya da bahçenin ıssızlığında yankılanan bir sesle uzun uzadıya havlayıp duran bir köpeğe benzetirim, Platero... Nerede olursam olayım gitgide daha da sararan o günlerde batan güneşe doğru havlayan o bağlı köpeği hep işitirim, Platero...

Havlaması, bana her şeyden daha çok bir ağıtı andırır. Bu anlar, tıpkı yok olan hazinesinin son kalıntısını izleyen cimrinin yüreği gibi, hepsi yok olan altınla çekip giden yaşam gibidir. Artık altın enikonu tükenmiştir, yürekte hırsla, cimrice saklanmış ve her yana taşınmıştır. Tıpkı bir kırık ayna parçasıyla güneşi yakalayan ve onu gölgelik duvarlara taşıyan çocukların, bir kelebekle bir kuru yaprağı tek bir imgede birleştirmeleri gibi...

Serçeler, karatavuklar portakalın ve akasyanın üstünde bir daldan ötekine atlayarak yukarılara sıçrar, her adımda güneşe doğru daha da yükselir. Güneş pembeleşir, leylak rengine döner... Güzellik geçici olan anı dondurur ölümsüz kılar, sanki hâlâ canlı olanın sonsuza değin ölmesi gibi. Ve köpek tiz, ateşli bir sesle bu güzelliğe havlar durur, belki de onun ölümünü duyumsamaktadır...

Çeviren: A.N.A.

Tosbağa

Bir öğlen okul dönüşü, erkek kardeşimle yan sokaklardan birinden geçerken bulduk onu. Ağustos ayıydı –ne renkti o koyu Prusya mavisi, neredeyse kara gökyüzü, Platero– sıcak öylesine bastırmıştı ki kendimizi en kısa yola atmıştık... Ambar duvarının dibinde biten otların arasında, neredeyse topraktan bir parça gibi, biraz da katırtırnağının gölgesine sığınmış o yaşlı sarı tanıdığımız, o köşeye savunmasızca sinmişti. Manastırdaki memurun yardımıyla korka korka yerden kaldırdık; hevesle, çığlık çığlığa bağırarak eve girdik: Tosbağa bulduk, tosbağa! Sonra, üstü başı çok kirli olduğu için bir güzel suladık onu, kirinden arınınca sanki taşbaskı gibi altın sarısı ile siyah karışımı bir dizi desen çıktı ortaya...

Okul müdürü Don Joaquín de la Oliva, Yeşil Kuş ve onlardan haberi duyan başkaları bunun Mahmuzlu Akdeniz Kaplumbağası olduğunu söyledi. Daha sonraları Cizvit okulunda Doğal Tarih okuduğumda, kitaplarda tam da bizimkine benzeyen resimlerin altında aynı ada rastladım: *Testudo graeca*

Yine büyük cam dolaplarda sergilenen doldurulmuş hayvanlar arasında gördüğümde, altındaki açıklamada aynı ad okunuyordu. Böylece, Platero, su götürmez gerçek bizim tosbağanın işte bu türden olduğuydu.

İşte o gün bugün, tosbağa hep buralarda gezinir. Çocukken ona az eziyet çektirmedik: trapeze asıp salladık, tazımız *Lord*'un önüne attık, günlerce ters döndürüp bıraktık... Sağırkulak bir gün tutup tosbağanın ne sağlam ve kalın kabuklu ol-

duğunu görelim diye ona kurşun bile sıktı. Kurşun tosbağanın kabuğundan sekip armudun dibinde su içen bir garip ak güvercini öldürmüştü.

Onu görmeyeli günler, aylar oldu. Günlerden bir gün, birdenbire, kömür yığınının içinde karşıma çıkıyor, kıpırtısız, ölü gibi. Sonra, bir hendeğin dibinde. Bazen içi boş yumurta kabuklarıyla bir kuş yuvası onun orada konakladığının kanıtı oluyor. Tavuk, güvercin, serçenin yediğini yer ama domatese bayılır. Bazen ilkbahar gelince bakarsın ağılın efendisi olmuş, yapayalnızlığını bin yıllık kupkuru yaşlılığını bir yana atmış, taze bir dal gibidir; sanki kendini yeni bir yüzyıl için yeniden dünyaya getirmektedir...

Çeviren: A.N.A.

Ekim Öğle Sonu

Sararan ilk yapraklarla tatil günlerinin de sonu geldi, çocuklar okula döndüler. Yalnızlık. Evin içinde günışığı bomboş görünüyor. Düşümde uzak bağrışmalar, uzak bir kahkaha çınlıyor.

Şimdi bile açan güllerin tepesinde öğle sonu yavaş yavaş ilerliyor. Günbatımının ışıltısı bütün bahçenin son güllerini yakalıyor, yanık güllerin kokusu hoş bir alev gibi, batan günün tutuşmuş ışıklarına doğru yükseliyor. Sessizlik!

Benim gibi canı sıkılan Platero ne yapacağını bilemiyor. Yavaş yavaş bana doğru geliyor, biraz duraklıyor, sonra güven kazanarak benimle birlikte eve giriyor.

Antonia

Irmak çağıldayarak, yatağından taşarak öylesine deli deli akıyordu ki, yazın iki kıyısını değişmez altın renkleriyle kaplayıp kuşatan sarı süsenler, suyun üstünde oraya buraya savruluyor, batıyor çıkıyor, kaçışan akıntılara yaprak yaprak güzelliklerini bağışlıyor, bırakıveriyordu...

Pazar giysilerini giyinmiş kuşanmış Antoñilla nereden geçecekti şimdi? Geçit için yerleştirdiğimiz taşlar balçığa gömülmüştü. Genç kız su kıyısınca yukarıya seğirtti, kavaklığa değin yürüdü, oradan geçebilecek miydi? Hayır, geçemeyecekti... Bu durumda kendisini tam bir beyefendi gibi Platero'ya buyur ettim.

Antonia'ya seslendiğim anda kızarıverdi; yüzünü dalga dalga kaplayan pembelik duman rengi bakışlarını çevreleyen benlerle saf bir anlatım oluşturuyordu. Sonra, birdenbire, bir ağaca yaslanıp kahkahalara boğuldu... Sonunda kararını verdi. Pembe yünlü örtüsünü otların üstüne fırlatarak biraz koştu ve bacaklarını ayırarak Platero'nun üstüne bir değirmentaşı çevikliğiyle indi. Kırmızı ve beyaz halkalı, kaba dokunmuş, uzun konçlu çoraplarıyla gelişmişliği gözden kaçmayan sağlam bacakları iki yandan sallanıyordu.

Platero bir an düşündü, sonra güvenli bir sıçramayla öteki kıyıya çakılıp kaldı.

Derken Antoñilla, kendi utancı ile benim aramda hâlâ akarsu olduğundan hayvanın böğrünü ayağıyla dürtünce, üstünde sarsılan genç kızın şen şakrak kahkahaları arasında, düzlükte tırısa kalktı.

...Süsen kokuyordu, su kokuyordu, sevda kokuyordu. Dikenli güllerden bir taç gibi, Shakespeare'in Kleopatra'ya söylettiği gibi, beni çepçevre kuşatan düşünce:

O happy horse, to bear the weight of Antony!*

— Platero! diye haykırdım sonunda çatlayan sesimle, dizginleyemediğim bir öfkeyle...

Çeviren: A.N.A.

* *Ne mutlu bindiği ata!*
Ağırlığını taşıyor Antonius'umun.
(*Antonius ve Kleopatra*, I. perde, V. sahne. Çev. : Sabahattin Eyüboğlu)

Unutulmuş Üzümler

Uzun ekim yağmurlarından sonra, mavi altın renkli parlak bir günde hepimiz üzüm bağlarına gittik. Platero, heybesinin bir gözünde öğle yemeğimizle çocukların şapkalarını, öbür gözünde de denge ağırlığı olarak bir şeftali çiçeği gibi pembe-beyaz incecik Blanca'yı taşıyordu.

Bir tazeliğe bürünmüş kırlar ne güzeldi! Dereler taşıyor, tarlalar hafifçe sürülmüş, yol kıyılarında öbek öbek sarı yapraklarla donanmış kavaklarda kara kuş biçimleri göze çarpıyordu.

Çocuklar ansızın birbiri ardından koşarak bağrıştılar:

"Bir salkım üzüm! Bir salkım üzüm!"

Uzantıları kararmış, kırmızımsı yapraklarla dolu bir asma dalında, yakıcı günışığında pırıl pırıl, diri, kehribar renkli bir salkım üzüm ışıldıyordu. Bütün çocuklar o salkımı istiyorlardı! Salkımı koparan Victoria, arkasında tutarak ötekilerden kaçırıyordu. Bana vermesini söyledim, –kadınlık çağına yaklaşan bir kızın tatlı, içten uysallığıyla– seve seve uzattı.

Salkımda topu topu beş üzüm tanesi vardı. Birini Victoria'ya, birini Blanca'ya, birini Lola'ya, birini Pepa'ya, sonuncuyu da hepsinin alkışları, gülüşmeleri arasında, taneyi kocaman dişleriyle yakalayıveren Platero'ya verdim.

Almirante

Onu tanımazsın, Platero. Senin gelişinden çok önce götürmüşlerdi. Soyluluğun anlamını ondan öğrendim. Bildiğin gibi, eyeri, gemi, dizgini, üstünde adının yazılı olduğu tahta şimdi bile ahırda bir köşede durur.

Avluya ilk girişi ne büyük bir coşku olmuştu Platero! Tuz göllerinden gelmişti; bana kocaman bir güç, bir canlılık, bir sevinç getirmişti. Ne güzel, ne gösterişliydi! Her sabah erkenden, birlikte ırmak kıyısına iner, tabaklıklara doğru dörtnala giderdik; şimdi artık işlemez duruma gelmiş yel değirmenlerinin yakınlarında eşinen kargalar öbek öbek havalanırlardı. Sonra büyük yoldan geri döner, hızlı bir koşuyla Yeni Sokak'tan kasabaya girerdik.

Bir kış günü öğleden sonra, San Juan'daki şarap mahzenlerinden birinin sahibi olan Monsieur Dupont elinde bir kamçıyla bize geldi. Oturma odasındaki yuvarlak masanın üzerine bir deste kâğıt para bırakarak Lauro'yla taşlığa gitti. Sonra, karanlık çökünce, arabasına koştuğu Almirante'yle birlikte, Yeni Sokak'a doğru ilerleyen Monsieur Dupont'un yağmur altında pencerenin önünden geçtiğini bir düş gibi gördüm.

Bir acıdır çöktü içime, günlerce hasta yattım. Doktor çağırdılar, bromürler, eterler, daha bilmem neler verdiler bana; her şeyi silen zaman, Lord gibi, küçük kız gibi, onun da düşüncesini kafamdan uzaklaştırıncaya dek düzelemedim Platero.

Evet Platero, Almirante ne iyi bir arkadaş olabilirdi sana!

Bezeme

Platero; artık gökte aldığı yol çok kısalmış olan güneş, tam batarken incecik altın çizgilerini yeni sürülmüş tarlaların yan yana uzayıp giden yeni işlenmiş yumuşacık ve nemli kara toprağında, tersyüz olan tohum kalıntılarından fışkırmış yeşilliklerin üstüne serpiyor. Soğuğa dayanıksız kuşlar yüksekten uçan koca sürüler halinde Moro'ya doğru göç ediyorlar. Belli belirsiz bir yel esintisi bile koca dalları son kalan sarı yapraklarından soyuveriyor.

Mevsim bizi, içimize dönüp gönlümüze bakmaya davet ediyor, Platero. Şimdi başka bir dostumuz da olacak: yeni, seçkin ve soylu kitap. Göz alabildiğine uzanan kırlar kendini önümüze serecek; karşımızda duran açık kitabın önünde, çıplaklığı ile sonsuzluğa ve süren giden yazınsal düşünceye elverişli.

Bak Platero, daha bir ay bile olmadı, şu gördüğün ağaç, yemyeşil ve hışırdayan yapraklarıyla öğle uykumuzun sığınağıydı. Şimdi oracıkta, üzerinde kalan tek tük yapraklarıyla, ardında hızla inen akşamın hüzünlü, can alıcı sarılığı, dalına konmuş kara bir kuş ile bir başına, küçücük ve kupkuru dikeliyor.

Çeviren: A.N.A.

Balık Terazisi

Aceña Sokağı'ndan öte Platero, Moguer bambaşka bir kasaba olur. Orada denizcilerin bölgesi başlar. İnsanlar, başka türlü konuşmaya başlar, gemicilik terimleri, göz kamaştırıcı özgürlükte bir düşgücü kullanmaya başlarlar. Erkekler daha iyi giyinir, ağır saat köstekleri takar, iyi purolar içerler. Kasabanın arabacılar kesiminden ağırbaşlı, katı, alçakgönüllü bir adamla –sözgelişi Raposo– Kumsal Sokağı'ndan senin de tanıdığın şen, yağız, sarı saçlı Picon gibi bir adam arasında ne büyük bir ayrım vardır!

San Francisco Kilisesi hademesinin kızı Mercan Sokağı'ndadır. Bizim eve her gelişinde mutfağı canlılık dolu, cıvıl cıvıl konuşmasıyla çınlatır. Biri Friesta'lı, biri Monturrio'lu, biri de Los Hornos'lu olan hizmetçi kızlar, şaşkınlıktan büyülenmiş bir halde dinlerler. Cádiz'den, Tarifa'dan, adalardan söz eder; kaçak tütünlerden, İngiliz kumaşlarından, ipek çoraplardan, altından, gümüşten anlatır. Sonra, belinde bir söğüt dalını andıran incecik gövdesini sıkıca saran kara bir şal, bir çalımla ökçelerini yere vurarak çıkar gider.

Hizmetçi kızlar onun parlak sözleri üzerine konuşur dururlar. Montemayor'u, elinde güneşe doğru kaldırdığı bir balık terazisi, bir eliyle de sol gözünü kapamış görürüm. Ne yaptığını sorarım; terazisinin çizdiği gökkuşağı altında, nakışlı pelerini açılmış Carmen'li Bakire'yi gördüğünü söyler –gemicilerin koruyucusu Carmen'li Bakire–, doğrudur dediği, çünkü Granadilla ona öyle anlatmıştır.

Pinito

"Şuna bak! Bak hele şuna! Pinito'dan daha deli!"

Pinito'nun kim olduğunu nerdeyse unutmuştum. Şimdi Platero, kumlu bahçe duvarlarını sıcağından daha çok rengiyle, kırmızı bir aleve dönüştüren ılık güz güneşinde, o küçük oğlanın sesiyle ansızın, sırtında kararmış asma dallarından bir yükle yokuş yukarı bize doğru ilerleyen Pinito'nun görüntüsü gözlerimin önünde canlanıyor.

Bu görüntü bir an şimşek gibi çakıveriyor kafamda, sonra gene silinip uzaklaşıyor. Çok güç anımsayabiliyorum onu. Bir ara gözümün önüne geliyor. – Zayıf, kara, tezcanlı, kirli çirkinliğinde bile bir güzellik izi; ama yüzünü daha ayrıntılı olarak anımsamaya çalıştığım zaman, uyanınca bozuluveren bir düş gibi her şey siliniveriyor, kafamda canlananın o olduğunu bile kesinlikle bilemiyorum. Belki de oydu: Yeni Sokak boyunca hemen hemen çırılçıplak koşarken, çocuklar ardına tıkılmış taşlıyorlardı; ya da başı öne eğik, bir kış akşamının alacakaranlığında sendeleyerek, eski mezarlığın tuğla duvarı dibinden yel değirmenine, köpek leşlerinin, çöp yığınlarının yanındaki, arada bir garip dilencilerin uğradığı kirasız mağarasına dönüyordu. "...Pinito'dan daha deli! Bak hele şuna!"

Pinito'yla bir kez olsun konuşmak için neler vermezdim Platero! Zavallıcık Macario'nun dediğine göre yıllarca önce, ben daha küçükken, senin gibi küçükken Platero, Colilla'ların evinde bir içkili eğlenceden sonra, kalenin önündeki çukurda ölmüş. Ama gerçekten deli miydi dersin? Öyle bilmek isterdim ki nasıl bir adam olduğunu!

Ben daha nasıl bir adam olduğunu öğrenmeye kalmadan Pinito öldü Platero; biliyorsun, küçük bir oğlanın onu çok iyi tanıyan annesinin dediğine göre, ben ondan da deliyim.

Irmak

Bak Platero, maden ocaklarıyla, uğursuz niyetleriyle, başkalarını hiçe sayan davranışlarıyla ne duruma soktular ırmağı. Bu öğle sonu kırmızı bir iplik gibi akan suyu, mor sarı çamurlarıyla güneşi güçlükle yansıtıyor, yatağı oyuncak kayıklar yüzdürmekten başka hiçbir işe elverişli değil. Ne alçaklık!

Eskiden şarap tüccarlarının büyük gemileri, mavnalar, yelkenli gemiler –babamın, zavallı Quintero komutasındaki gemileri el Lobo, La Joven Eloísa, San Cayetano; amcamın, kaptan Picon yönetimindeki La Esteralla'sı– San Juan'da serenleriyle göğü tatlı bir karmaşaya boğar, orta direkleriyle çocukları şaşkınlıklara sürüklerdi. Yükledikleri şarap fıçılarının ağırlığıyla tekneleri sulara gömüle gömüle Malaga'ya, Cádiz'e, Cebelitarık'a giderlerdi. Onların arasında balıkçı sandalları, yeşil, mavi, beyaz, sarı, kırmızı renkte yazılmış adlarıyla kımıl kımıl dalgaları şenlendirirlerdi. Balıkçılar kasabaya sardalyeler, kocaman istiridyeler, yılanbalıkları, dilbalıkları, yengeçler getirirlerdi... Riotinto'nun bakır yatakları bütün balıkları zehirledi. Şimdi Platero, yoksullar zenginlerin beğenmediği en kötü balıklarla yetiniyorlar. Mavnaların, yelkenlilerin, takaların hepsi gitti.

Ne yürekler acısı bir değişiklik! İsa'nın heykeli artık gelgitle kabarıp çekilen büyük akıntıları göremiyor! Geride kala kala cılız, partal bir dilencinin gövdesinden akan bir kan sızıntısını andıran, bir günbatımının demirsi kızıllığı renginde, iplik gibi bir su kaldı; batan güne karşı La Esteralla, ters dö-

nük omurgası, bir balık iskeletini andıran yanık teknesiyle kumsalda yatıyor; gümrük bekçilerinin çocuklarına oyuncak olmuş. Gönlümün tasalara oyuncak oluşu gibi tıpkı.

Nar

Ne güzel şu nar, Platero! Aguedilla, Las Monjas'ta derenin kıyısındaki ağaçlardan, en güzelini seçmiş göndermiş bana. Kendisini oluşturan suyu bana böylesine anımsatan bir yemiş daha yoktur. Diri, güçlü bir yaşamla çatlıyor nerdeyse. Ne dersin, yiyelim mi?

Kuru, acı, güç soyulur kabuğu, toprağa kenetli bir kök gibi direngendir, ama tadı ne güzel Platero! Önce, kabuğun içine sıkıca yapışık, küçük yakutlara dönüşmüş şafağı andıran tanelerin o ilk tatlılığı. Sonra da sımsıkı göbeği; eksiksiz bir bütün; tül gibi incecik zarlarıyla yenilebilir bir yakutlar hazinesi; bir genç kraliçenin yüreği gibi sıkı, sulu. Ne diri, Platero! Al, ye biraz. Ne güzel! Dişler nasıl bir hazla gömülüyor kırmızı yetkinliğinin kıvanç verici bereketine. Dur biraz, konuşamıyorum. Damağıma, değişken renklerin dolambaçlarında yitmiş bir gözün durumunu andıran bir duyum yayılıyor. Hepsi geçti şimdi!

Şimdi benim nar ağaçlarım yok, Platero. Sen Çiçekler Sokağı'ndaki şarapevinin kocaman avlusundaki nar ağaçlarını hiç görmedin. Öğleden sonraları oraya giderdik... Kerpiç duvarlar üzerinden, Mercan Sokağı boyunca uzanan evlerin, her birinin ayrı bir çekiciliği olan avlularını, tarlaları, ırmağı görürdük. Sierra'daki gümrük bekçilerinin borularını işitirdik. Benim olmayan bir kasabanın yeni bir kesimini, gündelik şiirin bütün gücüyle bulgulamaktı bu. Gün batar, nar ağacı, kertenkelelerle dolu bir incir ağacının gizliden gizliye kemirip yıktığı gölgeli kuyunun ardında zengin bir hazine gibi alev alev dururdu.

Nar, Moguer'in yemişi, övüncü! Batan günün kızıltısına açılmış narlar! Las Monjas bahçelerinde, Pearl'deki küçük vadide, Sabariego'da, göğün tıpkı düşüncelerimdeki gibi geceyarılarına dek pembe kaldığı, kuytu, sessiz vadilerde.

Eski Gömütlük

Platero, senin buraya benimle girmeni istiyordum, bu yüzden tuğlacının eşeklerinin arasına seni de kattım, gömüt kazıcıyı görmeyesin diye. İşte sessizliğin içindeyiz... Haydi yürü...

Bak, burası San Jose aralığı. Parmaklıkları yıkılmış şu gölgelik, yemyeşil köşe de papazların gömütlüğü... Ona bitişik, batıya bakan aralık, yakıcı öğleden sonra üç güneşinin altındaki şu kireç badanalı küçücük aralık da çocuklarınki... Yürü bakalım... Amiral ...Doña Benita... yoksulların gömüldüğü hendekler, Platero...

Bak şu serçeler servilere nasıl da konup kalkıyor, dalıp çıkıyor! Ne de neşeli görünüyorlar! Şuracıkta, adaçaylarının içinde gördüğün çavuşkuşunun yuvası nişlerden birinde... Gömütlük bekçisinin çocukları. Bak tereyağlı ekmeklerini nasıl da istekle yiyorlar... Platero, bak şu iki ak kelebeğe...

Gömütlüğün yeni bölümü... Dur biraz... İşittin mi? Çan sesini duydun mu? Yoldan istasyona giden üç arabası bu... Şunlar da yel değirmeninin çam ağaçları... Doña Lutgarda... Kaptan... Alfredito Ramos, ak tabutunda onu ben taşımıştım, bebecikti daha, bir bahar günü öğleden sonra, kız kardeşim vardı, Pepe Sáenz ve Antonio Rivero vardı... Sus bakayım!... Köprüden geçen Riotinto treni bu... yürüyelim... Zavallı Carmen, ince hastalıktan gitti, ne de güzeldi, Platero, görmeliydin... Şu güle bak, güneş vurmuş... işte kızcağız burada yatıyor; şu hintsümbülü bile onun kara gözleriyle boy ölçüşemezdi... Ve burada da, Platero, babam yatıyor...

Platero...

Çeviren: A.N.A.

Lipiani

Şu yana çekiliver de Platero, yol ver, okul çocukları geçsin.

Bugün perşembe, biliyorsun, çocuklar kır gezisine çıkıyor. Bazı günler Lipiani onları peder Castellano'nun oraya, bazen Las Angustias köprüsüne, bazen de Pila'ya götürür. Bugün Lipiani'nin iyiliği üstünde belli, görüyorsun onları ta Ermita'ya getirmiş.

Kimileyin Lipiani'nin seni insanlıktan arındıracağını düşünmüşümdür –belediye başkanının sözlerinden, bir çocuğu eşekliğinden arındırmanın ne olduğunu öğrendik– ama korkarım açlıktan ölürdün bunu yapsa. Neden dersen, zavallı Lipiani, tanrının önünde kardeş olduğumuz gerekçesiyle, her kır gezisine çıkıldığında her çocuğun azığını kendisiyle bölüşmesi gerektiğini kendi dilince yeniden anlatıyor, böylece kendi başına tam on üç azığın yarısını mideye indiriyor.

Bak şunlara hepsi de ne hoşnut bu geziden! Çocuklar, tıpkı kötü giyinmiş koca yürekler gibi, kıpkırmızı ve kıpır kıpır, bu neşeli ve canlı ekim öğle sonrasının ateşli gücünü saçıyorlar çevreye. Lipiani bir zamanlar Boria'nın olan ve üstüne tam oturan tarçın rengi kareli takım elbisesi içinde iri gövdesiyle salına salına boy gösterirken, çamın altında çekeceği nefis ziyafetin düşüncesiyle kır sakallı yüzünde geniş bir gülümseme beliriyor. Onun geçişiyle kırlar çok renkli bir metal gibi titreşiyor, tıpkı şimdi az sonra çalmaya hazırlanarak suskun duran, altın kuledeki yerinden denizi gören büyük çan gibi, köyün üstüne dadanmış dev bir mayısböceği gibi vızıldayıp duruyor.

Çeviren: A.N.A.

Kale

Gök ne güzel bu öğle sonu, Platero. Madensi güz ışıltısıyla, parlatılmış kocaman bir altın kılıcı andırıyor! Buraya gelmek çok hoşuma gidiyor, çünkü bu ıssız bayırdan günbatımı çok güzel görünüyor; hem buralarda ne bizi rahatsız edecek ne de bizden rahatsız olacak bir kimse var.

Tek bir ev var, şarap mahzenleri arasına gömülmüş mavili beyazlı bir ev; tozlu duvarları yaban hardallarıyla, ısırganlarla kaplı; buralarda hiç kimsenin yaşamadığını sanır insan. La Colilla'yla kızının, değişmez kara giyimleriyle hep birbirine benzeyen o solgun iyiliksever kadınların sevişmelerine gece sahnesidir buralar. Bu çukur, Pinito'nun ölüsünün hiç kimse işitmeden iki gün yattığı çukurdur. Topçular gelince toplarını bu çukura yerleştirirlerdi. Don Ignacio'nun, kaçak içkisiyle böbürlenerek burdan geçişini de görmüşsündür. Ayrıca, Las Angustias'tan gelen boğalar da burdan geçer; görünürde küçük çocuklar bile yoktur.

Çukurun üstündeki köprü kemerinin içinden, solgun kırmızı bağlara bak; gerilerde tuğla ocakları, mor renge bürünmüş ırmak. Issız bataklıklara bak. Bak, yeryüzünün –daha doğrusu Moguer'in, kırların, senin, benim– kesin suskunluğumuz ortasında Platero, batan gün nasıl kocaman, kıpkızıl, gözle görülür bir tanrı gibi, bütün coşkunlukları kendine çekerek, Huelva'nın ötesindeki incecik deniz çizgisine gömülüyor.

Eski Arena

Gene birden yüzer gibi gözlerimin önüne geliyor görüntüsü eski arenanın Platero; bir öğleden sonra yanan... bir öğleden sonra, bilmiyorum ne zaman.

İçinin nasıl olduğunu da bilmiyorum... Ama bana hep içini görmüşüm gibi geliyor –yoksa Manolito Flórez'in bana sık sık getirdiği çikolataların içinden çıkan bir resim miydi gördüğüm–, lastikten yapılmış gibi görünen birkaç küçük boz buldok köpeğini vurduğu gibi havaya fırlatmış kara bir boğa. Uzun yeşil çimleriyle eşsiz bir yalnızlık dairesi... yalnız dışardan –demek istediğim yukardan– görünüşünü bilmiyorum... gerçek arena bu demek değildi tabii... İnsanlar yoktu... Basma resimlerdeki gibi gerçek bir arenadaymışım sanısına kapılarak, çam tahtasından sıralar üstünde, bir koşuyla, döne döne gitgide daha yükseğe çıkmıştım; çökmekte olan yağmur çisentili karanlığın altında ruhum, bir fırtına bulutunun gölgesinde, daha doğrusu ayağında, gözalıcı koyu yeşil uzak bir görünüyü yakaladı; çam ormanları denizin üstünde, ufuktaki solgun bir ak ışık çizgisi önünde uzayıp gidiyordu.

Hepsi bu işte. Orda ne kadar kaldım? Kim dışarı çıkardı beni? Ne zaman? Bilmiyorum Platero, hiç kimse de söylemedi. Ama ben bu konuyu açınca şöyle diyorlar hemen:

"Ha evet, şu yanan Castillo arenası. O günlerde boğa güreşçileri Moguer'e gelirlerdi."

Yankı

Burası öyle ıssız bir yer ki Platero, her an birileri buraya uğrayıverecekmiş sanki. Korulardan dönüşte avcılar bu yana dönüp, daha öteleri görmek için çitlerin üzerine tırmanırlar. Dediklerine göre, haydut Parrales de, bu bölgede soygunlar yaptığı sırada geceyi burda geçirirmiş. Kızıl kaya, doğan güneşe karşı dimdik durur, geceleri de yukarlarda dolaşan bir keçinin karaltısı ara sıra sarı ayın üzerine düşer. Çayırların ortasında, suyu yalnız ağustos ayında kuruyan göl, göğün sarı, yeşil, pembe renklerini yakalar; ama bu göl, çocukların kurbağalara ya da suları faşırtıyla sıçratmak için attıkları taşlarla hemen hemen dolmuştur.

Yolun dönemecinde, tarlanın girişini kapayan, kuru kabuklarıyla kapkara bir keçiboynuzu ağacının yanında Platero'yu durduruyorum; ağzımı ellerimle çevreleyip kayaya doğru bağırıyorum: "Platero!"

Kaya, yakındaki suyun etkisiyle biraz yumuşayan sert bir karşılık veriyor: "Platero!"

Platero başını o yana çevirerek boynunu uzatıyor, oraya koşup gitmek isteğiyle bütün gövdesi sarsılıyor.

"Platero!" diye sesleniyorum gene kayaya doğru.

Kaya gene karşılık veriyor: "Platero!"

Platero bir bana bir de kayaya bakıyor, dudaklarını kasarak göğe doğru usanç verircesine uzun uzun anırıyor. Kaya da sonunda onunkine karışan bir sesle anırıyor, anırtının sonunu daha da uzatıyor.

Platero gene anırıyor.

Kaya da anırıyor.

Bunun üzerine Platero, kabına sığmaz bir dikbaşlılıkla, fırtınalı bir gün gibi azıyor, başını uzatıp o yana bu yana çevirerek yularını koparmaya, beni bırakıp gitmeye çabalıyor; neden sonra tatlı sözlerle yatıştırarak yularını çekip arkamdan sürüklüyorum. Yavaş yavaş, frenkincirlerinin arasına vardığımız zaman gene kendi sesine dönüyor.

Korku

Çocukların akşam yemeği saati. Lambanın uyuklayan pembe parıltısı kar aklığındaki masa örtüsüne yayılıyor. Kırmızı sardunyalarla olgun elmalar, tertemiz çocuk yüzlerinin yalın türküsüne parlak renkli keskin bir neşe katıyor. Küçük kızlar yetişkin kadın gibi, oğlanlar da büyük erkek gibi yemek yiyorlar. Arkada, kucağında bir bebeği sallayan güzel sarışın anne, hepsini yüzünde bir gülümsemeyle seyrediyor. Bahçeye bakan pencerenin dışında duru, yıldızlı, acı soğuk bir gece ürpermekte.

Blanca, incecik bir şimşek çizgisi gibi, ansızın annesinin kollarına koşuveriyor. Birden, bir sessizlik oluyor, devrilen iskemlelerin gürültüsü içinde hepsi bağrışarak onun ardından koşup pencereden dışarıya bakıyorlar.

Küçük budala Platero! Kendi gölgesiyle, pencere camlarıyla, çocukların korkusuyla büyüyen kocaman beyaz başını cama dayamış, dalgın bir üzüntü içinde, güzel, ışıklı yemek odasına bakıyor.

Eski Çeşme

Her zaman çam korusunun berisinde durur, her zaman yeşil; tan ağarırken pembe ya da mavi, ama beyaz; öğle sonu altın ya da leylak renkli, gene de beyaz; karanlıkta yeşil ya da soluk mavi, ama her zaman beyaz; başında çoğunlukla uzun uzun durduğumu gördüğün bu eski çeşme Platero, bir kilittaşı ya da mezar gibi, bütün yeryüzünün ağıtını, daha doğrusu yaşamın gerçek duygusunu içinde taşır.

Onda, Parthenon'u, Piramitleri, bütün büyük katedralleri görmüşümdür. Bir çeşme, bir anıt, bir taş kemer, kalıcı güzelliğiyle beni her zaman uyanık tutmuş, görüntüsü, düzensiz uykumda eski çeşmenin görüntüsüyle karışmıştır.

Benim için o, her şeyin ayrılış noktası, dönüş noktası olmuştur. Öyle uygun bir konumu, uyumlu yalınlığında öyle bir sonsuzluğu, öyle bütünüyle kendine özgü bir ışığı, rengi var ki, insan, eliyle suyuna dokunduğu an yaşamın bütün hazinelerini tutar gibi olur. Böcklin onu Eski Yunan'da çizmiştir; Fray Luis dilimize çevirmiş; Beethoven sevinç gözyaşlarının seline boğmuş; Michelangelo da Rodin'e aktarmıştır.

Hem beşik hem düğündür o; hem türkü hem şiir, hem gerçek hem sevinçtir; ölümdür.

Bu gece çeşme ölü, Platero; yumuşak koyu yeşilliğin ortasında etten mermer gibi; ölü; çekerken ruhumdan sonsuzluğumun akarsularını.

Yol

Dün gece ne çok yaprak dökülmüş, Platero! Sanki ağaçlar tersyüz olmuş, toprağa tohumlarını saçma hevesiyle dallarını yapraklarını yere salmış, köklerini göğe dikmiş sanırsın. Bak şu kavağa: Sirkteki ip cambazı kız Lucía'ya benziyor; alevlerden saçları halıya yayıldığında, birleştirdiği incecik, güzelim bacaklarını kaldırarak külrengi ağları itiyor.

Baharda bizim kuşları yemyeşil yapraklar arasından görebildiğimiz gibi artık onlar da bizi çıplak dallar ardından, altın yapraklar arasından görebilecek, Platero. Daha önceleri yukarıdaki yaprakların söylediği yumuşacık şarkılar, şimdi artık aşağıda sürüklenen ne de kupkuru bir ilahiye dönüştü!

Görüyor musun şu kırları, Platero, kuru yapraklarla örtülü toprağı? Gelecek Pazar buraya döndüğümüzde bir tekini bile göremeyeceksin. Nerede saklanıp can verdiklerini bilemem. Kuşlar, ilkbahara duydukları sevgiden olacak, onlara, ne senin ne de benim bildiğimiz böylesi güzel ve saklı ölümün gizini açmış olmalı Platero...

Çeviren: A.N.A.

Çamfıstığı

Gün aydınlığında Yeni Sokak'tan, çamfıstığı satan küçük kız geliyor. Hem tazesini satıyor hem kavrulmuşunu. Kavrulmuşundan ikimize bir pesetalık alacağım, Platero.

Kasım, bu mavi altın günlerle kış karşısında son direnişini gösteriyor. Güneş yakıyor; insanın damarları, sülük gibi düğüm düğüm, mor mor şişiyor. Sessiz temiz caddelerden omzunda boz renkli yüküyle La Mancha'lı çarşaf satıcısı geçiyor; Lucena'lı maden eşyalar satıcısı, sarı bir ışıkla yüklü gibi, sırtındaki kaplar tıngır tıngır sesler çıkarırken, her tıngırtıda güneşten bir parıltı yakalayarak geçiyor. Duvarın hemen gerisinde küçük kız, iki kulplu sepetinin ağırlığıyla yarı öne eğik, bir kömür parçasıyla ak duvarlara uzun çizgiler çizerken, uzun, yürekten bir sesle bağırıyor:

"Çamfıstık kav-rul-muuş!"

Kapı eşiklerinde oturmuş sevgililer çamfıstığı yerken iri taneleri birbirlerine uzatıyorlar. Okuldan dönen çocuklar fıstık kırmak için ikide bir kapı eşiklerinde duraklıyorlar. Ben de çocukken kış günleri Los Arroyos'a, Mariano'nun portakal bahçelerine gittiğimizi anımsıyorum. Koca bir mendil dolusu çamfıstığıyla dönerdik; en büyük kıvancım da fıstıkları kırmak için yanımdan hiç eksik etmediğim, sedeften oyma, iki küçük yakut gözünden Eiffel Kulesi görünen balık biçimindeki çakımdı.

Kavrulmuş çamfıstığı ne hoş bir tat bırakıyor ağızda, Platero! Ne güzel bir kıvanç, bir iyimserlik duyusu uyandırıyor. Onu yiyince insan, bu kış gününde ölümsüz bir anıta dönüş-

müş gibi ölümsüz duyuyor kendini; adımları bir ses kazanıyor, üstündeki kış elbiselerinin ağırlığını bile duymuyor; güçlülüğünü León'la ya da araba atlarının bakıcısı El Manquito'yla karşılaştıracak gibi oluyor.

İpini Koparan Boğa

Platero yanıbaşımda portakallığa girdiğimde, davar yoluna gölge vurmuştur artık, her yan kırağıdan beyaza kesmiş kediçırmağı kaplıdır.

Bodur meşe kaplı tepenin en incecik katırtırnaklarının bile kalemle çizilmiş gibi yansıdığı duru, renksiz, parlak gökyüzüne güneş bile altın rengini saçamaz... Ara sıra, uzayıp giden, her yanı tutan yumuşacık bir sese gözlerimi kaldırırım. Bunlar koca sürüler halinde zeytinliklere dönen, en güzel evrilerek değişen sığırcık kuşlarıdır...

El çırpıyorum... yankılanıyor... Manuel! Görünürde kimsecikler yok... Birden, kulağıma hızla yaklaşan koca bir uğultu çarpıyor... Yüreğim bir önsezi ile olanca gücüyle çarpıyor... Platero yedeğimde kendimi eski incirliğe atıp saklanıyorum...

Evet yanılmamışım, işte geliyor. Sabahın efendisi, her yanı koklayarak, homurdanarak önüne çıkan her şeyi sırf keyif için parçalayan bir kızıl boğa geçiyor. Tepede bir an duraksıyor, sonra vadiyi baştan aşağı tutan, ta göğe yükselen kısa ve korkunç bir ağıt salıyor boğazından. Sığırcıklar, pembe göğün üstünden, yürek atışlarımın bastırdığı uğultularıyla, hiç ürkmeden geçip gidiyorlar.

Birden bir toz bulutu içinden, bakır rengine çalarak artık gökte yükselmiş güneşin altında boğa sabırotlarının içinden suya iniyor. Bir an durup su içiyor, sonra ulu ve üstün cengâver, yerden gökten kırlardan daha yaşlı yüce boğa, boynuzlarına takılmış asma yapraklarıyla yokuş yukarı dağa doğru

uzaklaşıyor; en sonunda hevesli bakışlar arasında, göz kamaştıran bir haleye bürünerek, artık som altına dönüşüp gözden yitiyor.

Çeviren: A.N.A.

Kasım Türküsü

Platero, sırtında sobalık çam dallarından yumuşak bir yükle karanlıkta kırlardan dönerken, yayvan, titrek, yeşil dalların altında nerdeyse gözden yitiyor. Yürüyüş kısa adımlı, inceden, oynak. Hiç kımıldamıyor dersiniz. Dikilmiş kulaklarıyla, evini sırtında taşıyan bir salyangozla bile karıştırılabilir.

Bu yeşil dallar ilk göğerirken, üzerinde güneş, çulhakuşu, rüzgâr, ayışığı, kargalar vardı –evet Platero, tiksinç bir şey ama kargalar da iniyor buraya–, şimdiyse zavallı dallar, alacakaranlıkta kuru yaya yollarının ak tozu içinde sürünüyorlar.

Ayaz bir mavi tatlılık her şeyi ışık halkası gibi çevreliyor. Aralık ayı kapıya dayanmak üzereyken, yüklü eşeğin o candan alçakgönüllülüğü tanrısal bir anlam kazanmaya başlıyor.

Kır At

Eve üzgün döndüm Platero. Dinle: Çiçekler Sokağı'ndan bu yana doğru gelirken, Potada'da tam yıldırımın iki çocuğu öldürdüğü yerde, El Sordo'nun kır kısrağı cansız yatıyordu. Hemen hemen çırılçıplak birtakım çocuklar, başına üşüşmüş sessizce dineliyorlardı.

Ordan geçen terzi kadın Purita, artık bu atı beslemekten bıkıp usanan El Sordo'nun, onu sabahleyin iskelet tarlasına götürüp bıraktığını söyledi. Biliyorsun zavallı hayvancağız, en az Don Julián gibi kocamış, bunamıştı. Gözleri görmüyor, kulakları işitmiyor, binbir güçlükle yürüyordu. Öğleye doğru geri dönmüş, gene gelmiş sahibinin kapısına dayanmış. Sahibi de öfkelenmiş, bir asma sırığını kaptığı gibi döve döve kovalamaya başlamış. Gitmek istememiş hayvan. Bunun üzerine bir tırpanla vurmuş yaralamış. Bir sürü insan üşüşmüş, sövüp saymalar, alaycı sözler arasında, kısrak caddeden yukarı topallaya tökezleye uzaklaşmaya başlamış. Çocuklar bağıra çağıra ardına düşüp taşlamışlar. En sonunda yıkılıp yere düşmüş, orda işini bitirmişler. Sanki biz seninle ordaymışız gibi, "Bırakın rahat ölsün hayvancağız!" diyen biri çıkmış, ama bu söz azgın deniz rüzgârına kapılmış bir kelebek gibi, ak kısrağın üzerinde havada asılı kalmış.

Ben gördüğümde, atılan taşlar daha yanındaydı, gövdesi de en az o taşlar gibi soğuktu. Gözlerinden biri iyice açıktı. Sağlığında görmeyen bu göz, şimdi ölüyken görüyordu sanki. Bu ayazda çok yüksek görünen tüy gibi pembe bulutlarla kaplı kış göğünün altındaki karanlık sokakta kalan tek ışık, onun aklığıydı.

Tenekeli Ayışığı Türküsü

Gerçekten iyi insanlardı, Platero. Doña Camila, aklarla pembeler giymiş, elinde bir yaftayla bir küçük değnek, yavru bir domuza ders öğreterek yürüyordu. Satanàs'sa bir elinde boş bir şarap tulumu, öbür elinde de meşin para kesesini taşıyordu. Sanıyorum, kılıklarını bizim evden birtakım eski elbiseler götüren Pepe el Pollo'yla Cocha la Mandadera düzenlemişti. Önde papaz kılığında Pepito el Retratado kara bir eşeğe binmiş, elinde bir bayrak taşıyordu. Ardında, Enmedio Sokağı'nın, Çeşme Sokağı'nın, arabacılar mahallesinin, Plazoleta de los Escribanos'un, yaşlı Pedro Tello'nun oturduğu ağaçlı yolun bütün çocukları, ellerine geçirdikleri teneke kutuları, çıngırakları, çaydanlıkları, havanları, çömlekleri, tavaları, sokağı dolduran ayışığında ritmik bir uyumla tıngırdatarak ilerliyorlardı.

Biliyorsun Doña Camila üç kez dul kalmış, altmış yaşındadır; Satanás'sa yalnız bir kez dul kalmış olmakla birlikte, yetmiş bağbozumunun taze şarabını içecek kadar yaşamıştır. Bu gece, kapıları pencereleri kapalı evin içinde, insan onun öyküsünü, karısının öyküsünü görebilse, işitebilse, ne ilgi çekici bir şey olur.

Bu teneke türküleri üç gün sürecek Platero. Sonra, yakın komşuluktaki kadınların her biri, resimleri ışıklandırılmış, önünde sarhoşların dans ettiği bir mihraptan, kendisinin olan şeyleri almak için küçük alana gidecek. Sonra da çocukların gürültüsü birkaç gece daha sürecek. En sonunda, geriye dolunayla bir öykü kalacak.

Çingeneler

Bak şuna, Platero. Sokağın aşağısından, bakır renkli günışığı altında dimdik gövdesiyle, hiç kimseye metelik vermeden geliyor çingene karısı. Nasıl da taşıyor solgun güzelliğini, bir meşe gibi alımlı, ince; kış günü belinde sarı bir mendil, ak benekli etekliğinin üstünde mavi fırfırlar. Her zamanki gibi, mezarlığın arkasına çadır kurmak için belediyeden izin almaya gidiyor. Anımsarsın o çirkin çingene çadırlarını; kocaman ateşleriyle, takmış takıştırmış süslü kadınlarıyla, dört bir yanda ölümün ta kendisini otlayan bir deri bir kemik eşekleriyle çingeneleri.

Eşekler, Platero! Çingenelerin gelişini alçak duvarlı avlulardan sezen eşekler Friesta'da korkudan titriyorlardır şimdi. (Benim Platero'dan yana bir korkum yok, çünkü onun ahırına varabilmek için çingenelerin kasabanın yarısını geçmeleri gerekir, üstelik mahallesi bekçisi Rengel beni de Platero'yu da çok sever.) Ama gene de onu korkutmak için, şaka olsun diye, kuşkulu bir sesle kulağına:

"Haydi içeri, Platero, içeri! Sokak kapısını kapatacağım, çünkü seni götürmeye geliyorlar!" diyorum.

Çingenelerin kendisini çalmayacağını kesinlikle bilen Platero koşarak, ardından keskin bir demir cam gürültüsüyle kapanan kapıdan geçip mermer avluda sıçrayıp hopluyor, sonra çiçekli taşlığa, ordan da ahıra geçiyor. Bir ok hızıyla geçerken mavi çiçekli yersarmaşıklarından birini tepeleyip eziyor, sakar yaramaz.

Alev

Daha yakına sokul, Platero. Gel şöyle. Burada saygı kuralları falan gözettiğimiz yok. Bekçi mutludur senin yanında, çünkü o da senin dostlarından biridir. Biliyorsun, bekçinin köpeği Ali de sever seni. Neler duyduğumu sana anlatmaya kalkışmam bile yersiz olur Platero! Portakal bahçesi ne soğuktur şimdi! Raposo'nun "Tanrı vere de portakallar donmasa bu gece!" diyen sesini işitiyor insan sanki.

Sen ateşi sevmiyor musun, Platero? Çıplak bir kadın gövdesinin ateşle karşılaştırılabileceğine hiç aklım yatmıyor. Bu çıplak ateşle karşılaştırılmaya hangi dalgalı saçlar, hangi kollar, hangi bacaklar dayanabilir? Doğanın ateşten daha büyük bir bakışı yoktur belki. Evimizin kapısı bacası örtülü, dışarda ıssız bir gece; ama önümüzde cehenneme açılan şu pencereyle doğaya kırlarda olduğumuzdan çok daha yakınız, Platero! Ateş, evlerimizin içindeki evrendir. Bir yaradan akan kan gibi kırmızı, sürekli; bizi ısıtır, bütün yeryüzü anılarımızı çağrıştırarak bizi güçlendirir.

Ateş ne güzel şey, Platero! Bak Ali'ye, öyle sokulmuş ki nerdeyse tüyleri yanacak, kocaman canlı gözlerle ateşin güzelliğine dalmış. Ne kıvanç! Çevremizi oynaşan altınlar, gölgeler sarmış. Bütün ev dans ediyor, küçülüyor, sonra usta bir Kazak oyuncusunu andırırcasına dev gibi büyüyor. Sonsuz bir büyüden türlü türlü biçimler yükseliyor: Dallar, kuşlar, aslanlar, sular, dağlar, güller... Bak: Biz de kendi isteğimize bağlı olmaksızın duvarda, döşemede, tavanda dans ediyoruz.

Ne çılgınlık, ne coşkunluk, ne görkem! Burada Platero, sevginin kendisi bile ölümü andırıyor.

Hastalık Sonrası

Yumuşacık halılarla kilimlerle döşeli hasta odasının ölgün sarı ışığında, gecenin çiylerinde erimiş bir düş gibi, sokakta tarladan dönen eşeklerin, sıçrayan bağrışan çocukların seslerini işitiyorum.

Eşeklerin kapkara başlarını, onların anırtıları arasında çınlayan gümüş bir sesle Noel türküleri söyleyen çocukların sevimli küçük başlarını gözümde canlandırabiliyorum. Kasaba, kavrulmuş kestane dumanlarının, ahırlardan yükselen buğunun, sessiz mutlu ocaklardan yükselen dumanların bulutlarına bürünmüş.

Yüreğimin gölgeli uçurumlarından dökülen göksel bir suyu biriktiren ruhum, arıtıcı bir güçle dolup taşıyor. Pişmanlığın alaca aydınlığı! Sonsuz parıltılarla dolu, hem buz gibi soğuk hem de sıcak içtenlik saati!

Yukarda ötelerde çanlar, yıldızlar arasında yankılanıyor. Platero, çok uzak izlenimini veren anırmalarla çan seslerine katılıyor. Güçsüzlüğümden, Faust gibi yalnız, duygulu, ağlıyorum.

Kocamış Eşek

Sonunda öyle yorgun yürüyordu ki,
Bacakları dolaşıyor her adımda.

Vélez Belediye Başkanı'nın Doru Tayı
Romancero General

Buradan ayrılmaya ayaklarım varmıyor, Platero. Bu zavallı hayvancağızı her türlü yardımdan, ilgiden uzak, kim atmış gitmiş buraya böyle?

İskelet tarlasından çıkmış gelmiş anlaşılan. Öyle sanıyorum ki bizi ne görüyor ne de sesimizi işitiyor. Bu sabah onu ak bulutlar altındaki aynı çitlerin içinde sen de gördün. Acıklı, soluk düşkünlüğünde, vığıl vığıl sinek adalarıyla kaplanmış, parlak bir güneşle aydınlanan gövdesiyle, bu kış gününün olağanüstü güzelliğine çok yabancıydı. Dördü de aksayan ayaklarıyla ağır ağır, yadırgayan bir yürüyüşle dönüp dönüp gene olduğu yere geliyordu. Yönünü değiştirmekten başka hiçbir şey yapmamış. Bu sabah yüzü batıya dönüktü, şimdiyse doğuya dönük.

Kocamak ne büyük yıkım, Platero! İşte, kocamış dostumuz gitmeye hazır, ama baharın yaklaşmasıyla birlikte gene de oyalanıyor. Yoksa Bécquer gibi ayakta mı ölmüş dersin? Kımıltısız görüntüsünü, bir çocuk akşam göğüne çizmiştir belki.

Şimdi görüyorsun onu. İtmek istedim, yerinden bile kımıldamadı. Çağrılara da kulak astığı yok. Sanki ölüm kalım savaşı, onu yere kenetlemiş.

Kuzey rüzgârının silip süpürdüğü bu tarla yamacında, bu gece soğuktan ölecek, Platero. Buradan gitmeye ayaklarım varmıyor; ne yapacağımı bilmiyorum.

Şafak

Ağır ağır gelen kış sabahlarında, kulağı kirişte bekleyen horozlar şafağın ilk güllerini yiğitçe karşılarken, uykudan usanmış Platero uzun uzun anırıyor. Odamın köşesinden bucağından içeri dolan gök mavisi ışıkla ne tatlı bir uyanışı var sevgili eşeğimin. Ben gündüzün özlemiyle, yatağımın yumuşaklığı içinde güneşi düşünüyorum.

Düşünüyorum, benim gibi yufka yürekli bir ozanın eline değil de, sabahın karanlığında, kaskatı buz tutmuş ıssız yollardan ormana çam odunu çalmaya giden kömürcülerin, ya da eşeklerini boyayan, onlara arsenik içiren, sarkık durmasın diye kulaklarını iğnelerle tutturan çingenelerin eline düşmüş olsaydı, Platero'nun hali ne olurdu?

Platero gene anırıyor. Biliyor mu kendisini düşündüğümü? İlk ışıkların yumuşaklığı içinde onu düşünmek şafak gibi kıvanç verici bir şey. Bir beşik gibi yumuşak, sıcacık, benim kendisiyle ilgili düşüncelerim gibi ılık bir ahırı olduğu için Tanrı'ya şükrediyorum.

Çiçekler

Anneme

Teresa Ana ölürken, diye anlatmıştı annem, çiçekleri sayıklayarak can vermişti. O zamanki küçücük çocukluğumun düş evrenindeki bu rengârenk yıldız cümbüşü ne zaman aklıma düşse Platero, bilmem hangi çağrışımla, anneannemin sabuklamalarındaki çiçeklerin pembe, mavi, eflatun mine çiçekleri olduğunu düşünürüm.

Teresa Ana'yı hep avlunun demir parmaklıklı, renkli camlı kapısının ardında anımsarım. Ardından bakınca ayı ya da güneşi mavi ve kırmızı gördüğüm o giriş kapısından, Teresa Ana'yı uçuk mavi saksıların ya da apak badanalı çiçek tarhlarının üstüne eğilmiş bıkmadan usanmadan uğraşırken görürdüm. Kafamdaki imge, ya ağustos öğlen güneşi ya da eylül sağanakları altında, ama her zaman yüzünü bana dönmeden durur – çünkü yüzü aklımdan hepten silindi artık.

Annem demişti ki Platero, o zihin bulanıklığı içinde anneannem bilmem hangi bahçıvana seslenir dururmuş. Gelse onu iki yanı çiçekli, minelerle kaplı bir yoldan tatlı tatlı geçirecekti. Belleğimde anneannem bu yoldan bana geliyor; onu tam da istediği gibi en sevgi dolu duygularımda saklayan bana dönüyor; yüreğimin en derinlerinde olmasına karşın, onun kullandığı o incecik ipek ipliklerin arasındaymış gibi, her yanına çocukluk gecelerimin kayan yıldızcıklarına ve bahçeden düşen siğilotlarına kardeş o minicik çiçekler ekili yoldan.

Çeviren: A.N.A.

Noel

Tarlalarda bir şenlik ateşi!.. Noel'den önceki günün öğleden sonrası; parıltısız bir güneş her zamanki mavi yerine bomboz bir renge bürünmüş bulutsuz göğe solgun ışıklar saçıyor. Ateşe atılınca tutuşmaya başlayan yeşil dallarda ansızın gıcırtılı bir çatırtı; sonra koyu bir beyaz duman, en sonunda da dumanı dağıtarak havaya kımıl kımıl diller çıkararak uzanan alevler.

Ah, rüzgârda alevler! Pembe, sarı, mor, mavi ruhlar, basık bir göğe yükselerek kimbilir nerelerde yitiyorlar; nasıl da yanık bir kömür kokusu bırakıyorlar soğuk havada! Ah, şimdi ısınan aralık kırları! Sevgili kış! Mutluların Noel akşamı!

Yakınlardaki yabangülleri solup gidiyor. Ilık havayla kırlar titrek bir görünüş kazanıyor, ipil ipil bir pırlanta gibi arınıyor. Evinde süslü bir Noel köşesi bulunmayan yoksul bekçinin çocukları, ateşin çevresine toplanıp soğuktan uyuşmuş ellerini ısıtıyorlar, közler üzerinde kestane pişiriyorlar, mısır patlatıyorlar. Sonra coşup karanlıkta daha da kızıllaşan ateşin üzerinden atlayarak türküler söylüyorlar:

Yolun açık olsun Meryem
Yolun açık olsun Yusuf...

Birlikte oynasınlar diye Platero'yu yanlarına götürüyorum.

Kumsal Sokağı

Ben, şimdi karakol olan bu büyük evde doğdum, Platero. Çocukluğumda ne çok severdim burayı bilsen; Profesör Garfia'nın taslakları üstüne Mağripli biçeminde yapılmış şu zavallı balkon, renkli camdan yıldızlarıyla ne göz kamaştırıcı bir şeydi benim için! Parmaklıklar arasından bir bak, Platero; beyaz, eflatun leylaklar, mavi çançiçekleri gene taşlık avluyu kaplıyorlar; arkada, çocukluğumun sevinci olan, zamanla kararmış tahta pencere kafeslerinden sarkıyorlar.

Öğleden sonralar, ekim tarlaları gibi yama yama görünen değişik mavilerden giyimleriyle denizciler gelir, Çiçekler Sokağı'nın köşesinde dururlardı. Ne büyük görünürlerdi gözüme; bütün deniz gezginlerininki gibi genişçe ayrık bacaklarının arasından, aşağılarda suların, bataklıkların koşut çizgileriyle uzanan, bir zamanlar ışıl ışıl, sonra kupkuru, sarı olan ırmağı; ırmağın öbür parıltılı kolunda ağır ağır ilerleyen bir gemiyi; günbatımında alabildiğine saçılıveren çılgın kızıltıyı görürdüm. Sonra babam, her zaman eli bıçaklı dolaşan gemiciler, kapının zilini fenerini kıran çocuklar yüzünden Yeni Sokak'a taşındı.

Parmaklıklı balkondan deniz görünür. Bir gece hepimizi, ırmakta yanan koca bir İngiliz gemisini görelim diye yataklarımızdan kaldırıp üst kata çıkarmalarını hiç unutamam.

Kış

Tanrı, sırça sarayında. Demek istediğim, yağmur yağıyor Platero. Yağmur. Kuru dallarına büyük bir direnişle sarılan güz artığı son çiçeklerden pırlantalar sallanıyor. Her pırlantada bütün bir gök, bir sırça saray, bir Tanrı. Şu güle bak; içinde başka bir gül var damlalardan; salladın mı –bak görüyor musun?– o su ışıltılı gül, bunun ruhu gibi saçılıp dökülüveriyor; benim ruhum gibi tıpkı; üzgün, ruhsuz kalıyor gül.

Su, günışığı gibi kıvanç verici bir şey. İnanmazsan, al yanaklı gürbüz çocukların yağmur altında yalınayak ne büyük bir mutlulukla koşuştuklarına bak. Serçeler sarmaşığın dalları arasına nasıl da şamatayla doluyorlar ansızın; senin doktorun Darbón'un deyimiyle koşuşuyorlar sanki, Platero.

Yağmur yağıyor. Bugün dışarıya çıkamayacağız. Oturup düşüncelere dalma günü bugün. Bak damlardaki oluklardan nasıl da sular boşanıyor. Yeşil yapraklar nasıl yıkanıyor, çocukların dün otlar üzerinde duran küçük sandalı, sulara kaptırmış kendini nasıl yüzüyor. Bak, şimdi şu solgun günışığında kilisenin üstünde beliren, bu yana doğru belli belirsiz bir parıltıyla gözden yiten gökkuşağı ne güzel.

Eşek Sütü

Aralık sabahında herkes bir aceleyle oradan oraya koşuyor, öksürükleri sessizliği bozuyor. Esen yel köyün öte ucunda sabah ayini için çalan çan sesine karışıyor. Yedi arabası bomboş geçiyor... Penceremin demirlerini titreştiren bir gürültü bir kez daha uykumdan uyandırıyor beni... Acaba kör adam, her yılki gibi yine eşeğini buraya mı bağladı?

Sütçüler bir aşağı bir yukarı evecenlikle seğirtiyor, teneke güğümlerini göbeklerine asmışlar ayaza karşı bağıra çağıra bu ak hazinelerini övüyorlar. Kör adamın eşeğinden sağdığı süt de soğuk algınlığına birebir.

Kör adam gözleri görmediği için eşeğinin günden güne, her geçen saat nasıl da bitip tükendiğini görmüyor anlaşılan. Eşek sanki sahibinin kör gözünün yerini tutuyor... Bir akşam Platero ile Las Animas yolundan geçerken, kör adamın can havliyle otlağa kaçarak ıslak otların arasına sinen zavallı hayvanın sırtına elindeki değneği bir o yandan bir bu yandan indirerek nasıl bir sopa çektiğine tanık oldum. Değnek bir portakala iniyor, bir tulumbaya, bir havada şaklıyor ama sopalar adamın savurduğu küfürlerden çok daha hafif kalıyordu. Koca Castillo kulesini yerle bir edebilecek güçte yakası açılmadık küfürler... Zavallı yaşlı hayvancağızın artık yeniliklere gücü yetmiyordu, kara yazgısına karşı kendini, tıpkı söylencelerdeki *Onan* gibi, rahatlayan bir eşeğin armağanını toprağın kıraçlığına boşaltarak savunuyordu... Kör adamsa karanlık yaşamını yaşlılara ya bir çeyrek paraya ya da bir umut karşılığında eşek-

lerden aldığı iki parmak bengisuyu satarak sürdürdüğü için eşeğin tatlı ilacının kaynağını, bereket yetisini ayakta tutmasını istiyordu.

İşte şimdi eşek burada, düşkünlüğünü penceremin demirlerine sürtüyor; önümüzdeki kış boyu yaşlı cigara tiryakilerinin, öksürüklü veremlilerin ve kafayı tütsülemiş akşamcıların gariban otacısı.

Çeviren: A.N.A.

Duru Gece

Mazgallı aç çatılar, ayazda yaldızlı mavi gökle sertçe kesişiyor. Sessiz kuzey rüzgârı keskin duruluğuyla yalayıp geçiyor her şeyi.

Kasabanın bütün insanları üşüdüklerini sanarak kapısı bacası örtülü evlerine sokulmuşlar. Bize gelince Platero, sen kendi çulunla benim paltoma bürüneceksin, ben de ruhuma sarınacağım, tertemiz ıssız kasabanın sokaklarında dolaşacağız.

İçimden bir güç nasıl da yükseklere kaldırıyor beni; kaba yontulmuş taşlardan yapılma, sivri tepesi gümüşle kaplı kuleyim sanki! Şu yıldızlara bak, ne çok! Öyle ki insanın başı dönüyor. Sanırsın ki gökler yeryüzüne, sonsuz sevginin ışıl ışıl bir türküsünü söylemekte.

Platero, Platero! Bu ulu, yalnız, parlak, gıcır gıcır ocak gecesinin duruluğu uğruna bütün yaşamımı veririm; umarım sen de aynı şeyi duyuyorsundur.

Maydanozdan Taç

"Bakalım kim önce varacak!"

Bu yarışın ödülü, önceki akşam bana Viyana'dan gelen basma resimler kitabıydı.

"Bakalım menekşelere kim önce varacak! Bir, iki, üç!.."

Kızlar sarı güneşin altında gözalıcı bir pembe beyaz cümbüşünde koşmaya başladılar. Soluyan göğüslerinin sessiz çabasıyla sabah saatinde beliren suskunluğun ortasında, bir an için kasabanın saat kulesinde ağır ağır vuran saatin sesini, mavi zambaklarla kaplı camlı tepedeki sivrisineklerin ince vızıltısını, derede şırıldayan suyu işitiyordu insan. Kızlar tam ilk portakal ağacına varmak üzereyken, oralarda dolaşan Platero da kendisini oyunun sevincine kaptırarak bu canlı koşuya katıldı. Geri kalmak korkusuyla kızlar hiç oralı olmadılar, gülemediler bile.

Arkalarından seslendim, "Platero kazanıyor! Platero kazanıyor!"

Evet, Platero menekşelerin yanına hepsinden önce vardı, orada durarak kumların üstünde debelenmeye başladı.

Kızlar bunu kabul etmeyerek soluk soluğa, çoraplarını çeke çeke, saçlarını düzelterek geri döndüler: "Bu sayılmaz! Sayılmaz! Olmaz ama! Hayır, hayır! Olmaz!"

Platero'nun yarışı kazandığını, ona da bir ödül vermek gerektiğini söyledim. "Peki" dediler. Platero okumayı bilmediği için, kitabı aralarında yapacakları başka bir koşunun ödülü olarak alıkoyacak, Platero'ya da uygun bir ödül bulacaktık.

Kitabın elden gitmediğini görünce, allaşan yüzleriyle gülüp sıçramaya başladılar: "Evet! Evet! Evet!"

Sonra kendi kendime, Platero'nun, gösterdiği bu çabayla, benim şiirlerimle kazandığıma benzeyen en büyük ödülü hak ettiğini düşündüm. Sanki Sparta oyunlarında büyük bir derece kazanmış gibi, bekçinin kulübesi yanındaki tahta saksıdan bir tutam maydanoz aldım, bir taç yaparak, bu en yüce, kalıcılıktan yoksun ödülü Platero'nun başına koydum.

Üç Krallar

Çocuklar büyük bir coşkunluk içindeydiler bu gece, Platero! Bir türlü yatağa girmek istemediler. Sonunda uyku yavaş yavaş hepsini alt etti, biri bir koltukta, biri ateşin önünde yerde uyuyakaldı; Blanca alçak bir iskemlede, Pepe, olur da krallar kendisine gözükmeden gelip geçer diye pencerenin önündeki sedirde başını kapıya dayayarak uyudu. Şimdi, yaşamın karmaşasından uzak olan bu yerin ortasında, canlı, büyülü uykuları, dopdolu bir yüreğin diri atışlarını andırıyor.

Akşam yemeğinden önce hepsiyle birlikte yukarı kata çıktım. Başka gecelerde kendileri için en korkulu yer olan merdivenlerde nasıl durmadan çene çalıyorlardı!

"Ben tepe penceresinden hiç korkmuyorum Pepe; sen korkuyor musun?" diye sordu Blanca, sıkıca elime yapışarak. Her çocuğun ayakkabılarını balkona, ağaçkavunlarının arasına koyduk. Şimdi Platero, Montemayor, Tita Teresa, Lolilla, Perico, ben, sen, ak çarşaflara, yatak örtülerine bürünüp eski şapkalar giyeceğiz. Geceyarısı, ellerimizde ışıklar, yüzümüzde maskelerle, tunçtan havanlar, deniz kabuklarından borular, düdükler çalarak çocukların pencereleri önünden geçeceğiz. Sen benim önümde yürüyeceksin; ben yüzümde takma sakallarla Gaspar olacağım; senin sırtına konsül amcamın evinden getirdiğim Kolombiya bayrağını örteceğim. Ansızın uyanan çocuklar, gözlerinde uykunun ağırlığı, gecelik giyimleriyle pencerelerden, titreyerek, şaşkınlıkla bakacaklar. Sonra uykularında sabahın erken saatlerine dek, pencere kafesle-

rinden dolan mavi gök, gözlerini kamaştırıncaya dek yürüyeceğiz, sabahleyin yarı giyinik, balkona koşup bütün hazinelerin sahibi olacaklar.

Geçen yıl çok eğlenmiştik. Göreceksin bu gece de nasıl eğleneceğiz Platero, küçük deveciğim benim!

"Mons-Urium"

Altın dağ anlamındaki bu sözcükleri bugün artık Monturrio ile karşılıyoruz, Platero. Kumcuların kazıp deşmesinden her geçen gün daha yoksul düşen şu kırmızı tepecikler denizden bakıldığında altını andırır. Romalılar bu yüzden onlara böylesi yüce ve parlak bir ad takmış. Bunlardan, gömütlükten önce yel değirmenine varılır. Her yan kalıntılarla doludur; kumları kazanlar bağlarından kemik, eski para ve çömlek çıkarır.

...Kristof Kolomb bana bayındırlık getirmedi doğrusu Platero. Doğrudur, belki buradan, benim evimden geçmiştir, belki yolculuk dönüşü Santa Clara Manastırında durup şükran yakarıları okumuştur, evet belki şu palmiye ya da şu han onun zamanından kalma olabilir...

Amerika'dan bize getirdiği iki armağanı da bilirsin zaten: biri tütün öteki frengi. Bense köklerimde Romalıları duyumsamak istiyorum, onlardan güç alıyorum. İşte şu kaleyi beton gibi sapasağlam oturtmuşlar; ne mancınık ne başka bir güç onu yerle bir edebilir; tepesine tırmanıp da bir rüzgârgülü bile oturtulamaz, Platero...

Küçükken bu adı ilk öğrendiğim gün hiç aklımdan çıkmayacak: Mons-Urium. Monturrio gözümde birden büyüdü, soylulaştı, o günden sonra da saygınlığını hiç yitirmedi. Daha iyiye olan özlemim hoş bir aldatmaca buldu kendine. Acınası köyümün hüznü! Bundan böyle kime özenebilirdim? Hangi eski yapıta, katedral olsun kale olsun hangi ören yerine imrenebilir,

artık nasıl düşlerin günbatımına uzun uzadıya dalabilirdim? Birden önüme beklenmedik bir anda tükenmez bir hazine serilivermişti. Altın bir dağ, Platero; artık hoşnut yaşayabilir, doyumlu ölebilirsin.

Çeviren: A.N.A.

Şarap

Sana, Moguer'in ruhu ekmektir demiştim, Platero. Hayır. Moguer, bütün bir yıl boyunca, çepeçevre mavi bir göğün altında, altın şarabını bekleyen parlak, ağır bir kristal bardak gibidir. Eylül gelince, Şeytan işe karışıp da şenlikleri ıslatmaya kalkışmazsa, ağzına kadar şarapla dolan bu bardak, cömert bir yürek gibi her an taşmak üzeredir.

O zaman bütün kasaba, iyi türden olsun kötü türden olsun şarap kokar, bardakların sesiyle çınlar. Sanki güneş, kanını kızıştırmak istediği beyaz kasabanın seçik sınırları içinde kalabilmenin kıvancı uğruna, kendi kendini hiç çekinmeden sıvı bir güzellikle sunmuştur. Her sokaktaki her ev, Juanito Miguel'in ya da El Realista'nın raflarında, batan günün ışınlarını yansıtan bir şişe gibidir.

Turner'in *Tembellik Pınarı* adlı resmini hatırlıyorum; limon sarısı rengiyle baştan başa taze şarapla boyanmış gibidir. Moguer de tıpkı böyle, her yaranın üzerine kan gibi hiç aralıksız akan bir şarap pınarı, nisan güneşi gibi her bahar yükselen, ama her gün batan, acıyla karışık bir sevinç kaynağıdır.

Öykünce

Platero, çocukluğumdan beri tıpkı kiliseye, jandarmaya, boğa güreşçilerine ve akordeona olduğu gibi, akıl veren hayvan öykünce lerine içgüdüsel bir dehşet duymuşumdur. Öykünce yazarının ağzından saçmalıklar anlatmak zorunda bırakılan bu acınası hayvancıklar bana Doğal Tarih dersi gezilerinde gördüğümüz kötü kokulu vitrinlerde sergilenenler denli tiksinç gelmiştir. Bence, söyledikleri her söz nezleli, buruk, sarı benizli bir adamın ağzından çıkmış gibi; gözleri bana camdan, kanatları telden, kondukları dal yapay gibi gelir. Sonraları, Huelva ile Sevilla'daki sirklerde terbiye edilmiş hayvanları gördüğümde, öykünceler, geride bıraktığım unutulmuş okul yılları içinden tıpkı yazı yazma cezaları ve ödüller gibi yeni yetmeliğimin itici bir karabasanı olarak fırlayıp karşıma dikildi.

Artık koca adam olduktan sonra, Platero, beni bu konuşan hayvanlarla yeniden barıştıran, adını benden sık sık işittiğin öykünce yazarı Jean de La Fontaine oldu; ancak onun dizelerinden kimi kez gerçek bir karganın, güvercinin ya da keçinin sesini duyar gibi olurum. Ama sonda verilen öğüdü, en sondaki o kupkuru kuyruğu, o kül birikintisini, o kopup düşmüş tüyünü teleğini hiç okumadan atlamışımdır hep.

Platero, sen hiç kuşkusuz, sözcüğün düzanlamıyla, İspanyol Dil Akademisinin sözlüğündeki anlamıyla bir eşek değilsin. Sen benim anladığım, benim bildiğim anlamıyla bir eşeksin. Senin benimkinden ayrı kendi dilin var, tıpkı benim gülünkine, bülbülünkine hiç benzemeyen dilim gibi. Ayrıca, hiç korkma,

kitaplarıma bakınca aklına gelmiş olabileceği gibi seni bir öykünün düzenbaz kahramanı yapmaya kalkmayacağım. Tutup da senin anırmalı anlatımını tilkinin ya da saka kuşununkiyle örgüleyip sonra da bundan çıkardığım buz gibi ve boş anlamlı bir törel öğüdü eğik harflerle yazmaya kalkmayacağım. Yok, Platero...

Çeviren: A.N.A.

Karnaval

Platero ne güzel görünüyor bugün! Karnaval'ın pazartesi günü, bayramlıklarını giymiş çocuklar, Platero'yu kırmızı, mavi, sarı arabesklerle süslenmiş Mağripli koşumlarıyla bezediler.

Yağmur, güneş, soğuk. Kıvrım kıvrım renkli kâğıtlar öğle sonunun acı rüzgârıyla, kaldırımlarda birbirine paralel uçuşmakta; titreyen maskeli insanlar için her şey, soğuktan mosmor kesilmiş ellerini sokabilecekleri bir cebe dönüşüyor.

Şenlik alanına gittiğimiz zaman, uzun beyaz entariler giymiş, uçuşan siyah saçlarına taktıkları yeşil çelenklerle deliler gibi süslenmiş birtakım kadınlar Platero'yu çılgın halkalarının ortasına çekip, çevresinde dört dönüyorlar.

Şaşıran Platero kulaklarını dikiyor, başını kaldırıyor, alevler ortasında kalmış bir akrep gibi sinirli sinirli, nereye olursa olsun kaçıp kurtulmak istiyor. Ama öyle küçük ki, deliler ondan hiç korkmadan, gene çevresinde dolanarak türkülerine, kahkahalarına devam ediyorlar. Çocuklar, ortada tutsak kaldığını görerek var güçleriyle anırıp onu da anırtmaya çalışıyorlar. Bütün alan şimdi anırmalarla, kahkahalarla, türkülerle, tef sesleriyle, çan şıngırtılarıyla, aşağılık bir curcunayla dolup taşıyor.

En sonunda Platero, bir insan gibi karar vererek, çevresini saran çemberi yarıyor, darmadağın olmuş gözalıcı bezekleriyle yanıma koşup acı acı bağırıyor. O da benim gibi pek hoşlanmıyor Karnaval'dan. Bize göre değil böyle şeyler.

León

Platero ile ağır aksak yürüyorum; bomboş ve keyifli Monjas Meydanı'nın tüm taş kerevetlerini sırayla birer birer geçiyoruz. Bu sıcacık şubat akşamı gün erkenden iniyor. Altın tozuna batmış bir eflatun günbatımı hastanenin üzerine çökmek üzere; birden yanımızda birinin daha olduğunu seziyorum. Başımı döndürünce gözlerim şu sözcüklere takılıyor: Don Juan...Ve León omzuma hafifçe dokunuyor...

Evet, bu León; geceki müzik için şimdiden güzelce giyinmiş, kokular sürünmüş, kareli çantası, beyaz bağcıklı siyah deri botları, cebine yerleştirdiği yeşil ipekten fiyakalı mendili ve kolunun altında ışıl ışıl yanan çalgı zilleri. Omzuma dokunuyor ve Tanrının herkese başka bir beceri verdiğini söylüyor; ben gazetede yazıyorum...onun da kulağı var, çalgı çalabiliyor... – Görüyorsunuz efendim, Don Juan, diyor dilinde o yörenin vurgusuyla, bu ziller... en zor çalgıdır bunlar...eşi benzeri yoktur...– Bu sesle Modesto'yu huzursuz edecekse, bando çalmaya başlamadan belki de ıslıkla yeni şarkıları çalabilir. – İşte beyim, herkesin kendi yeteneği var...Siz gazetenizde yazarsınız...ben de Platero gibi güçlüyüm...bir dokunun şuraya...

Saçı dökülmüş başını gösteriyor bana, kel tepesi tıpkı Kastilya yaylası gibi dümdüz; sert, yaşlı ve kuru bir kavun, koca bir nasır, ne güç bir işle uğraştığının açık bir göstergesi.

Omzuma dokunuyor, şöyle bir sıçrayıp ıslık çalarak uzaklaşıyor, çiçek bozuğu gözünü kırpıyor, dudaklarında bil-

mem hangi *pasadoble*, bu gece için hazırlanmış yeni bir parça belli. Ama hemen dönüyor ve bana bir kart uzatıyor:

LEÓN
GETİR GÖTÜR İŞLERİ DUAYENİ
MOUGER

Çeviren: A.N.A.

Yel Değirmeni

Bir zamanlar, bu su birikintisi ne büyük, kızıl kumla kaplı bu havza ne yüksek görünürdü bana, Platero! Şu ulu, güçlü çamlar mıydı bu sulara yansıyan, sonra da güzellikleriyle düşlerimi tutan? Yaşamımın en berrak görünümünü, güneşin en büyüleyici ezgileriyle izlediğim bu taraça mıydı?

Evet, işte çingeneler ve boğa korkusu yine uyanıyor. İşte yine, her zamanki gibi, yapayalnız bir adam –yine aynısı mı?– biz geçerken ağzında anlaşılmaz bir şeyler geveleyen esrik bir Habil, tek kalan gözüyle yola bakan, birilerinin gelip gelmediğini gözleyen ...ve anında vazgeçip çekilen adam...Bırakılmışlık ve ağıt var, ama nasıl da yepyeni bu seferki, öteki ne denli yıkılmış!

Fakat dönüp de gerçeğine bakmadan önce, Platero, çocukluğumun bu en vazgeçilmez görünümünü Courbet'nin ve Böcklin'in iki resminde gördüğümü sanıyorum. Hep kumları yararak içini dolduran suyun cam gibi duru yüzüne yansıyan çamlarıyla katlanan bu eşsiz görkemi, güzün günbatımında her yanın kızıla kesmesini resme dökmek istemişimdir... Ama, geriye kalan, ışıl ışıl yanan bir alevin yanı başında onun çekimine direnmeyecek incecik saydam bir kâğıt gibi, hardal otlarıyla bezenmiş bir anı çocukluğumun büyülü güneşinde.

Çeviren: A.N.A.

Kule

Yok, yok, sen kuleye tırmanamazsın. Fazlasıyla iri yapılısın. Ah, San Fernando'nun başında tacıyla at üstünde tırmandığı Sevilla'daki Giralda kulesi olsaydı o zaman başka!

Kuleye çıkabilmeni nasıl isterdim! Saatin olduğu terastan kasabanın apak damları, terasları, renkli camdan duvarları ve çivide boyalı çiçek saksılarıyla gözler önüne serilir. Sonra, büyük çanı çıkarırlarken kenarı yıkılan güneydeki terastan Kale'nin avlusu görünür, Diezmo görünür, ve kumsal, evet, deniz görünür. Daha ötelerde, çanların üstünden, dört ayrı köy, Sevilla'ya giden tren, Riotinto treni ve La Virgen de la Peña görünür. Ardından, demir parmaklığı destek alarak yükselmen gerekecek ki orada ışınları lir gibi çalan Santa Juana'nın ayaklarına uzanabilesin ve minik tapınağın kapısından, güneşin altın rengine kestiği mavi ve ak çinilerin arasından başını dışarı uzatınca Kilise meydanında boğa güreşi oyunu oynayan çocukların şaşkınlığını göreceksin; çın çın öten utku ve sevinç çığlıkları oradan sana yükselecek.

Kim bilir daha kaç tane utkudan vazgeçmek zorunda kalacaksın zavallı Platero! Yaşamın eski gömütlüğe çıkan kısacık yol gibi kolay ve yalın.

Çeviren: A.N.A.

Kumcu Eşekleri

Quemado'nun eşeklerine bak, Platero; bitkin, ezilmiş, sırtlarında tepeleme yığılmış kırmızı ıslak kumdan yükleri; kendilerini dövmek için kullanılan yaban zeytini sopaları, yüreklerine saplanır gibi saplanmış kuma.

Gazel

Şuna bak Platero. Koşu alanındaki sirk atı gibi bahçenin tümünü üç taklada geçti; tatlı bir ışık denizinin tek hafif dalgasını andırıyor; sonra da kerpiç duvarı geçmek için döndü. Duvarın öte yanındaki yabani güller arasında gözümün önüne getiriyorum onu; kireç badananın içinden görüyorum sanki. Sen de bak. Yine dönüp geldi. Gerçekte, iki tane kelebek bunlar; biri apak, öteki de kara, gölgesi onun.

Platero, doruğa ulaşmış öyle güzellikler vardır ki başka her şey onu gizlemek için boşuna uğraşır. Tıpkı senin yüzünde gözlerinin büyüsünün başı çekmesi gibi, gecede yıldız, sabahleyin bahçede gül ve kelebek gibi.

Platero, bak ne hoş uçuyor! Böylesi uçabilmek nasıl da kıvançla doldurur içini kimbilir! Tıpkı bana, gerçek ozana şiirin verdiği zevk gibi. Her şeyi kapsıyor uçuşu, kendinden gönlüne akışı, sanırsınız dünyada, bahçede demek istiyorum, daha önemli hiçbir şey kalmamış.

Sus Platero...bak şuna. Böyle, kusursuz, tek gereksiz kanat çırpması olmadan süzülüşünü görmek ne hoş!

Çeviren: A.N.A.

Ölüm

Platero'yu üzgün, durgun bakışlı gözlerle, otlardan yatağı üzerine uzanmış buldum. Yanına yaklaştım, okşadım, konuştum, yardım etmek istedim.

Zavallı hayvancağız birden yekinerek ön ayaklarından biriyle diz çöktü. Sonra ayağını yere uzattım, sırtını sevgiyle okşadım, doktorunu çağırttım. Yaşlı Darbón onu görür görmez kocaman dişsiz ağzıyla ensesine yaklaştı, ağırlaşmış başını eliyle tutup göğsüne doğru çekerek, bir saat sarkacı gibi ileri geri salladı.

"Durum kötü, değil mi?"

Ne karşılık verdi anımsamıyorum... Hayvancağız elden gidiyordu... Yapılacak hiçbir şey yoktu... Bir sancı... Ağulu bir kök... Otlardaki zararlı bir şey...

Platero öğleye sağ çıkmadı. Pamuk karnı davul gibi şişmiş, rengi kaçık bacakları birer sopa gibi kaskatı havaya dikilmişti. Kıvırcık tüyleri, eski bir taşbebeğin dokununca tozlu bir acıyla dökülen güve yeniği saçlarına benziyordu.

Sessiz ahırda, küçük pencereden içeri giren günışını demetinin ortasından her geçişte ışıl ışıl yanan üç renkli bir kelebek uçup duruyordu.

Özlem

Platero, bizi görüyorsun değil mi?

Bahçe kuyusundaki dupduru soğuk suyun dinginlik içinde nasıl güldüğünü; hamarat arıların, tepenin üzerinde oyalanan güneşin ışıklarıyla altın sarısına, pembeye dönüşen yeşilli mavili ballıbabalar çevresinde uçuştuğunu görüyorsun değil mi?

Platero, bizi görüyorsun, değil mi?

Çamaşırcı kadınların, üzgün, topal, yorgun, küçük eşeklerinin gökle yeri bütün bir pırlanta güzelliğinde birleştiren sonsuz durulukta, pınarın kızıl yamacına tırmanışlarını görüyorsun, değil mi?

Platero, bizi görüyorsun, değil mi?

Dallarında çiçekleri kırmızı benekli titrek ak kelebekler gibi öbeklenen yabangülleri arasından çocukların koşuşmalarını gerçekten görüyorsun, değil mi?

Platero, bizi görüyorsun, değil mi?

Gerçekten görüyor musun bizi? Evet, evet, beni görüyorsun. Ben de, üzüm bağlarıyla dolu bir vadiyi bir uçtan bir uca yumuşaklığa bürüyen bulutsuz günbatımında, senin tatlı, dokunaklı anırmanı işitiyorum...

Dört Ayaklı Marangoz Sehpası

Zavallı Platero'nun semerini, yularını dört ayaklı bir marangoz sehpası üzerine koydum, çatı arasında unutulmuş çocuk beşikleriyle dolu bir köşeye taşıdım. Çatı arası geniş, sessiz, güneşlidir. Oradan Moguer'in çevresindeki bütün kırlar görünür; solda kırmızı yel değirmeni; tam ilerde çamlar arasına gömülmüş ak yalnızlareviyle Montemayor; kilisenin ardında, gizli La Piña bahçesi; batıda, yaz gelgitlerinde kabaran ışıl ışıl deniz. Tatil aylarında çocuklar çatı arasında oynamaya çıkarlar. Sayısız kırık sedirlerden kendilerine arabalar, kırmızıya boyanmış gazete kâğıtlarından tiyatrolar, kiliseler, okullar yaparlar.

Ara sıra cansız marangoz sehpasının üstüne tırmanır, kabına sığmaz tedirgin el çırpmalarla, ayak dürtmelerle, düşlerinin çayırları boyunca dörtnala giderler:

"Deh, Platero, deh, deh!"

Kara Düşünceler

Bugün öğleden sonra çocuklarla, La Piña'daki bahçeye, Platero'nun gölgeli çamın dibindeki mezarını görmeye gittik. Nisan, dört bir yanda ıslak toprağı kocaman sarı süsenlerle donatmıştı.

Ağaçların gök mavisine çalan tepelerinde baştankara kuşları türkü söylüyor, hafiften cıvıltıları şen, çiçek çiçek, ılık öğle sonunun altın havasında yeni bir sevgi düşü gibi dalga dalga yüzüyordu.

Yaklaştığımız zaman çocukların bağrışması yavaş yavaş kesiliyor. Sessiz, ağırbaşlı, ışıl ışıl gözleri gözlerimde, beni soru yağmuruna tutuyorlar.

"Platero, sevgili yoldaşım" diyorum toprağa, "şimdi, cennetteki bir tarlada, yumuşacık tüylü sırtında küçücük melekleri taşırken beni unuttun mu diye hep soruyorum kendime. Söyle Platero, beni anımsıyor musun?"

Sanki bu soruma bir karşılık gibi, daha önce gözüme çarpmayan güzelim bir kelebek, bir ruhu andırırcasına süsenden süsene durmadan konup kalkıyor.

Moguer Göklerindeki Platero'ya

Ruhumu –yalnız ruhumu– frenkincirleri, ebegümeçleri, hanımelleri arasından bunca uzun bir süre taşıyan canım eşekçiğim benim, sevgili tez yürüyüşlü Platero; senden söz eden bu kitabı senin için yazdım; şimdi anlayabileceğin bu kitabı.

Sözlerim, şimdi cennet çayırlarında yayıldığın sırada senin ruhuna, Moguer kırlarının seninkiyle birlikte cennete gitmiş ruhu aracılığıyla ulaşacak; bu kitabın kâğıttan sırtına binmiş ruhum, çiçek açan dikenler arasından yol alırken her gün daha bir inceliyor, durgunlaşıyor, arınıyor.

Evet. Gün batarken düşünceli, ağır ağır, altın renkli asma kuşlarının, portakal çiçeklerinin arasından yürüyerek, o yalnız portakal ağacının yanından geçip, sana ölüm uykunda ninni söyleyen çama vardığımda, biliyorum ki Platero, –hiç solmayan güllerle dolu çayırlarda sen– ufalanmış yüreğinden fışkıran bir sarı süsenin önünde dalgın duraklayışımı görüyorsundur.

Kartondan Platero

Platero, bir yıl önce senin anına yazdığım bu kitap parçası insanların dünyasında çıktığında, senin ve benim ortak bir dostumuz işte bu kartondan Platero'yu bana armağan etti. Oradan görebiliyor musun? Bak, yarısı duman rengi yarısı beyaz, ağzı kara ve kırmızı, gözler kocaman kocaman ve zifir gibi kapkara; sırtındaki kilden tablada, içi incecik kâğıttan yapılmış pembe, beyaz, sarı çiçeklerle dolu altı tane saksı taşıyor; başını oynatabiliyor; çivit rengine boyanmış, dört tane de kaba saba tekerleği olan bir tahta üstünde gidip geliyor.

Bana seni anımsattığından, Platero, bu oyuncak sıpacığı gitgide daha çok sever oldum. Çalışma odama kim girse gülümseyerek, Platero! diyor. Eğer bilmeyen çıkar da bana bu kim diye soracak olursa, bu kez ben söylüyorum: Bu Platero. Böylece, adı bu duyguyla bağdaştırır oldum, öyle ki artık odada yalnız başıma kalsam bile onun sen olduğuna kendimi inandırdığımdan bakışlarımla şımartıyorum.

Sen ha? İnsan yüreğinin belleği ne alçak! Bu kartondan Platero bugün bana senden daha Platero gibi geliyor, Platero...

Madrid, 1915
Çeviren: A.N.A.

Kendi Ülkesindeki Platero'ya

Bir dakika, Platero, senin ölünle buluşmaya geliyorum. Ben yaşamadım. Hiçbir şey olmadı. Sen yaşıyorsun, ben de seninleyim... Tek başıma geliyorum. Artık çocuklar büyüyüp kocaman adamlar, kadınlar oldular. Yıkım, bizim üçümüzle de işini bitirdi –sen zaten biliyorsun–, onun geride bıraktığı çölde ayaklarımızın üstünde kalabildik, en büyük varsıllığın efendisiyiz: yüreğimizin hazinesinin.

Yüreğim! Umarım bana yeten bu yürek öteki ikisi için de yeterli olur. Umarım onlar da benim gibi düşünür. Ama, yok, öyle düşünmeseler daha iyi olacak... Böylece, belleklerinde benim kötülüklerimin, köpeksiliklerimin, kabalıklarımın üzüntüsünü taşımayacaklar.

Senden başka kimsenin bilemeyeceği, bir tek seninle paylaştığım bu şeyleri sana ne sevinçle söylüyorum bilsen!.. Yaptıklarımı öyle düzenleyeceğim ki, sürdürdüğümüz bu zaman dilimi tüm bir yaşama yayılacak, herkese de bir anı gibi gelecek; erinç içindeki geleceğimiz, menekşe rengine ve boyutlarına, gölgenin sakinliğine ve yumuşacık kokusuna bürünmüş bir geçmiş bırakacak geride.

Sen Platero, sen geçmişte yalnızsın. Ama geçmişin sence ne önemi var; tıpkı burada, benim gibi zaten sonsuzlukta yaşamıyor musun sen? Avuçlarında bitimsiz Tanrı yüreği gibi tahıl taneleri, her bir gündoğumunun güneşi.

Moguer, 1916
Çeviren: A.N.A.